

VITAS VALATKA

ŽEMAIČIŲ
ŽEMĖS
TYRINĖJIMAI

KNYGA I.
ARCHEOLOGIJA

ŽEMAIČIŲ
ŽEMĖS
TYRINĖJIMAI

Knyga I.

ARCHEOLOGIJA

Vitas Valatka su ekskursijos dalyviais ant Renavo piliakalnio.
1973 m.

V I T A S V A L A T K A

ŽEMAIČIŲ ŽEMĖS TYRINĖJIMAI

Knyga I.
ARCHEOLOGIJA

*Rašytinis palikimas
Žemaičių muziejuje „Alka“*

Regionų
kultūrinių
iniciatyvų
centras

LEIDINIŲ SUDARĖ:

LAIMUTĖ VALATKIENĖ, DANUTĖ MUKIENĖ,
ALGIRDAS GIRININKAS

RĖMĖJAI:

Telšių rajono savivaldybė,
Žemaičių kultūros, akademinio jaunimo
ir vaikų paramos fondas

TURINYS

ĮVADAS. Žemaičių žemės tyrinėtojas	7
ARCHEOLOGINIAI TYRINĖJIMAI IR RADINIAI	
Džiugo kapinyno 1956–1957 metų tyrinėjimai	17
Džiugo kapinyno archeologiniai kasinėjimai	21
Siraičių kaimo Džiugo kapinyno 1957 m. archeologinių kasinėjimų radinių sąrašas	77
Gargždo lauko kapinynas	92
Paplinio gyvenvietė	104
Vienragių pilkapiai	123
Vienragių pilkapių archeologinių kasinėjimų 1963 m. radinių sąrašas	140
Maudžiorų kapinynas	147
Įkapių drobulė	181
Buvo kautynės	186
Akmenskinės kaimo archeologiniai paminklai	190
Gintališkės kapinynas	205
Gintališkės kapinyno apeiginės duobės	216
Skėrių kaimo švedkapis	222
Renavo piliakalnis	230
Paragaudžio senkapis	233
Paragaudžio juosta	240
Senovės žemaičių pėdsakų beiėškant	243
Zastaučių I–V a. kapinynas	248
Archeologinės miniatiūros iš Zastaučių	285
Dešimt archeologinių ekspedicijų	318
Telšių kraštotyros muziejaus archeologinių eksponatų	323

radimvietės	
Buožėnų piliakalnis	330
Pagadonės senkapiai	335
Gaudikaičių monetų lobis	337
Žvizdro kalno archeologiniai radiniai	341
Į Kukių praeitį pažvelgus	347
Kapai arimuose	351
Sraigčių kiauteliai	353
Šukės ir anglis	355
V. VALATKOS RAŠYTŲ MOKSLINIŲ PASŲ EKSPONATAMS SĄRAŠAS	357
Metalų apdirbimo krosnelė	359
Djakovo tipo svorelis	363
Kryžinis plokštelinis smeigtukas	367
Pelėdinė segė	372
VITO VALATKOS BIBLIOGRAFIJA NUOTRAUKOS	375 395

ŽEMAIČIŲ ŽEMĖS TYRINĖTOJAS

„Minutės bėga. O aš vis dar žvelgiu į savo rankomis suardytų pilkapių liekanas ir galvoju, ar nesu kapų niekintojas, ar mano protėviai baustų už tai, kad aš sutrikdžiau jų ramybę ir paėmiau jų taip brangintus daiktus. Ir sau atsakau:

– Ne. Kiekviena karta naujajai atiduoda tai, kas brangiausia: turtą, patirtį, žinias, meilę, patys pasiaukoja, kad kitiems būtų visko daugiau. Jie negali pykti už tai, kad aš jų palikuonims noriu papasakoti jų istoriją, kad aš noriu jiems pastatyti paminklą – jų gyvenimo nuotrupas, kurias radau kapuose, surašyti į knygą“.

Vitas Valatka

Vitas Valatka – vienas iškiliausių XX a. antros pusės Lietuvos muziejinių, archeologų, kraštotyrininkų. Gimė jis 1927 m. sausio 26 d. Plungės rajono Keturakių kaime, valstiečių šeimoje. Pradžios mokyklą baigė Keturakiuose. Istorija, archeologija susidomėjo dar jaunystėje. Priežasčių tam buvo nemažai. Pirmiausia – nuo vaikystės jį supęs piliakalniais, alkakalniais, pilkapiiais nusėtas įstabus Žemaitijos kraštovaizdis, paslaptingi, pačiose netikėčiausiose vietose atsitiktinai surandami senovę menantys daiktai. Pirmieji jų Vitui į rankas pakliuvo dar tada, kai jis, vaikas būdamas, su bendraamžiais paskui bandą lakstė. O vėliau jo dėmesį buvo priklausčiusios Petro Tarasenkos knygos, pasakojančios apie žemės ir seniausių architektūrinių statinių, senkapių ir alkakalnių paslaptis. Daug ką apie tai, kad kartais „savaiame iš žemės išlendantys ietigaliai, segės ir sagtys“ iškalbingi ir svarbūs norint geriau pažinti krašto istoriją, jis sužinojo perskaitęs ir iki 1905 m. Medingėnų bažnyčioje dirbusio, senienas rinkusio ir jas tyrinėjusio kunigo Juozo Žiogo knygelę.

Antrojo pasaulinio karo metais (1941–1945) V. Valatka mokėsi Plungės ir Telšių gimnazijose, po to įstojo į Telšių kunigų seminariją.

Metas buvo sudėtingas: karas ką tik pasibaigęs, aplinkui – žmonių susiprie-

šinimas, trėmimai. Anais laikais aplinkybės kiekvieną vertė tiesiai ir be užuolankų atsakyti į išskylančius klausimus. Dar ir dvidešimties metų neturintis V. Valatka jau pirmaisiais metais studijuodamas kunigų seminarijoje suabejojo, ar dvasininko kelias – jo pašaukimas, todėl, kad ir stipriai nuvildamas savo artimuosius, studijas seminarijoje nutraukė. Įsidarbino mokytoju kaime, dirbo bibliotekoje.

1947 m. balandžio mėnesį Telšiuose veikusiam Žemaičių muziejui „Alka“ (1948–1988 m. jis vadinosi Telšių kraštotyros muziejumi) pradėjo vadovauti Bronius Švėgzdavičius. Jis suformavo kūrybingą muziejininkų komandą. 1947 m. rudenį dirbti į muziejų buvo pakviestas ir V. Valatka. Iš pradžių jam buvo patikėtos muziejaus fondų saugotojo, vėliau – vyresniojo mokslinio bendradarbio pareigos.

V. Valatka dirbo ir mokėsi, daugiausia savarankiškai, daug skaitydamas. 1957 m. jis Vilniaus universitete neakivaizdžiai pradėjo studijuoti istoriją. Pablogėjus sveikatai, IV kurse studijas nutraukė. Sveikatos problemos (sirgo širdies liga) vėlesniais metais jį jau kamuodavo nuolat, tačiau, praėjus krizėms, vėl atsakingai kibdavo į darbus.

Lietuvoje anais laikais V. Valatka labiausiai buvo žinomas kaip archeologas. Šioje srityje didžiausias jo mokytojas buvo Adolfas Tautavičius, tyrinėjęs V. Valatkos darbus, vėliau parengęs jo 1948–1979 m. bibliografiją. 1996 m. „Baltų archeologijos“ (Nr. 2, p. 6–7) žurnale jis rašė, kad „V. Valatka negalėjo atsidėti tik archeologijai. Jis buvo ir muziejininkas. Muziejininkystės, kaip ir archeologijos, teko mokytis. Mokėsi iš savo kolegų, ypač vertino tuo metu Kretingoje dirbusį Kraštotyros muziejaus direktorių Juozą Mickevičių, kraštotyrininką, ypač gerai pažinojusį kaimo buitį, Igną Jablonskį.“

Dirbdamas muziejuje V. Valatka daug dėmesio skyrė žvalgomiesiems Žemaitijos piliakalnių ir alkakalnių tyrimams, organizuodavo archeologines ekspedicijas, rūpindavosi kultūros paveldo objektų, ypač kapinynų, apsauga, rengdavo muziejaus ekspozicijas, parodas, sukūrė ekspozicijas „Alkos“ muziejaus filialuose – Žemaitės gimtinėje Bukantėje, Paragiuose, prisidėjo įkuriant muziejus Pievėnuose, Židikuose. Jis buvo vienas iš iniciatorių steigiant Telšiuose Žemaitijos kaimo buities muziejų. V. Valatka kartu su kitais Kultūros ministerijos 1963 m. sudarytos komisijos nariais (V. Miliumi, K. Čerbulėnu,

V. Žilėnu, M. Černiausku, B. Švėgzdavičiumi) atrinkinėjo trobesius, kitus eksponatus, skirtus šiam muziejui.

1952 m. V. Valatka „Alkos“ muziejuje pradėjo kaupti mokslinį archyvą. Tuo pat metu jis buvo daugelio Žemaitijoje organizuotų etnografinių, kompleksinių kraštotyrinių ekspedicijų dalyvis. Jį daug kas žinojo ir kaip susitikimų su iškiliais kultūros ir mokslo veikėjais organizatorių. Jo rūpesčiu 1975 m. muziejuje pradėti rengti kamerinės muzikos koncertai čia reguliariai vyko visą dešimtmetį. Jis buvo ir nepamainomas gidas keliaujant Žemaitijos istorinėmis vietomis. V. Valatka vienas iš pirmųjų pradėjo rūpintis ir iš Šarnelės kilusio poeto Vytauto Mačernio atminimo įamžinimu, jo kūrybos puoselėjimu.

Iš jo mokėsi daugelis ano meto muziejininkų, kraštotyrininkų, archeologų, tarp jų ir Algirdas Girininkas, Adomas Butrimas, Konstantinas Bružas, Jonas Andriusevičius, Antanas Jonušas, Kazimieras Blažys, Laimutė Valatkienė ir kt.

Savotiška V. Valatkos 20 metų darbo muziejuje ataskaita tapo 1968 m. „Alkos“ muziejuje atidaryta jo parengta pirmykštės bendruomenės ir ankstyvojo feodalizmo laikotarpių ekspozicija. Jo sukaupta patirtis ekspozicinio darbo srityje susisteminta 1979 m. pirmame žurnalo „Muziejai ir paminklai“ numeryje išspausdintame straipsnyje „Muziejininkas ir ekspozicija“, kuris kaip metodinė medžiaga vertingas ir šiandien ekspozicijas rengiantiems muziejininkams, kuriuos pats V. Valatka vadina kūrėjais. Muziejininkas, anot jo, „kaip ir dailininkas, rašytojas ar kompozitorius nori lankytojų ką nors pasakyti, pasakyti tai, ką subrandina savo širdyje studijuodamas epochos šaltinius, literatūrą, stebėdamas gamtą. Grupodamas eksponatus, sudarydamas jų kompleksus, muziejininkas stengiasi ne tik išdėstyti faktus, bet kartu perteikti ir savo požiūrį, savo neišsakytą, pasąmonėje glūdėjusią mintį. Jis eksponatus komplektuose numato taip išdėstyti, kad jie labiausiai atskleistų tai, kuo gyvena ekspozicijos rengėjas, tai, kaip jis vertina epochos reiškinius, ir taip, kad būtų sudaryta erdvė net muziejaus lankytojo minčiai.“

Žemaičių muziejus „Alka“ 1950–1980 m. tarp periferijos muziejų buvo vienas iš geriausių. Išsiskyrė jis ne tik turtingais rinkiniais, bet ir apgalvotai organizuotu ekspoziciniu, parodiniu darbu, mokslo tiriamąja veikla. V. Valatkos iniciatyva 1955 m. Telšių muziejuje įdiegta nauja eksponatų aprašymo forma – moksliniai eksponatų pasai, kurie sulaukė Lietuvos muziejininkų pri-

tarimo ir daugelyje muziejų yra rašomi iki šiol. V. Valatka tokiuose pasuose išsamiai yra aprašęs 29 vertingus Žemaičių muziejaus „Alka“ eksponatus.

Mirus B. Švėgždavičiui, 1969 m. V. Valatka, kad ir nemėgdamas administracinio darbo, aplinkybių spaudžiamas tapo „Alkos“ muziejaus direktoriumi. Atsiradus galimybei, 1972 m. jis direktoriaus pareigų atsisakė ir vėl tapo muziejaus moksliniu bendradarbiu.

Vitas Valatka – archeologinių kasinėjimų, kuriuos nuo 1956 m. savarankiškai vykdo Žemaičių muziejus „Alka“, iniciatorius ir pradininkas.

Straipsnyje „Dešimt archeologinių ekspedicijų“ V. Valatka rašo: „Telšių kraštotyros muziejus iki pokario metų buvo surinkęs apie 900 archeologinių eksponatų. Visi jie buvo surasti atsitiktinai. Daugumos nebuvo žinoma net radimo vieta. Po karo muziejus kasmet surinkdavo po 20–30 eksponatų. Bet ir šie buvo vien tik atsitiktiniai radiniai.“

1951–1952 m. rengiant pirmąją bendruomenės ekspoziciją, pasirodė, kad atsitiktinai muziejaus sukaupta archeologinė medžiaga yra vienpusiška, negalinti išsamiai atskleisti pirmąją bendruomenės santvarkos žmonių gyvenimo. Tai buvo priežastis pradėti sistemingus archeologinius kasinėjimus ir taip surasti reikalingų eksponatų. Archeologines ekspedicijas organizuoti paskatino ir bloga archeologinių paminklų būklė, jiems gresiantis sunaikinimas.“

1956–1976 metais V. Valatkos organizuotas archeologines ekspedicijas publikacijoje „Iškalbingi Žemaičių žemės kapinynai“ („Žemaičių žemė“, 2004 m. Nr. 3, p. 14–17) išsamiai aptarė jo žmona ir darbų tęsėja Žemaičių muziejaus „Alka“ ilgametė darbuotoja Laimutė Valatkienė ir šio muziejaus archeologė Dalia Karalienė:

„1956 m. Vitas Valatka kartu su Mokslų akademijos Istorijos instituto archeologe E. Butėniene pradėjo Siraičių kapinyno (Telšių r.), esančio prie Džiugo piliakalnio, tyrinėjimus. Jų metu iširta 11 degintinių kapų. Tyrinėjimai buvo tęsiami ir kitais metais. Jiems, jau savarankiškai, vadovavo V. Valatka. Jų metu buvo surasti ir iširti dar 9 kapai. Nustatyta, kad šiame kapinyne mirusieji buvo laidojami plokštiniuose kapuose deginti ir nedeginti. Kapai datuoti X–XIII a. Laidojimo papročiai ir įkapės būdingi kuršių gentims. Nustatyta, kad šis, prie Džiugo piliakalnio esantis kapinynas, yra toliausiai į rytus nutolęs Vakarų Lietuvos kultūrai priskirtinas paminklas.“

Kitais, t. y. 1958 m., buvo tyrinėjamas Gargždo lauko kapinynas Juodso-dės kaime (Telšių r.). Šiame kapinyne 1898 m. 3 kapus buvo ištyręs istorikas M. E. Brenšteinas. V. Valatka, vadovaudamas archeologinei ekspedicijai, ištyrė 16 griautinių VIII–XII a. laikotarpio palaidojimų. Radiniai būdingi žiemgaliams, nors šis kapinynas yra tik už 15 km į rytus nuo tyrinėto Siraičių kapinyno.

1959–1962 m. laikotarpiu tyrinėta Paplinijo senovinė gyvenvietė, esanti prie Plinijos piliakalnio (Telšių r.). Tyrinėjimų medžiaga buvo gausi ir labai svarbi mokslui. Aptiktas iki 1 m storio kultūrinis sluoksnis. Žemutinėje jo dalyje rasta gyvenvietės židinių pėdsakų, antžeminių būstų, ūkinių duobių liekanų, lipdytos brūkšniuotosios keramikos. Nustatyta, kad pirmieji gyventojai čia apsigyveno maždaug IV–III a. pr. Kr. Surasta nemažai retų radinių: molio verpstukų, Djakovo tipo svorelių, metalams lydėti skirtų krosnelių liekanų ir kt. Dėl nežinomų priežasčių šią gyvenvietę žmonės kurį laiką buvo apleidę, o vėliau čia jų vėl apsigyventa (III–IV a. po Kr.) ir gyventa iki pat X a.

1963 m. muziejaus ekspedicija Plungės rajone tyrinėjo Vienragių kaime esančius apardytus pilkapius. Buvo iširti 3 pilkapiai, kurie yra pereinamojo tipo iš ankstyvojo geležies amžiaus į senąjį geležies amžių. Tyrinėjimų medžiaga datuota I–II a.

1964 m. pradėtas tyrinėti ardomas plokštiniis Maudžiorų IV–VI a. kapinynas Kelmės rajone. Jo tyrimai pratęsti 1966 m. Kapinyne buvo iširti 134 kapai, kuriuos paliko senovės žemaičių etninės grupės. Maudžiorų kapinyno tyrinėjimai suteikė naujų duomenų apie šio krašto gyventojų IV–VI a. materialinę kultūrą. Iš tyrinėjimų medžiagos matyti, jog IV a. čia pereinama nuo papročio mirusiųosius laidoti pilkapiuose prie papročio laidoti plokštiniuose kapinyuose.

1967 m. tyrinėtas kapinynas Akmenskinės kaime (Plungės r.). Tyrinėjimų metu paaiškėjo, kad čia yra du archeologiniai paminklai – žalvario amžiaus stovykla ir XI–XII a. degintinis kapinynas. Stovykloje buvo aptikta ūkinių duobių, židinio liekanų, brūkšniuotosios keramikos, citnago nuoskalų, trina-mųjų akmenų. Stovykla buvo kalvos rytiniame šlaite, o jos viršūnėje rastas minėtas kapinynas, kuris priskiriamas kuršių etninės grupės kultūrai.

1968, 1969, 1971 m. tyrinėtas Gintališkės kapinynas (Plungės r.). 1940

m. dalį šio kapinyno tyrinėjo buvęs Kauno kultūros muziejus. Tada buvo surasta IX–X a. griautinių ir degintinių kapų. Ekspedicija, vadovaujama V. Valatkos, aptiko chronologiškai kiek vėlesnių kapų, kuriems datuoti panaudota radioaktyviosios anglies analizė. Tarp dirbinių buvo rasta ir skandinaviskų daiktų, būdingų XI–XII a. Be kapų, čia buvo ištirtos ir 166 apeiginės duobės. V. Valatkos archeologinių tyrimų pagrindu jos pradėtos laikyti apeiginėmis duobėmis, sutinkamomis kuršių genčių mirusiųjų degintiniuose paminkluose.

1972 m. V. Valatka vadovavo Mažeikių muziejinių ekspedicijai tyrinėjant Skėrių senkapį ir Renavo piliakalnį. Skėrių senkapio archeologinių tyrimų medžiaga parodė, kad žmonės čia buvo laidojami nuo XV a. pabaigos iki XVII a. antrosios pusės. Ypatingai retais šio kapinyno radiniais laikytini du kišėniniai veidrodėliai iš stiklo. Tuo pat metu V. Valatka tyrinėjo ir netoliese esantį Renavo piliakalnį. Atlikus žvalgomojus minėto piliakalnio tyrinėjimus paaiškėjo, jog jis nebuvo užbaigtas įrengti. Jo aikštelėje nerasta jokio kultūrinio sluoksnio – čia niekas negyveno, ilgiau nesislapstė.

1973 m. tyrinėtas Paragaudžio kapinynas (Šilalės r.). Ištirtas 71 kapas ir nustatyti 91 suardyto kapo pėdsakai. Kapinyno ištirtosios dalies kapai datuoti IX–X a. po Kr. Kiek ankstyvesni palaidojimai aptikti arčiau kapinyno kalvos viršūnės ir pačioje viršūnėje. Šiame kapinyne laidoti senovės žemaičių mirusieji.

Radinių gausoje ypač išsiskyrė retas radinys Lietuvos archeologinėje medžiagoje – vilnonės ornamentuotos juostos fragmentas, išlikęs moters kape Nr. 59. Ant mirusiosios dešinės alkūnės buvo padėtas plonos drobės ryšelis su sudeginto kūdikių kauliukais ir jam skirtomis įkapėmis, kurias sudarė 2 įvijinės apyrankės ir 5 žiedai. Visa tai buvo susiausta ir perrišta 2 kartus apsukant minėta austine juosta. Rastoji juosta išausta iš vilnonių 3 spalvų siūlų, jos raštą sudarė ritmiškai besikartojantis liaudiškai vadinamas „ožkanagutės“ ornamentas. Juostos plotis – 1,5–1,8 cm. Kalbant apie liaudies meno ištakas, Paragaudžio juosta turi didelę mokslinę vertę.

1973 m. Varduvo upės kairiajame krante, Kukių kaime (Mažeikių r.), pradėtas tyrinėti XI–XII a. datuotas ardomas kapinynas. Kalvelės šiauriniame šlaite aptikta I–II a. po Kr. laikotarpio gyvenvietė, kurioje rasta brūkšniuotosios keramikos. Ten pat ištirtos 2 duobės, kuriose buvo užkasti dirbinių lobiai, datuoti V a. Juos sudarė darbo įrankiai, ginklai ir žalvario papuošalai.

Kukių kapinyno ir gyvenvietės tyrinėjimai buvo pratęsti 1976 m. Kapinyne ištirti kapai ir apeiginė duobė datuoti I–III a. Rasta ir vėlyvų – XVII–XVIII a. griautinių palaidojimų. Gyvenvietėje buvo aptikta antžeminių keturkampės formos pastatų liekanų su plūkto molio židiniiais ir akmenų duobėmis.

Zastaučių archeologiniame komplekse, esančiame Ventos upės kairiajame slėnyje, 1974 m. atlikti pilkapių ir plokštinio IX–XII a. kapinyno tyrinėjimai. Ištirti 7 pilkapiai su palaidojimais, datuotais I–IV a. Laidosena pilkapiuose nesiskyrė nuo kitų Šiaurės Lietuvoje tyrinėtų pilkapių. Viename pilkapyje palaidota po 3, 4, 8 ir 10 mirusiųjų, nesilaikant vienodos laidojimo krypties. Pastebėta, kad aplink atskirus kapus nėra akmenų vainikų. Nustatyta, kad čia gyveno skirtinga nei pajūrio zonoje baltų gentis, kur mirusieji buvo laidojami akmenų vainikuose. Tyrinėjimų metu rastos ankstyvojo laikotarpio ugniavietės su brūkšniuotąja keramika.

1975 m. tyrinėtas labai apardytas Žaduvėnų pilkapynas Telšių rajone. Čia lokalizuoti 36 kapai. Tyrinėjimų duomenimis, pilkapiai buvę apdėti akmenimis, mirusieji laidoti II a. pab.–IV a. laikotarpiu. Iš viso rasti 129 dirbiniai. Kapinynas priskirtinas senovės žemaičių etninei grupei, būdingas rytų Žemaitijos pilkapiams. Šio paminklo tyrinėjimai patvirtino to meto laidojimo metu egzistavusius ugnies apeigų papročius.

Tyrinėjimų medžiagą V. Valatka pats labai atsakingai sutvarkydavo ir ją aprašydavo, iliustruodavo archeologinių kasinėjimų planais, radinių piešiniais. Daugelio jų autorius, anot buvusių V. Valatkos kolegų, pats V. Valatka.

Daug dėmesio jis skirdavo ir surinktos informacijos sklaidai, populiarinimui. Publikacijas spaudai dažniausiai rengdavo apie archeologinių požiūriu svarbiausius, įdomiausius eksponatus, nevengdavo skaitytojams pateikti ir tyrinėjimų metu padarytas išvadas, kilusius spėjimus. Anais metais jo straipsniai būdavo publikuojami tiek rajono, tiek ir respublikinėje, sąjunginėje spaudoje.

Jis buvo žinomas ir kaip lektorius – skaitydavo pranešimus archeologų, istorikų, muziejinių, kraštotyriminių seminaruose, konferencijose.

Žemaičių muziejaus „Alka“ direktoriaus pavaduotoja Zita Dargaitė publikacijoje „Tiriamoji veikla Žemaičių muziejuje „Alka“ („Žemaičių žemė“, 2004 m. Nr. 3, p.10–12) rašo: „V. Valatkos vykdytų archeologinių tyrinėjimų metu sukaupta medžiaga ir jo padarytos išvados, apibendrinimai leidžia šias eks-

pedicijas įvardinti kaip mokslo-tiriamąjį darbą. (...) Ši medžiaga – ekspedicijų ataskaitos, straipsniai, išvados – sudaro muziejaus archyvo pagrindą ir didžiąją jo dalį. Muziejuje ji pateikta atskiruose mokslo darbų sąsiuvinuose arba yra įtraukta į bendras bylas“.

Vitui Valatkai archeologija ir muziejininkystė buvo tapusios jo gyvenimo būdu. Šioje srityje jis dirbo kaip reta atsakingai, tarsi susiliedamas su tuo pasauliu, kuris atsiverdavo prieš jį atidengus kapinyną ar senovinę gyvenvietę. Straipsnyje „Archeologinės miniatiūros iš Zastaučių“ V. Valatka rašo: „Kasinėjimai baigti. Į mašiną sukraunamas ekspedicijos inventorių: neštuvai, kastuvai, matavimo ir braižymo prietaisai. Dar viena kita minutė ir išvažiuosime. Paliksime šiuos pilkapius ir jau niekada čia tyrinėti nebeatvyksime.“

Palieku mašiną ir grįžtu prie pilkapių. Senųjų pilkapių nebėra, tik apardyti akmenų vainikai ir šalia supilti kalnai žemių primena juos. Vienas po kito vaizduotėje prieš akis iškildavo čia palaidoti žmonės. Nors buvo likę jų tik kaulėliai, bet jie man daug ką pasakojo apie save, apie savo kasdienybę, tikėjimus, draugus ir bičiulius, kurie pylė šiuos pilkapius, laidojo mirusiuosius.

Su šešiasdešimt vienu čia palaidotu žmogumi buvau susitikęs. Buvo vyrų, moterų, berniukų, mergaičių. Vieni jų pasakojo, kaip dirbo žemę, kiti – kaip kalė geležį, tretai – kaip skaptavo karstus. Ir maži vaikai man porino, kaip juos tėvai mylėjo, kaip juos gražiai papuošė, kai laidojo.

Mieli pasidarė man tie iš amžių glūdumos atėję žmonės. Su jais aš bendravau visą mėnesį. Iš jų aš sužinojau, kad jie buvo tokie pat žmonės kaip ir mes. (...)“

Mirė V. Valatka 1977 m. rugpjūčio 23 d. Širdis sustojo staigiai ir tyliai. Tokiam išėjimui jis buvo pasirengęs. Kaip žmogus ir kaip muziejininkas. Tyrinėjant jo rašytinį palikimą, pirmiausia dėmesį atkreipia didžiulis V. Valatkos darbštumas, konkretumas ir tikslumas. Nerasime čia nė vienos nuotraukos, nė vieno straipsnio, kuriame nebūtų nurodyta fiksavimo data, dažnai pateikiami svarbiausi duomenys net apie dokumento atsiradimo aplinkybes.

1962 m. rugsėjo 17 d. savo dienoraštyje V. Valatka rašė: „Muziejus – tai lyg dalis manęs paties. Ir tikrai, kai manęs nebebus, po daugelio metų tos vertybės, kurias aš sukaupiau, primins jas studijuojančiam mane, kuklų muziejininką, negarsų, tylų, neieškantį garbės ir nekopusį karjeros laiptais žmogelį. Tai būsiu aš. Būsiu ne visas numiręs, mano dalelė bus išlikusi gyva (...)“.

Išliko ne tik jo darbai. V. Valatka išugdė didelį būrį jaunų archeologų, muziejininkų, kurie pratęsė jo darbus. Pirmiausia tai jo žmona, ilgametė Žemaičių muziejaus „Alka“ darbuotoja Laimutė Valatkienė. Nuo 1978 m. ji tęsia Vito Valatkos archeologinių tyrinėjimų darbus. Nuoseklaus darbo dėka muziejaus archeologijos fonduose šiandien jau sukaupta daugiau kaip 20 tūkst. vienetų archeologinių radinių. Šis rinkinys papildomas kasmet. Nemaža dalis eksponatų jau ištirta ir aprašyta.

Idėja parengti ir išleisti Žemaičių muziejuje „Alka“ sukauptą ir saugomą Vito Valatkos rašytinį palikimą gimė prieš keletą metų. V. Valatka ir pats svajoto, kad kada nors jo darbai bus sudėti į knygą. Apie tai jis, kad ir labai kukliai, užsimena savo „Archeologinėse miniatiūrose iš Zastaučių“.

Dar 1997 m. būsimam leidiniui svarbiausius V. Valatkos darbus atrinko Laimutė Valatkienė ir archeologas Algirdas Girininkas. Tąsyk didžiąją dalį minėtų darbų pasisėkė paskelbti tik elektroniniame leidinyje „Žemaičių muziejus ALKA“ <http://zam.mch.mii.lt>.

Pradėjus rengti spaudai V. Valatkos rašytinį palikimą, paaiškėjo, kad tai turėtų būti ne viena, o kelios knygos. Pirmajai atrinkti ir šioje knygoje pateikiami daugelio V. Valatkos organizuotų archeologinių ekspedicijų aprašymai, keli jo parengti moksliniai pasai, susiję su archeologiniais radiniais, „Archeologinės miniatiūros iš Zastaučių“, pluoštelis mažesnės apimties rašinių archeologinių tyrinėjimų tema ir V. Valatkos bibliografija. Publikuojamos ir nuotraukos, piešiniai, brėžiniai, kurie sudaro neatsiejamą V. Valatkos darbų dalį.

Kita turtinga ir ne mažiau vertinga rašytinio palikimo dalis palikta būsimoms knygoms. Viena iš jų turėtų būti skirta V. Valatkos etnografiniams ir kraštotyrimams darbams.

V. Valatka nuosekliai domėjosi ir užrašinėjo linų auginimo, jų apdirbimo ir rugiapjūtės papročius, tyrinėjo Žemaitijos krašto mažosios architektūros paminklus, yra užrašęs nemažai gimtojo krašto legendų ir padavimų, senųjų žmonių pasakojimų apie Žemaitijos dvarus, turgus.

Turtingas V. Valatkos rašytinis palikimas, susijęs su muziejininkyste. Tai eksponatų moksliniai pasai, Žemaičių muziejaus „Alka“ istorijos tyrinėjimai, straipsniai ekspozicijų ir parodų rengimo temomis, ekspedicijų į Šėmas ir kitas

vietas, kur gyventa Žemaitės, aprašymai, prisiminimai, kiti straipsniai istorijos, kultūros paveldo temomis.

Daug ką apie V. Valatką, kaip žmogų ir pilietį, kultūros darbuotoją, kuris 1947–1977 m. darė didelę įtaką keliant Žemaitijos krašto žmonių savimonei, pasako išlikę didelę pažintinę vertę turintys jo 1950–1960 m. rašyti kelionių po Žemaitiją dienoraščiai. Juos taip pat vertėtų paskelbti.

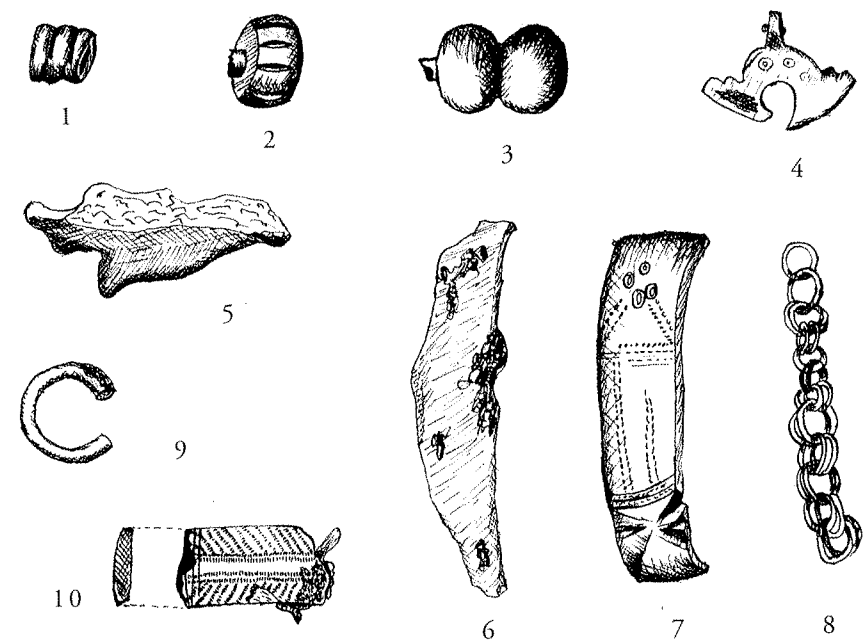
Taigi įduodami skaitytojams į rankas pirmąją V. Valatkos rašytinio palikimo dalį, dėkodami Telšių rajono savivaldybei už suteiktą finansinę paramą leidžiant knygą, tikimės, kad artimiausiais metais skaitytojus pasieks ir kita V. Valatkos rašytinio palikimo dalis.

Danutė Mukienė

DŽIUGO KAPINYNŲ 1956–1957 METŲ TYRINĖJIMAI

1956 metų pavasarį Telšių bibliotekos kraštotyrininkai, vadovaujami muziejininko Vito Valatkos, išvykos prie Džiugo piliakalnio metu aptiko nežinomą kapinyną. Suarto lauko paviršiuje, kuris buvo maždaug už 200 m į pietryčius nuo Džiugo piliakalnio, pakilioje kalvelėje jie surinko keliolika senovinių žalvarinių dirbinių bei jų fragmentų, stiklo ir gintaro karolių – senosios kultūros žmonių palikimo pėdsakų.

Tų pačių metų rudenį Telšių kraštotyros muziejus surengė archeologinę ekspediciją, kuriai vadovavo LTSR Mokslų akademijos Istorijos instituto ar-

19 pav. Džiugo kapinyno 1956 m. kapų Nr. 7 ir Nr. 8 radiniai: 1–9 – kapas Nr. 7; 10 – kapas Nr. 8

cheologė E. Butėnienė. Jos asistentas buvo Telšių muziejaus vyr. mokslinis bendradarbis Vitas Valatka. Jis kitais, 1957-aisiais metais, pats savarankiškai pratęsė šio paminklo tyrinėjimus.

Džiugo senkapis yra Siraičių kaime, Durbino upelio dešiniajame krante, kuris prateka palei šiaurinį ir vakarinį jo pakraštį. Iš rytų pusės pro kapinyną eina kelias Telšiai–Alsėdžiai, o pietryčių pusėje, už poros šimtų metrų, yra kiti, vėlyvesni kapeliai, kuriuose dar išlikę kryžiai. Šiaurinis senkapio kalvelės šlaitas apardytas seniau iš čia kasant žvyrą.

1956 m. tyrinėjimų metu ištirta tik dalis šio senkapio – 194 kv. m plotas, kuriame buvo atidengta 11 degintinių palaidojimų. Vieta, skirta mirusiesiems deginti, greičiausiai yra buvusi už kapinyno ribų. Kapų kalvelėje, didelėse, pailgose duobėse, buvo supilami sudegintų mirusiųjų palaikai, kiti laužo likučiai, dedamos įkapės (darbo įrankiai, ginklai, papuošalai, aprangos reikmenys).

Darbo įrankius sudarė nedideli geležiniai peiliukai, peikenos, ylos, ginklai – dažniausiai ietigaliai. Rastas ir kalavijo makštų galo puošnus apkalas (antgalis).

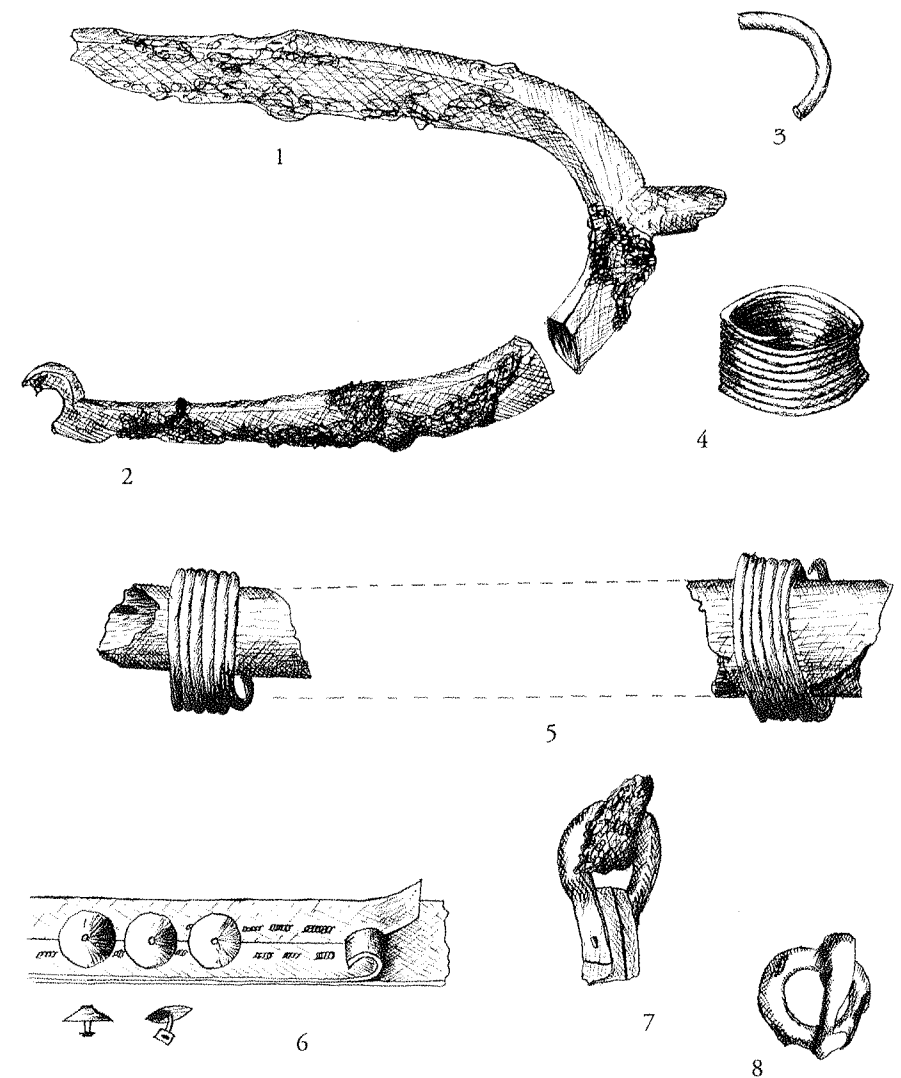
Gausiausių radinių grupę sudarė žalvariniai papuošalai ir aprangos reikmenys. Iš jų gausiau buvo rasta pasaginių segių, kurių galai užsibaigė puošniomis įvairaus pavidalo galvutėmis, pagal tai skirstomomis į aguonines, gyvulines, cilindrinės, daugiakampės ir kt. Rasta ir antkaklių fragmentų. Iš jų dažniau pasitaikė antaklių vytiniu lankeliu, padarytų iš kelių žalvarinių įvairaus storio vielų.

Rasti masyvūs žalvariniai dvilyčiai ir trilyčiai karoliai rodo, kad mirusiųjų kaklą puošdavo ir kitokios puošmenos, kelių apvijų apvaros – suverti ant geležinės vielos pakaitomis mėlyno stiklo ir žalvario karoliai. Rasta ir žiedų su užkeistais galais ir pastorinta, tordiruota viršaus dalimi.

Vyrų aprangos liekanos – puošnūs odos diržai su dekoruotais žalvariniais skirstikliais ir sagtimis, iškalinėti žalvario vinutėmis. Prie jų dažnai kabėdavo peilis ir geriamasis ragas. Buvo aptikta ir pentinų.

Rastieji dirbiniai datuoti X–XII a. Mirusieji kapinyne buvo laidojami laikantis to meto bendrų Vakarų Lietuvos gyventojų laidosenos tradicijų, būdingų čia gyvenusioms kuršių gentims.

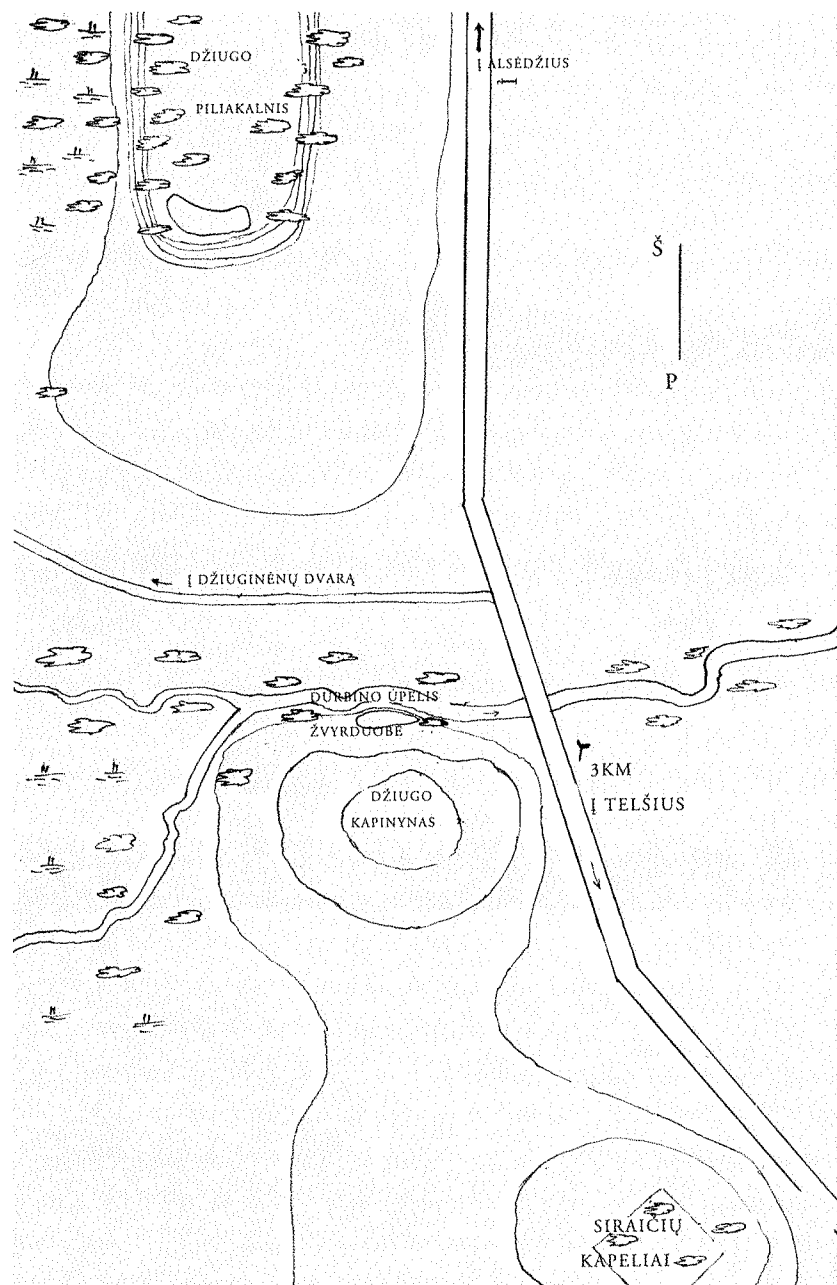
Džiugo (Siraičių) kapinyno atradimas reikšmingas tuo, kad suteikė informacijos apie čia X–XII a. gyvenusius žmones, atskleidė iškalbingą legendomis apipinto Džiugo piliakalnio istorijos puslapį.

1956 m. tyrinėto Džiugo kapinyno kapo Nr. 5 radiniai:
1–2 – pentinas;
3–5 – įvijos;
6 – diržo fragmentas;
7 – apkalas;
8 – geležinė sagtis;
9 – gintaro karolis;
10 – žalvarinė sąsuka

DŽIUGO KAPINYNŲ PLANAS

☞ – krūmai ir medžiai # – pelkė / – upė

DŽIUGO KAPINYNŲ ARCHEOLOGINIAI KASINĖJIMAI

1957 M. KASINĖJIMŲ DIENORAŠTIS

1956 M. DŽIUGO KAPINYNŲ KASINĖJIMAI SIRAIČIŲ KAIME (TELŠIŲ R.) NEBUVO IKI GALO UŽBAIGTI. DARBAMS EINANT Į PABAIGĄ, BUVO SPĖJAMA, KAD ČIA DAR TURĖTŲ BŪTI NEIŠTYRINĖTŲ PAVIENIŲ KAPŲ. 1957 M. GEGUŽĖS 18 D. KAPINYNŲ KASINĖJIMAI PRATĖŠTI. PO 1956 M. KASINĖJIMŲ KAPINYNAS BUVO SUARTAS IR APSĖTAS. DĖL TO 1957 M. BUVO SUNKU NUSTATYTI TIKSLIĄ PRIEŠ METUS VYKUSIŲ KASINĖJIMŲ VIETĄ IR PERKASAS.

I PERKASA

I perkasa tęsėsi nuo pačios kalvos viršūnės į rytus, nusileisdama šlaitu. Perkamos ilgis – 8 m, jis pažymėtas skaitmenimis nuo 1 iki 8 iš rytų į vakarus. Plotis – 4 m, iš pietų į šiaurę pažymėtas raidėmis A, B, C, D. Nukasant anksčiau judintą žemę, perkamos D 4 kvadrato surasta 2,2 cm skersmens pasaginė segė cilindriniais galais, apvalaus skerspjūvio lankeliu, su liežuvėliu. Nukasus sumaišytas žemes, 30 cm gylyje surastas nejudintas žemės sluoksnis: jo pirmieji trys metrai – baltas smėlis, o toliau – rausvai rudas molis. Buvo pakasta dar giliau, bet jokių žemės judinimo pėdsakų 40 cm gylyje nepastebėta. Tai konstatavus, perkasa visu plokščiui pratęsta dar 3 m į vakarus ir pažymėta 9, 10, 11 numeriais. Nukasus ariamą žemę per pirmąjį kastuvą, jokių radinių nepastebėta. A B C D 9 kvadrato viduryje aptikta pernykščių kasinėjimų riba ir pernykštėje III perkasoje buvę stambūs akmenys. Toliau buvo skutamas tik A B C D 9 kvadrato nejudintos žemės pusmetis, kuris atsirėmė į pernykštės III perkamos rytinį šoną. Po ariamuju sluoksniu aptiktas nejudintas molis. Jis perkastas per kastuvą. Nustatyta, kad jokių kasimo žymių nėra, perkasa užkasta.

II PERKASA

Palei pernykštės III perkamos rytinį pakraštį šiaurės kryptimi buvo atmatuota 2 m pločio ir 10 m ilgio nauja perkasa, kuri atsirėmė į ką tik perkastą I

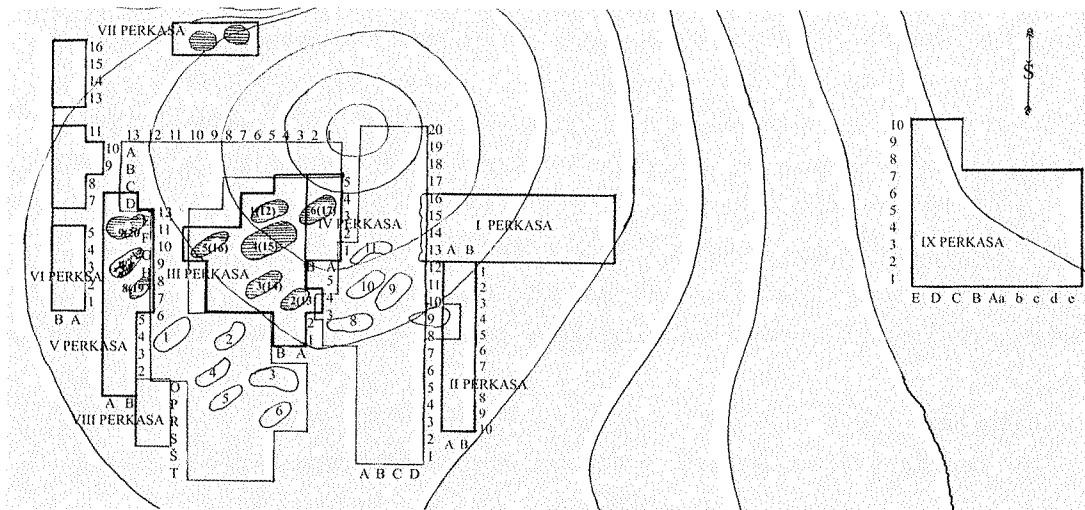
perkasą. Ši buvo kasama, tikintis aptikti pernykštės III perkastos pratąsą D 10 kvadrato. Nukasus ariamą žemę per kastuvą ir išmetus laisvasias žemes, A 3 kvadrato aptiktas ieškotas pratęsimas, kuris turėjo padėti išsiaiškinti, ar tolyn į rytus nuo pernykštės III perkastos dar yra palaidojimų. Po ariamuju dirvožemiu, 30 cm gylyje, visame perkastos plote aptiktas gruntas, kuris buvo perkastas per kastuvą iki 50 cm gylio ir nustatčius, kad žemė tikrai nejudinta, perkasa užkasta.

III PERKASA

Tarp pernykščių II ir III perkasų, kur buvo likęs nekastas plotas, atmatuota nauja perkasa. Ji pažymėta kas metrą iš pietų į šiaurę numeriais nuo 1 iki 10, o iš rytų į vakarus – A ir B raidėmis.

Pirmiausiai dirvožemis nukastas per kastuvą. Po to nuskustos laisvosios žemės. 20 cm gylyje žemė atsargiai pradėta skusti kastuvais plonais sluoksneliais. A 3 kvadrato, 30–35 cm gylyje, maišytoje žemėje su anglimis ir pavieniais apdegusių kaulų likučiais, aptikta geležinė peilio geležtė ir peilio įkotės fragmentėlis. Geležtė buvo 12,3 cm ilgio, nežymiai lenkta ašmenų pusėn. Geležis smarkiai surūdijusi. Kasant giliau nustatyta, kad ją reikia priskirti kapo

DŽIUGO KAPINYNŲ PERKASŲ PLANAS

Nr. 2 (13) įkapėms. 20–35 cm gylyje visos perkastos žemė buvo maišyta. Joje aptikti tik pavieniai anglies gabaliukai ir maži sudegintų kaulų trupinėliai.

A 4 kvadrato, už 15 cm nuo A 5 kvadrato, 35 cm gylyje, surastas plokštelės formos žalvarinis apkalas. Prie vieno šono tarp dviejų žalvarinių vinučių buvo išlikę rago pėdsakai. Greičiausiai tai geriamojo rago šono apkalas.

A 2 kvadrato centre surastas 3x3,2 cm dydžio susilydęs žalvarinio dirbinio gabaliukas. Vėliau paaiškėjo, kad jis skirtinas kapui Nr. 2 (13).

A 10 kvadrato, 35 cm gylyje, žemėje, sumišusioje su pavieniais smulkiais apdegusiais kauliukais ir angliukais, surasta rankomis lipdyto juosvos spalvos puodo šukė. Jos molis – su akmenukų priemaiša, dydis – 3,6x2,9 cm, paviršius lygus. 35 cm gylyje išlyginus žemes, jokie kapų kontūrai neišryškėjo. Žemė visoje perkasoje buvo maišyta, kai kur buvo aptikti smulkūs apdegusių kaulų trupiniai ir maži anglies gabaliukai.

A 6 kvadrato, 35–36 cm gylyje, surastas 2,7 cm ilgio, 1,3 cm pločio ir 0,7 cm storio žalvarinės juostinės apyrankės fragmentas. Jis iš abiejų galų nulaužtas, jokių ornamentų nesimatė.

A 3 kvadrato, už 15 cm nuo A 4 kvadrato ribos, prie pat perkastos pakraščio, 34–36 cm gylyje, su pavieniais anglių gabaliukais maišytoje žemėje surasta 3,9 cm skersmens žalvarinė pasaginė segė cilindriniais galais. Jos lankelelis elipsės formos skerspjūvio. Ant segės buvo užmautas 2,5 įvijos įvijinis žiedas iš 0,9 mm storio skardelės, susuktas 2,2 cm skerspjūvio apskritimu. Tame pačiame kvadrato surasta pavienė stambi, 3x3x2 cm dydžio, anglis. Už 30 cm į šiaurę nuo segės su užmautu žiedu radimo vietos, A 3 kvadrato, netoli perkastos krašto, surastas gerokai apnykęs, iš žalvarinės plokštelės padarytas pentinas. Pentino ilgis – 4,9 cm, plotis – 0,9 cm, o spyglio ilgis – 1 cm. Tame pačiame kvadrato, 37 cm gylyje, surastas žalvarinis liežuvėlio formos apkalas su medžio liekanomis ant vinutės (vėliau paaiškėjo, kad jis iš kapo Nr. 2 (13)). Aplink šį apkaliuką matėsi keletas gan stambių anglies gabaliukų.

Ant A B 6 kvadratų ribos, 35–37 cm gylyje, surastas žalvarinio kryžinio smeigtuko fragmentas: centro dalis ir kryžmos galvutė. Atrodo, kad viena jo pusė buvo padengta sidabru, kurio jau nebuvo likę. Fragmento ilgis – 2,7 cm. Vėliau paaiškėjo, kad jis priklauso kapui Nr. 2 (13).

A kvadrato centre, 40 cm gylyje, rasta sulankstyta, labai sunykusi, apvalaus skerspjuvio, apie 4 cm ilgio žalvarinė viela.

Ant A 7–8 kvadratų ribos surasta žalvarinė diržo kablų kilpelė su geležinio kabliuko ir odos kitame gale liekanomis.

B 10 kvadrato surasta žalvarinė S formos vielė. Greičiausiai tai deformuotas mažutės pasaginės segelės fragmentas.

B 7 kvadrato, netoli A kvadrato ribos, surastas žalvarinis keturkampis 2,3x0,3 cm matmenų apkalas su dviem vinutėmis, prie kurių buvo išlikę odos, medžio ir geležies pėdsakų. Vėliau nustatyta, kad šis apkalas priklauso kapui Nr. 4 (15).

B 10 kvadrato, netoli nuo B 9 kvadrato ribos, 30 cm gylyje, surasta 1 cm skersmens 2,5 apvijų žalvarinė įvija.

A 9 kvadrato, prie B kvadrato ribos, 35–40 cm gylyje, rastas juostelės formos apkalas su dviem skylutėmis. Paviršius ornamentuotas išilginėmis taškų ir dantukų eilutėmis. Aplink radinį žemė kiek gausiau sumaišyta su smulkiais anglimis, apdegusių kaulų trupiniais. Tyrinėjant nustatyta, kad šis apkalas ir anksčiau minėta įvija priklauso kapui Nr. 1 (12).

A 7 kvadrato, 37–40 cm gylyje, surastas diržo papuošalas – kūginė žalvarinė vinutės galvutė. Ji priklauso kapui Nr. 4 (15).

A 10 kvadrato, pačiame perkasos kampe, 37–40 cm gylyje, rasti du maži, sunykę žalvarinio žvangučio fragmenteliai.

Ant A 7–8 kvadrato ribos, 40 cm gylyje, surasta rankomis lipdyto prastai išdegtas puodas šukė su dviejų lygiagrečių linijų ornamentu. Linijos, atrodo, ejo aplink puodą. Šukė skirtina kapui Nr. 4 (15).

A 7 kvadrato, 40 cm gylyje, netoli perkasos pakraščio, rastas sunykęs, deformuotas žalvarinio apkalo fragmentas.

B 9 kvadrato, prie pat perkasos krašto, surastas 3,5 cm ilgio iš 3 storų vielų suvytas žalvarinės antkaklės fragmentas su prisilydžiusiais stiklo gabalėliais. Kasinėjimų metu nustatyta, kad jis yra kapo Nr. 1 (12) teritorijoje, todėl priskirtinas šiam kapui.

B 7 kvadrato surasta labai sunykusi S formos žalvarinė vielė. Pakasus plonais sluoksniais iki 40 cm gylio, pastebėta, kad visoje perkasoje žemės maišytos su smulkiais anglies trupiniais ir apdegusių kaulų fragmentais. Tikrai A 1 ir B 1 kvadratuose pasiektas nejudinto smėlio sluoksnis. Žemė vėl buvo pradėta kasti gilyn plonais sluoksniais visoje perkasoje.

Kvadratų A B 5 riboje surasta 1,4 cm ilgio, 0,5 cm skersmens žalvarinė įvija. Vėliau nustatyta, kad ji priklauso kapui Nr. 3 (14). Aplink įviją A 5 kvadrato žemė buvo su gausesnėmis anglies trupinių priemaišomis. Atrodė, kad šiame kvadrato yra daugiau ir apdegusių smulkių kauliukų.

Intensyvesnis degusių kiekis buvo pastebėtas ir A 10 kvadrato, kur nemažai degusių aptikta pačiame kvadrato centre. Čia rasta deformuota 1,7 cm skersmens žalvarinė trijų apvijų įvija. Ji skirtina kapui Nr. 1 (12).

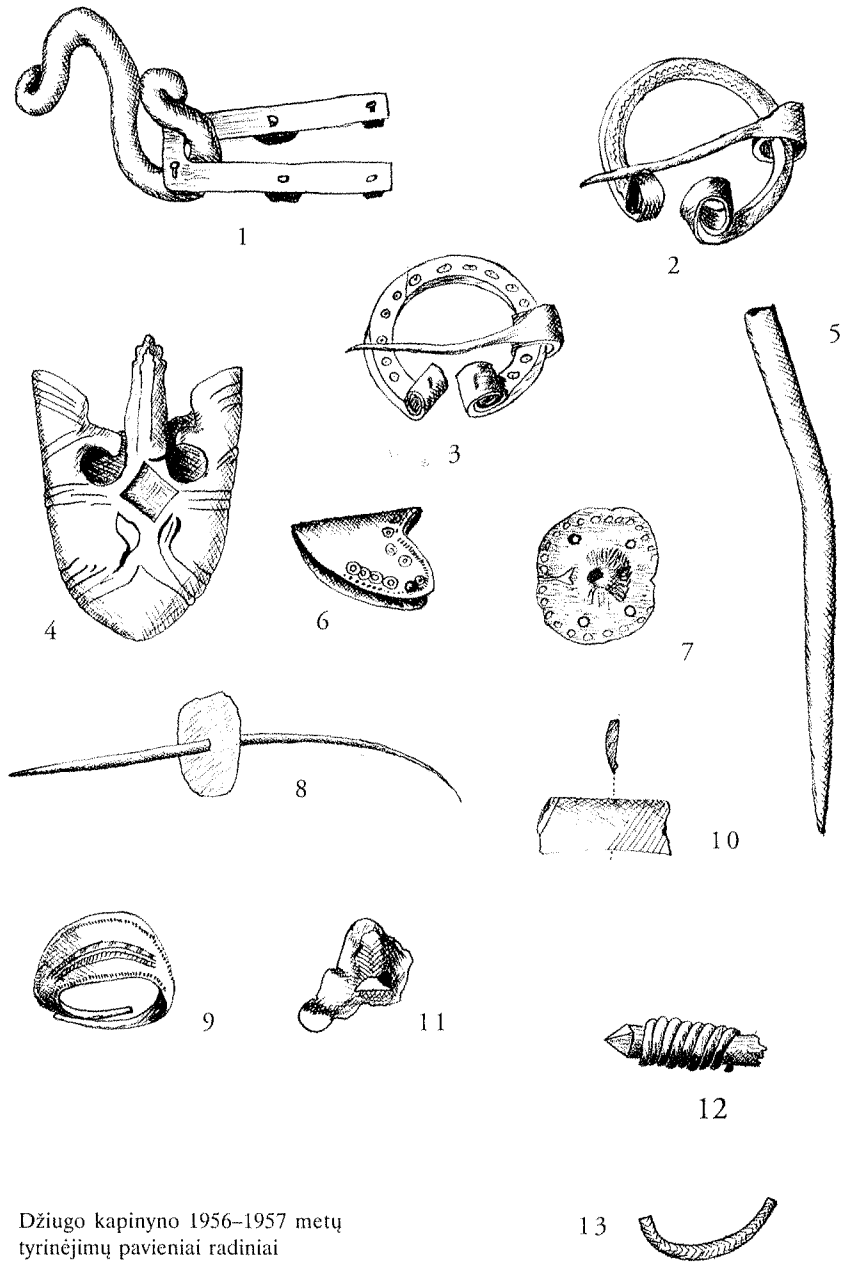
Ties A 5–6 kvadratų riba rastas susilydęs dvilypio žalvarinio karolio fragmentas. A 6 kvadrato, visai prie perkasos krašto, surasta žalvarinė aplankėlė su išlikusiais siūlų fragmentais. Ant A 5 kvadrato ribos surastas stambus gargžės gabaliukas. Maždaug 40–42 cm gylyje, ties A 7 kvadrato riba, aptikta nedidelė, plona intensyvių degusių dėmelė, joje surastas žalvarinės pasaginės keturkampio formos skerspjuvio segės lankelio fragmentas, ornamentuotas dantukų eilutėmis dviejose plokštumose. B 8 kvadrato pietryčių dalyje taip pat pastebėta nedidelė dėmelė su anglimis. Čia rastas mažas susilydęs žalvario gabaliukas.

Giliausiai visame plote kasta iki 42 cm. Tačiau išskyrus pietinę maišytos žemės ribą, kuri buvo pastebėta jau 40 cm gylyje, kapų kontūrų nesimatė. Visoje likusioje perkasos dalyje žemė buvo maišyta su pavieniais anglies ir apdegusių kaulų gabaliukais. Siekiant išsiaiškinti kapų kontūrus, žemė imta skusti itin plonais sluoksniais.

B 3 kvadrato, prie pat perkasos pakraščio, surastas mažutis sunykęs neaiškios paskirties geležinio dirbinio fragmentelis.

A 3 kvadrato, netoli A 4 kvadrato ribos, surastas trumpas sunykęs, netvarkingai sulankstytas plonos žalvarinės vielos gabaliukas. Pakasus visoje perkasoje iki 44–45 cm gylio, aiškūs atskirų kapų kontūrai neišryškėjo, tačiau kai kur jie pradėjo aiškėti. Toks kapų atsiskyrimas pastebėtas A 4 kvadrato; atrodė, kad iš pietvakarių į pietryčius nusitęsusi nejudintos žemės juostelė atskiria kapą. A B 3–4 kvadratuose nejudinto smėlio riba tęsiasi šiek tiek į šiaurę. Tolimesnėje, šiaurinėje, perkasos dalyje jokių kontūrų nebuvo pastebėta. Žemė buvo vieno da, su anglies ir apdegusių kaulų trupinių priemaiša.

Visoje perkasoje žemė dar buvo skutama plonu sluoksniu gilyn. 45 cm gylyje, pačiame šiauriniame perkasos gale, B 10 kvadrato, atkastas nejudinto molio sluoksnis, prie kurio surasta žalvarinio apkaliuko dalis.

Džiugo kapinyno 1956–1957 metų tyrinėjimų pavieniai radiniai

A 10 kvadrato centre, gana intensyvioje degėsių juostelėje, rasti du daiktai: sidabrinė keturlapė žalvarinė smeigė ornamentuotu paviršiumi ir vinutės galvutė. Analogiškų pavienių galvučių buvo surasta praėjusiais metais. 1957 m. kasinėjant nustatyta, kad ji priklausė kapui Nr. 1 (12), nes B 10 kvadrato nejudinto molio plotelis buvo šio kapo ribose.

Ant A B 8–9 kvadratų ribos surastas žalvarinės dvigubų grandelių grandinės vienuolikos narelių fragmentas, skirtinas kapui Nr. 1 (12).

A 6 kvadrato, netoli A 5 ribos, surastas žalvarinio apkalo fragmentas su išlikusia 1,7 cm ilgio kniedvine ir odos pėdsakais ant jos galo.

B 6 kvadrato surastas 3,4 cm ilgio iš dviejų vielų suvytos vytinės antkaklės žalvarinis fragmentas. Jis skirtinas kapui Nr. 4 (15).

B 8 kvadrato, už 10 cm nuo perkastos ribos, rastas žalvarinės apyrankės gyvuliniais galais fragmentas, kuris buvo iš abiejų galų nulaužtas. Jo paviršius ornamentuotas įžambiais grioveliais. Vėliau nustatyta, kad apyrankė priklauso kapo Nr. 1 (12) įkapėms.

Visa perkasa buvo iškasta iki 47 cm gylio. Pagrindiniame žemių, maišytų su smulkiais apdegusiais kauliukais ir anglies gabaliukais, sluoksnyje jokie kapų kontūrai neišryškėjo. Angliukų kiek sumažėjo, nors jų buvo aptinkama beveik kiekviename kvadratiname decimetre po keletą. Pietinė nejudinta smėlio riba liko vienoda. A 4 kvadrato pradėjusi ryškėti juostelė ryškių ribų nei vienoje, nei kitoje pusėje nesudarė. Šiauriniame perkastos gale nejudinto molio juostelė išsiplėtė ir A B 10 kvadrato pasiekė 20 cm plotį. Pažymėtina, kad pačiu B 1–2 kvadratų pakraščiu ėjo 20 cm pločio pernykštės II perkastos pakraštys (tai rodo, kad atsimatuojant plotą šiai perkasai padaryta 20 cm paklaida). Šis atradimas patikslino pernykščių perkastų ribas.

Visa III perkasa buvo gilinama skutant plonais sluoksniais. Ant A 6–7 kvadratų ribos surastas žalvarinis liežuvėlio formos apkaliukas ornamentuotu paviršiumi. Jis priskirtinas kapui Nr. 4 (15). A 8 kvadrato rastas susilydžiusio žalvario pailgas gabaliukas. A 7 kvadrato, prie pietinės ribos, – gerokai apnykęs 3 cm ilgio geležinės lazdelės fragmentėlis. Analogiška lazdelė rasta B 9 kvadrato.

Žemė visoje perkasoje pasiekė 50 cm gylį. Kontūrų padėtis išliko tokia pat kaip ir 47 cm gylyje. Radinių buvo randama vis mažiau. Visas perkastos plotas plonais sluoksniais buvo gilinamas.

B 10 kvadrato, pačiame šiaurės vakarų kampe, kuris ribojasi su pernykštės perkasos pakraščiu, aptiktas neaiškios paskirties 2 cm skersmens, apvalaus, tuščiaavidurio geležinio dirbinio su dugneliu fragmentas. Spėjama, kad jis čia pateko iš kitur, o gal buvo likęs nepajudintas pačiame perkasos pakraštyje.

A 8 kvadrato rasta tamsi 10x15cm dydžio puvesių ar degusių dėmelė. Joje – nedidelis neaiškios paskirties geležinio dirbinio fragmentelis, trys žalvarinės grandinėlės su siūlų liekanomis viduje. Matyt, tai buvo į audinį įaustos grandinėlės. Greičiausiai ir ši juoda dėmelė susidarė iš supuvusio nedeginto audinio.

A 8 kvadrato, už 10 cm nuo perkasos krašto, rasta 2x2 cm dydžio sulenkta žalvarinė skardelė ir žalvarinis apkaliuko fragmentelis.

Tame pačiame kvadrato, prie A 9 kvadrato ribos, už 10 cm nuo perkasos, rastas labai apnykęs susilydžiusio žalvarinio dirbinio fragmentas.

A 6 kvadrato surastas „saulutėmis“ ornamentuotas žalvarinis trikampio formos pakabutis su išlikusiu 4 grandelių grandinėlės fragmentu viršuje.

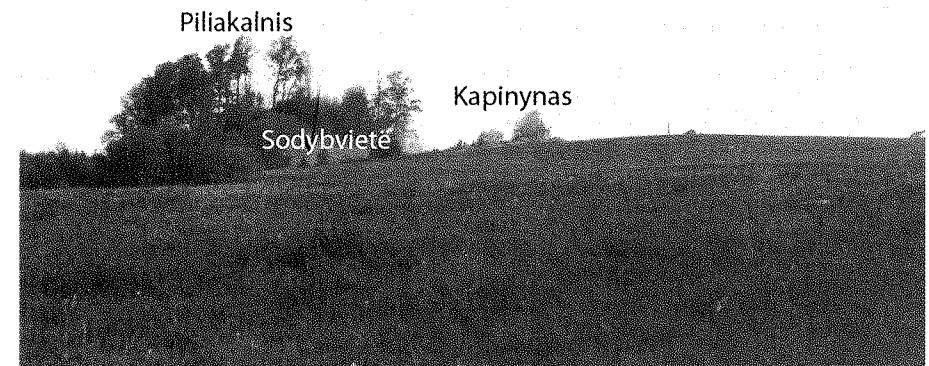
A B 8 kvadratų riboje surasta 3x4x3 cm dydžio geležies gargažė, o A 9 kvadrato – apkalo fragmentas viena dantyta puse su išlikusia kniedvine (priskirtinas kapui Nr. 1 (12)).

B 10 kvadrato, palei pat nejudinto molio ribą, surastas mažas apkaliukas su odos liekanomis ant vinutės. 35 cm piečiau nuo jo – žalvarinis dvilypis karolis su odos liekanomis viduje (matyt, karolis buvo užvertas ne ant geležinės vielos, kaip dažniausiai būna tokiuose kapinyuose, o ant odinės virvelės). A 10 kvadrato, prie pat nejudinto molio kontūro, surastas apnykęs žalvarinis keturkampio formos apkaliukas su 5 skylutėmis pakraščiuose.

B 4 kvadrato, prie A 5 kvadrato ribos, rastas nulaužtas, sulankstytas juostinės apyrankės fragmentas, priskirtas kapui Nr. 3 (14). Už 15 cm į vakarus nuo apyrankės atkastas didokas, 25x20 cm matmenų, akmuo, kurio viršūnė nuo žemės paviršiaus buvo giliau negu 30 cm. Žemė aplink akmenį maišyta su pavieniais smulkiais degintų kaulų trupiniais ir anglies gabaliukais.

A 9 kvadrato, netoli B 9 kvadrato ribos, surastas žalvarinės pusapvalio skerspjuvio vielos įvijos fragmentas, kurio skersmuo – 1,8 cm.

B 8 kvadrato, už 20 cm nuo pietinės ir už 25 cm nuo rytinės kvadrato ribos, surastas žalvarinės grandinėlės iš dvigubų grandelių fragmentas.

4 pav. Džiugo piliakalnio kapinyno vaizdas iš pietų pusės. V. Valatkos nuotr.

B 9 kvadrato rasta nedidelė silpnai išdegto puodo šukė, dekoruota trimis išilgiais grioveliais. Vėliau nustatyta, kad ji buvo kapo Nr. 1 (12) zonoje. Šukė rasta 40 cm gylyje šalia nedidelio įgilinto akmenų. Žemė aplink akmenį, kaip ir visame kvadrato, – su apdegusių kaulų fragmenteliais, anglies trupiniais.

A 4 kvadrato, už 7 cm nuo šiaurinės jo ribos ir už 36 cm nuo perkasos pakraščio, surasta nedidelė sunykusi žalvarinė įvija.

B 4 kvadrato, už 30 cm nuo jo šiaurinės ribos, surastas žalvarinio dirbinio iškapotu pakraščiu (greičiausiai šukų) fragmentas. Tame pačiame kvadrato, už 15 cm nuo pirmojo šukų fragmento, surastas kitas, kiek mažesnis, jų gabaliukas. Vėliau nustatyta, kad tai kapo Nr. 3 (14) įkapės.

Perkasos gylis siekė 52 cm. Jos pietiniame gale baltavo nejudinto smėlio plotas, kuris, susilietęs su judintomis žemėmis, rodė aiškų kapo pietinio krašto kontūrą, einantį per A 2, A 3, ir B 2 kvadratus. Toliau jo galas atsirėmė į pernykštės perkasos kampą. Kapo kontūras išryškėjo ir kvadratuose B 3 ir B 4. Ties B 4–5 kvadratų galu, prie perkasos vakarinio krašto, gulėjo vidutinio dydžio akmuo, kuris, kiek buvo galima spėti iš ryškėjančio kapo kontūro, turėtų būti šiaurinės kapo ribos vidaus pusėje. Tolimesnė kapo tąsa, matyt,ėjo po rytinę perkasos dalimi.

A B 7–9 kvadratuose žemė buvo išties maišyta su smulkiais anglies ir apdegusių kaulų trupiniais. Kai kur pasitaikė nedidelių degusių plotelių. B 7 kvad-

rate gulėjo didokas akmuo. Ant A 8 ir B 8–9 kvadratų ribos taip pat buvo pastebėtos neaiškaus dydžio akmenų viršūnės.

A B 10 kvadratuose išryškėjo nejudinto molio sluoksnelis. Visoje perkasoje žemė buvo skutama plonais sluoksneliais iki 55 cm gylio. Aptikti keli radiniai.

A 6 kvadrato surasta nedidelė žalvarinė yla su įkočiu ir su skylute viename gale, skirta juostoms austi. Ji surasta už 27 cm nuo akmens, greičiausiai priklausė kapui Nr. 1 (12). Už 18 cm į pietryčius nuo šio dirbinio surasta sunykusi maža žalvarinės vielos grandelė.

Ant A B 9 kvadrato ribos, už 15 cm nuo B kvadrato, surasta sunykusi žalvarinė smulkių grandelių grandinėle.

55 cm gylyje, po rytine perkasa išryškėjo kapo Nr. 2 (13) ribos.

Didžioji dėmė ir toliau liko vienalytė. Spėjome, kad čia turėtų būti dar 3 kapai. Kapo Nr. 2 (13) teritorija laikinai palikta, o likusi perkastos dalis toliau buvo skutama plonais sluoksneliais gilyn ir aptikti dar keli radiniai.

A 6 kvadrato, už 10 cm nuo perkastos pakraščio ir už 20 cm nuo A 7 kvadrato ribos, surastas mažas juostinės apyrankės fragmentelis.

Tame pačiame A 6 kvadrato, centre, surasta mažytė, 1,7 cm skersmens, grubaus darbo žalvarinė pasaginė segė atlenktais galais, padaryta iš apvalios plonos vielos. Ant segės liežuvėlio išlikęs sunykusio audinio fragmentelis. Tai rodo, kad ši segė lauže greičiausiai nebuvo deginta. Pagal kapo kontūrus, kurie vėliau išryškėjo, ji priskirtina kapui Nr. 4 (15).

B 9 kvadrato, prie pat jo pietrytinės ribos, surasta kita 2,5 cm skersmens pasaginė segė atlenktais galais. Jos lankelis apvalaus skerspjūvio. Ant liežuvėlio taip pat išlikęs audinio fragmentelis. Ši segė skirtina kapui Nr. 1 (12).

B 10 kvadrato, maždaug už 10 cm nuo jo vakarinės ribos, surasta geležinė kiek suspausta, 2,5x3 cm dydžio sagties grandelė, priklausanti kapui Nr. 1 (12).

A 7 kvadrato, už 20 cm nuo perkastos pakraščio, už 30 cm nuo pietinės jo ribos, surastas 1,8 cm skersmens pusrutulio formos žalvarinis dirbinys su prisilydžiusiu žalvarinės pasaginės segės cilindriniais galais galiuku. Pagal kapo ribas vėliau nustatyta, kad jis priklausė kapui Nr. 4 (15).

Pačiame A 7 kvadrato centre surastas apyrankės fragmentelis.

A B 8–9 kvadratų sandūroje aptiktas įžambiai gulėjęs sulankstytas pinceto formos apkalas su odos liekanomis viduje. Čia pat surastas žalvarinis vytinės

antkaklės vienos vielos fragmentas. Jo vienas šonas ornamentuotas ranteliais.

Abu radiniai priklausė kapui Nr. 1 (12). Taip pat šiam kapui skirtinas ir A 9 kvadrato, už 20 cm nuo A 10 kvadrato ribos ir už 28 cm nuo B 9 kvadrato ribos, surastas 3,1 cm ilgio ir 1,2–1,0 cm pločio žalvarinio „peiliuko“ ašmenų galas.

Perkastos gylis pasiekė 70 cm. Šiauriniame jos gale išryškėjo pusapvalė riba, atsiremianti į nejudintą molį. Ši dėmė pietuose tebebuvo susiliejęsi su maišyta perkastos žeme. Iš matomos šiaurinės ribos darėsi aišku, kad čia esama degintinio kapo, nes buvo randami pavieniai angliukai ir apdegusių kaulų fragmentai. Kadangi toliau skutant visą plotą buvo galima pakenkti išryškėjusiam šiauriniam kapo pakraščiu, buvo laikinai sustota, kol išryškės visas kapo kontūras. Pradėta tirti centrinės dėmės šiaurinė dalis iki kapo pakraščiuose išryškėjusių akmenų.

Beveik pačiame A 8 kvadrato centre, 80 cm gylyje, surastas išsilydžiusio žalvario gabaliukas.

B 7 kvadrato, 80 cm gylyje, kur mažiau angliukų, surasta žalvarinė keturlapio dobilo formos segė, kurios paviršius padengtas sidabru. Jos skersmuo – 4,8 cm. Už 20 cm į pietryčius nuo segės surastas 2,3x2 cm dydžio liežuvėlio formos žalvarinis apkalas, ornamentuotas labai negiliu ornamentu, su rago liekanomis vidaus puseje. Abu šie radiniai priklausė kapui Nr. 4 (15). Be to, šiam kapui skirtina 12 cm ilgio žalvarinė grandinėle, padaryta iš dvigubų grandelių.

B 9 kvadrato, už 10 cm nuo jo rytinės ribos ir už 25 cm nuo pietinės, surastas pusapvalio skerspjūvio, 0,8 cm pločio juostinės žalvarinės apyrankės fragmentas, ornamentuotas įžambių rantelių grupių „krypute“. Jis skirtinas kapui Nr. 1 (12).

A 7 kvadrato, už 10 cm nuo perkastos pakraščio, surastas žalvarinio dirbinio fragmentelis.

A 8 kvadrato, 90 cm gylyje, surasta žalvarinė pasaginė segė cilindriniais galais. Aplink ją žemėje buvo gausu degėsių. Pasiėkus 90 cm gylį, šioje perkastos dalyje kapo Nr. 1 (12) pietinių kontūrų pagrindinėje dėmėje vis dar nesimatė. Taigi dėmė ir šiaurinis, anksčiau atrastas kapo Nr. 1 (12) kontūras buvo po rytine, dar netyrinėta perkastos dalimi.

Siekiant geriau ištyrinėti dėmę, perkasa ties 7, 8 ir 9 kvadratais pratęsta 2 m į rytus ir pažymėta raidėmis C ir D. Per kastuvą nukastas ariamosios žemės sluoksnis. Pasiėkus 20 cm gylį, C 8 kvadrato surastas liežuvėlio formos žalvarinis apkalas su išlikusiu odos fragmentu viduje. Jis ornamentuotas iški-

lusių kauburėlių eilėmis. Tame pačiame kvadrato, už 30 cm nuo rytinės ir už 40 cm nuo pietinės jo ribos, rasta mažytė žalvarinė pasaginė plonos vielos segelė atlenktais galais. Jau 20 cm gylyje šiauriniame ir rytiniame pakraštyje išryškėjo kapo Nr. 1 (12) pakraščio kontūrai. Pietinėje dalyje šio kapo kontūrų nebuvo matyti kaip ir A B perkasos dalyje. Visame šiame plote žemė plonais sluoksniais skusta gilyn.

C 8 kvadrato, už 15 cm nuo vakarinės ir už 10 cm nuo šiaurinės jo ribos, rastas stiklo gabaliukas, matyt, susilydžiusio žalvario spalvos stiklinio karolio liekanos.

C 9 kvadrato, beveik centre, surastas žalvarinis apkaliukas su keturiomis skylutėmis.

C 7 kvadrato, 30 cm gylyje, surasta profiliuoto puodo šukė.

Tokiam pat gylyje C 8 kvadrato surastas sunykęs keturkampio skerspjuvio, smailėjančiais galais 11 cm ilgio geležinio dirbinio fragmentas.

C 9 kvadrato, prie D kvadrato, rastos susilydžiusių stiklo karolių ir geležinės juostelės liekanos, greičiausiai tai buvo karolių apvaros fragmentas.

Pakasus C D 7–9 kvadratuose iki 30 cm, pastebėta angliukų ir apdegusių kaulų trupinių. Pasitaikė ir mažyčių žalvarinių dirbinių nuolaužų.

C 8 kvadrato, greičiausiai kapo Nr. 1 (12) vietoje, 30–33 cm gylyje, surasta žalvarinė yla, kurios dalis, skirta įkalti į kotą, sulankstyta.

C 9 kvadrato, už 10 cm nuo jo rytinės ribos, 35 cm gylyje, surastas nedidelis lygus mėlyno stiklo karolis, o už 10 cm į šiaurę aptiktas žalvarinės vytinės antkaklės vienos šakos fragmentas. Šie radiniai skirtini kapui Nr. 1 (12).

D 9 kvadrato šiaurės vakarų kampe rasta juostinės apyrankės nežymiai gaubtu, skersais ir įžambiais įrantymais ornamentuotu paviršiumi nuolauža.

Pasiekus 40 cm gylį, C 9 kvadrato rastas 4 cm ilgio sulankstytos vytinės antkaklės vienos vielos fragmentas. D 9 kvadrato aptiktas mažas sulankstytas žalvarinės apyrankės fragmentas. Žemė čia maišyta su anglimis ir pavieniais apdegusiais kauliukais.

C D perkasos plote pasiektas 50 cm gylis. Žemių sluoksnis čia buvo toks pat kaip ir 20–25 cm gylyje. D 8 kvadrato surasta žalvarinė įvija-spiralė. C 9 kvadrato – apdegusios iš 2 vielų suvytos antkaklės fragmentas. Išryškėjo šiaurinis ir rytinis kapo Nr. 1 (12) pakraščiai, pietų pusėje jų visai nebuvo matyti.

Likusioje perkasos dalyje tęsėsi maišyta žemė, kurioje buvo aptikta apdegusių kaulų trupinių ir smulkių anglių. Tačiau nei anglys, nei kaulai didesnių telkinių nesudarė. C D 9 kvadratuose, 50–52 cm gylyje, rasti du nedeginti kaulai: 3 cm ilgio galūnės kaulo galo fragmentas ir nugarkaulio slankstelis, gulėję 80 cm atstumu vienas nuo kito. Daugiau jokių nedegintų kaulų nerasta. Pažymėtina, kad galūnės kaulo fragmentas turėjo aiškių lūžimo, o ne puvimo žymių. Greičiausiai kaulai čia pateko atsitiktinai, užverčiant kapo Nr. 1 (12) duobę.

Toliau plonais sluoksniais nuskutus C D 7–9 kvadratų plotą iki 80–85 cm gylis, jis ėmė susilyginti su A B 7–9 kvadratų paviršiumi.

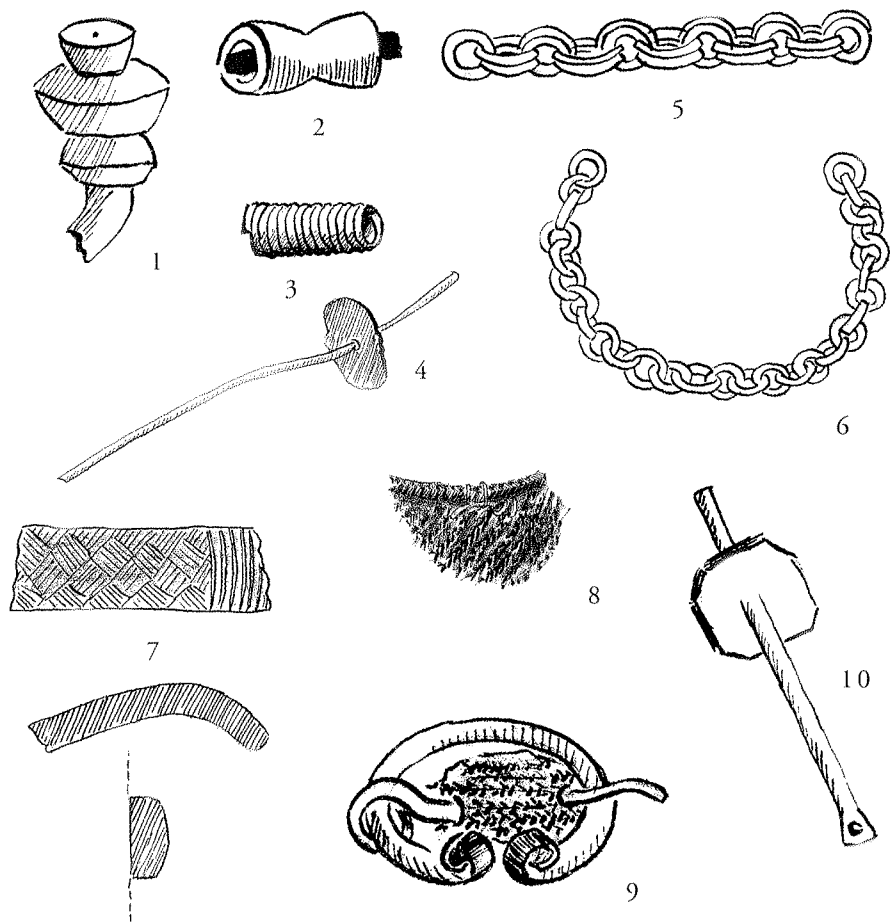
Pastebėta, kad sluoksnyje nuo 50 cm iki 80 cm C D 7–9 kvadratuose radiinių beveik nebebuvo, išskyrus D 9 kvadrato aptiktą iš plonų vielelių suvyto dirbinio gabaliuką, kurio kilpelėje pastebėti dviejų siūlų pėdsakai; C 8 kvadrato – juostinės žalvarinės apyrankės fragmentas, kurios paviršius gaubtas, ornamentuotas skersais ir įžambiais pynučių langeliais. Jis iš abiejų galų nulaužtas. Dar D kvadrato pietvakariniame kampe surasta profiliuota ažūrinė keturlapė žalvarinio smeigtuko galvutė su sidabravimo pėdsakais vienoje pusėje. Paskutinis radinys aptiktas už kapo Nr. 1 (12) ribos, pačiame perkasos kampe.

KAPAS NR.1 (12)

Perkasos A B ir C D dalyse išryškėjo kapo Nr. 1(12) šiaurės vakarų ir rytinės ribos. Kapo duobės ilgis siekė 190 cm, plotis kol kas buvo neaiškus, nes pietinis jos šonas buvo susiliejęs su perkasos centre esančia maišytų žemių dėme. Kadangi tolimesnis dėmės tyrimas buvo pavojingas kapo Nr. 1 (12) kontūrams, kurie giliau nei 90 cm galėjo staiga pereiti į nejudintą žemės sluoksnį, kapas toliau tirtas dalimis.

I pjūvis darytas per A 9, A 10 ir B 10 kvadratus iš šiaurės vakarų į pietryčių pusę. Ties pjūvio linija kapo plotis siekė 70 cm, duobės šiaurės rytų galas buvo suapvalintas, nuo pjūvio linijos iki 35 cm ilgio.

A 10 kvadrato, už 9 cm nuo jo vakarinės ir už 30 cm nuo pietinės ribos, pastebėtas kažkokio geležinio dirbinio galas. Kaip paaiškėjo, tai buvo keturkampio skerspjuvio lazdelė vienu plonėjančiu galu, kurios ilgis 4,9 cm. Jis, matyt, buvo vertikaloje padėtyje. Maždaug už 12 cm į šiaurę nuo dirbinio aptikta degusių dėmelė, kurioje pastebėta smulkių žalvario lydinių gabaliukų.

1957 m. Džiugo kapinyne tyrinėto kapo Nr. 1(12) radiniai: 1 – pasaginės segės aguoninė galvutė (ilgis – 2,3 cm); 2 – dvilypis žalvarinis karolis (ilgis – 1,86 cm, skersmuo – 1,2 cm); 3 – įvija (ilgis – 1,6 cm, skersmuo – 0,6 cm); 4 – yla su prieškočiu (ilgis – apie 8,5 cm); 5 – dvigubų grandelių grandelė; 6 – grandinė; 7 – juostinės masyvios apyrankės fragmentas (ilgis – 4,5 cm, plotis – 1,47 cm, storis – 0,68 cm); 8 – apvalios vielos įvija (skersmuo – 1,75 cm); 9 – segė pasaginė cilindriniais galais (2,6x2,5 cm); 10 – yla, skirta juostoms austi (ilgis – 5 cm)

Kita 6x3 cm matmenų degėsių dėmelė buvo preparuojamosios dalies centre. Degėsių sluoksniuose joje – net 5 cm storio. Čia rasta pora pavienių žalvarinių grandinėlių narelių. Visoje tirtoje dalyje surasta smulkių ir kiek stambesnių anglių gabaliukų. Jų čia rasta kiek daugiau negu viršutiniuose sluoksniuose.

A 10 kvadrato, ant pjūvio linijos, aptiktas geriamojo rago briaunos apkalas fragmentas.

100 cm gylyje kapo kontūrai staiga perėjo į nejudintą smėlio žemės sluoksnį. Kapo duobės sienos buvo beveik statmenos, dugnas nelygus, su trimis 3–5 cm gylio duobelėmis.

Dugne nejudintas smėlis buvo nuskustas per kastuvą plonais sluoksniais, tačiau nieko nebepastebėta. Padarius pjūvio brėžinį, ištirtoji kapo dalis palikta.

II pjūvis darytas išilgai kapo, atskiriant išryškėjusią jo šiaurės vakarų dalį. Šio pjūvio ilgis išilgai kapo buvo 150 cm, jis padarytas per kvadratus A 9, B 9, C 8 ir D 7. Ant pjūvio linijos, B 9 kvadrato, gulėjo 20x25x15 cm matmenų akmuo. Pjūvio linija šiaurės rytų galu atsirėmė į I pjūvio liniją beveik stačiu kampu. Pradėta tirti į šiaurę nuo pjūvio linijos, kur buvo aiškūs kapo kontūrai.

Vos pradėjus skusti ties B 9–10 kvadratų riba, prie pat perkasos krašto surasta 1,5 cm skersmens profiliuota aguoninė pasaginės segės galo galvutė.

A 9 kvadrato, netoli I pjūvio linijos, surasta 2,3 cm skersmens įvija, padaryta iš plonos žalvarinės vielos.

Tiriamos kapo dalies gylis buvo nelygus. Kai kuriose vietose 95–100 cm gylyje pastebėtos nejudintos smėlio dėmelės. Arčiau dugno pasitaikė keturios 3x5 cm dydžio degėsių dėmelės, visos netvarkingai išsimėčiusios įvairiame gylyje. Daugiau radinių nerasta. Jau 100 cm gylyje, toje vietoje, kur pjūvių linijų susikirtimo taške gulėjo akmuo, pastebėta 40x40 cm dydžio, greičiausiai apskritimo formos ryški degėsių dėmė. Jos mažesnioji pusė tęsėsi po neatkastu sluoksniu už pjūvio linijos. Degėsiuose labai daug smulkių anglių gabaliukų, o tarp jų gana gausu ir apdegusių kaulų fragmentėlių. Tačiau anglių žymiai daugiau nei kaulų. Už poros centimetrų gilyn dėmė išnyko ir buvo pasiektas nejudintas smėlis, neva kapo dugnas. Jokių radinių degėsiuose nerasta. Remiantis pernykčių kasinėjimų duomenimis, galima buvo spręsti kad degėsių – kapo centre.

Ant C 8 kvadrato ribos rastas žalvarinės apyrankės fragmentėlis. Ant C 8 kvadrato ribos, prie pat pjūvio ribos, – iš dviejų žalvarinių vielų suvytas vytinės antkaklės fragmentas. Ant C D 9 kvadrato ribos, už 23 cm nuo perkasos linijos, surasta 1,75 cm skersmens įvija iš 4 nepilnų apvijų.

B 9 kvadrato, už 10 cm nuo perkasos pjūvio, rastas odinio diržo su žalvariniu apkaustu fragmentas.

D 9 kvadrato, už 5 cm nuo rytinės kapo ribos ir už 60 cm nuo pietinės kvadrato ribos, surastas suvytas žalvarinio dirbinio fragmentas.

D 9 kvadrato centre, prie kapo šiaurės rytų ribos, aptiktas sulaužytas nedegintas stuburo slankstelis.

B 9 kvadrato, už 60 cm nuo pjūvio linijos ir už 20 cm nuo šiaurės vakarų kapo ribos, rasta žalvarinė įvija. Tame pačiame kvadrato netoli įvijos gulėjo nedeginto šonkaulio fragmentas.

Tiriamojame dalyje pasiekus 120 cm gylį, kapo dugne aptiktas nejudinto smėlio sluoksnis. Skutant jį plonais, 20 cm storio sluoksniais, B 9 kvadrato, už 8 cm nuo pjūvio linijos, po buvusių degusių sluoksniu, surasta statmenai į nejudintą smėlį įbasta žalvarinė juostinė apyrankė, ornamentuota įvairiai išdėstytomis 9,3x6,8 cm matmenų taškučių linijomis. Apyrankės viršutinė dalis buvo 3 cm giliau nei kapo dugnas, o apatinė – žymiai giliau.

Toliau kasant nejudintą smėlį nieko nebesurasta. Ši kapo pusė jau buvo visiškai ištirta, tad ji palikta. Tačiau, nors šiaurinė kapo dalis ir buvo ištyrinėta, bet tiksliai kapo ribos nustatyti dar nebuvo galima, nes, kaip anksčiau minėta, jo pietinė dalis slypėjo didžiulėje dėmėje, kuri užėmė visą perkasos centrą.

Norint nustatyti kapo plotį, reikėjo daryti dar vieną pjūvį.

III pjūvis, padarytas per B 8 ir 9 kvadratus, siauros, 30 cm pločio, perkasėlės formos. Jis padėjo išaiškinti, koku atstumu nuo padarytosios pjūvio linijos yra pietinė kapo riba.

Šioje juostoje pakasus iki 10 cm gylio, pietiniame gale išryškėjo kapo Nr. 1 (12) kontūrai, kurie buvo B kvadrato pakraštyje, už 74 cm nuo II pjūvio ribos. Šioje perkasėlėje surasta tik viena geležinė grandelė, greičiausiai sagties fragmentas.

Kadangi rytinė kapo pusė A 9 kvadrato po šio pjūvio jau visiškai išryškėjo, tai buvo imta ją preparuoti. Kasinėjant aptikti pavieniai anglių trupiniai ir apdegusių kaulų fragmentai.

Tiriamojame dalyje jokių radinių nerasta. 120–110 cm gylyje pasiektas nejudintas kapo dugno smėlis. Jis per kastuvą nuskustas plonais sluoksniais ir jokių judinimo pėdsakų neradus, paliktas.

Liko nepreparuota tik pietinė kapo dalis. Nors jos pietinis pakraštys dar nebuvo atsiskyręs nuo perkasos centre esančios maišytųjų žemių dėmės, bet iš III pjūvio ir pietvakarių kampe, C 7 kvadrato, matomo dėmės pakraščio, kuris įsiliejo į centrinę perkasos dėmę, apytikriai buvo galima nustatyti pietinę kapo

Nr. 1 (12) ribą. Ji turėjo eiti per B C D 8–9 kvadratus maždaug tiesia linija. Palei šią tariamą liniją ir imta preparuoti paskutinį neištirtą kapo dalies plotą. Skutant plonučiais sluoksniais žemes, aptikta pavienių anglių gabaliukų ir degintų kaulų trupinių. D 8 kvadrato vienas šalia kito surasti 2 apnykę juostinės apyrankės fragmentai. Čia pat pastebėtas kokių 15x20 cm dydžio degusių plotelis. Visos žemės buvo tamsokos spalvos, pasitaikė smulkių anglių gabaliukų bei šiek tiek apdegusių kaulų trupinių. Skutant buvo rasta įvairių smulkių žalvarinių dirbinių fragmentelių ir mažų išsilydžiusio žalvario gabaliukų.

Rytiniame kapo gale, prie pat ribos, žemėje su anglių priemaišomis surastas neaiškios paskirties sunykusio geležinio dirbinio fragmentelis.

Čia išryškėjo dar II pjūvyje pastebėtos degusių dėmės, kurių pakraštys nusitęsė po neatkastu kapo plotu. Jos žemė buvo tokia pati, tik radinių dėmės plote nerasta.

120–120 cm gylyje pasiektas kapo dugnas, kuris taip pat nebuvo lygus, su 5–10 cm pakilimais. Po juo – nejudintas smėlis, kuris, pakasus per kastuvą ir nieko neradus, paliktas.

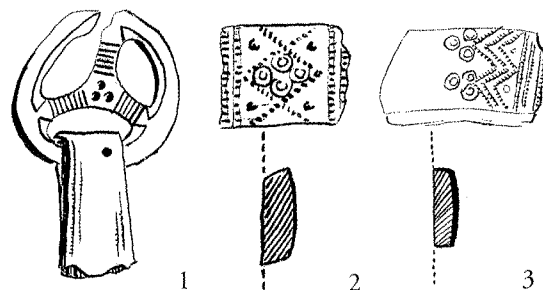
Ištyrus visą kapą, nustatyta:

1. Kapas yra 190 cm ilgio, 70 cm pločio ir 120–130 cm gylio.
2. Kapo sienos beveik statmenos, o dugnas horizontalus.
3. Pietinis kapo pakraštys neryškus, nes jis pereina į kapo Nr. 4 (15) ribas.
4. Kapo duobėje buvo du akmenys, maždaug 20x25x15 cm dydžio. Vienas jų gulėjo kapo centre, o kitas – rytiniame kapo pakraštyje, prie pat kapo duobės sienos. Akmenys įmesti į duobę, kai ji buvo užpilta iki 80–90 cm.
5. 100 cm gylyje ir giliau aptikta keletas nedidelių degusių dėmelių, o kapo centre, prie pat dugno, – 40x40 cm ploto ir 2 cm storio degusių dėmė.
6. Kape rasti 43 įvairūs dirbiniai ar jų fragmentai.
7. Kapo duobės žemėje surasta: nedegintas nugarkaulio slankstelis ir apnykęs šonkaulio fragmentas.

KAPAS NR. 2 (13)

A B 2–3 perkasos kvadratuose, 55 cm gylyje, išryškėjo tamsesnės, maišytos su anglimis ir smulkiais apdegusių kaulų trupiniais žemės dėmė, turinti ryškius kontūrus. Šios dėmės rytinis galas palindęs po neatkastu perkasos kraštu.

1957 m. Džiugo kapinyne tyrinėto kapo Nr. 2(13) radiniai: 1 – apkalas ir diržo skirstiklis (skersmuo – 3,2 cm); 2, 3 – juostinių apyrankių fragmentai (ilgis – 1,8 cm, plotis – 1,8 cm, storis – 0,43 cm; ilgis – 3 cm, plotis – 1,4 cm, storis – 0,44 cm)

Kad būtų nustatytos kapo ribos, ties 2–3 kvadratais perkasa 2 m pratęsta į rytus. Pašalinta velėna, išmestos laisvosios žemės. Pasiektas 30 cm gylis. Toliau žemė plonais sluoksniais skusta gilyn. 35 cm gylyje, A 2 kvadrato pratęsos rytiniame kampe, surastas žalvarinis diržo skirstiklis su trikampiu ornamentuota žvaigžde viduryje, prie jo išlikęs vienas apnykęs žalvarinis apkaliukas.

A 3 kvadrato pratęsoje, už 50 cm nuo pakraščio, surastas žalvarinis apkaliukas su odos liekanomis, o A 2 kvadrato – žalvarinės pasaginės segės atlenktais galais, padarytos iš plonos apvalios vielos, fragmentas.

Tame pačiame kvadrato, tik 2 cm giliau, surastas 1,3 cm pločio žalvarinės juostinės apyrankės ornamentuotu paviršiumi fragmentas.

35 cm gylyje išryškėjo aiškūs kapo kontūrai, kurie statmenai leidosi gilyn. Pratęsos plotas plonais sluoksniais sulygintas su visos perkasos lygiu, kuris buvo 55 cm gylyje. Sluoksnio 35–55 cm gylyje jokių radinių neaptikta. Kai pratęsos gylis susilygino su visos perkasos gyliu, t. y. pasiekė 55 cm, atsidengė visas dėmės plotas. Nustatyta, kad kapas – A B 2–3 kvadratuose, netaisyklinės formos, nes pietinis kraštas – lanko formos, išgaubtas į vidaus pusę. Kapo ilgis – 180 cm, o plotis – 100 cm. Žemė maišyta su smulkiomis anglimis ir pavieniais apdegusių kaulų trupiniais.

Siekiant sužinoti kapo skersinę padėtį, padarytas išilgas pjūvis šiaurės vakarų kryptimi, maždaug 60 laipsnių kampu, taip, kaip iškastas kapas. Imta skusti pietinė kapo pusė. Vos pradėjus, prie pat A 2 kvadrato pakraščio aptiktas neaiškios formos žalvarinis dirbinys. Prie jo gulėjo stambokas, maždaug 6 cm storio, 3 cm ilgio ir 2 cm pločio, supuvusio medžio gabalas.

Prie rytinio kapo pakraščio, maždaug už 25 cm nuo A 2 kvadrato gairės ir už 38 cm nuo šiaurinės kvadrato ribos, surasta žalvarinė 3 cm skersmens įvija,

suvyta į 3 apvijas. Prie jos buvo išlikęs vilnonio, iš dviejų šakučių suvytų siūlų audinio fragmentas. Tikriausiai įvija buvo įvyniota į šį audinį ir įmesta į kapą, kai jis buvo 75 cm gylio.

Ant A 2 kvadrato ribos, už 30 cm nuo A 3 kvadrato gairės, surastas rausvo gintaro karoliukas, tačiau labai sunykęs, trupantis.

Paaikškėjo, kad anksčiau minėtas dirbinys yra geriamojo rago briaunos apkalas. Nors ir prastai, bet buvo išlikęs ir pats ragas. Jis gulėjo horizontalioje padėtyje, jo smaigalys palindęs po dar neatkasta kapo dalimi. Rago šonas apkaltas žalvarine plokštele. Prie rago briaunos apkalo rastus medžio puvesius reikia laikyti jo kamščio liekanomis, nes tai liudijo ir pati puvesių padėtis. Puvesių pėdsakų buvo net apvalkalo viduje.

Toks pat geriamasis ragas surastas už 24 cm nuo pjūvio linijos ir už 40 cm nuo A 2 kvadrato šiaurinės ribos bei už 24 cm nuo to paties kvadrato rytinės ribos. Šis ragas taip pat gulėjo horizontalioje padėtyje, smaigaliu nukreiptas į vakarus. Prie vieno jo šono buvo prikalta žalvarinė plokštelė. Rago ilgis buvo 25 cm. Nuo briaunos iki šono plokštelės – 3 cm. Ragas palyginti mažai lenktas.

Už 6 cm nuo šio rago į pietus aptiktas ta pačia kryptimi išilgai kapo gulintis geležinis ietigalis, viršūne nukreiptas į šiaurės rytus. Ietigalio ilgis – 35 cm. Jo plunksna gulėjo ne horizontaliai, o pietine dalimi pakilusi aukštyn 45 laipsniais. Ietigalis plunksnos viduriu kirto A 2 kvadrato pratęsos liniją. Ant ietigalio gulėjo 23 cm ilgio geležinis žeberklas. Žeberklo kaklelis tordiruotas, užbarzda prilenkta prie kaklelio. Duriamieji ašmenys užaštrinti, nuožulnaus trikampio formos, 2 cm pločio. Prie koto įkalos buvo išlikęs sunykęs koto fragmentas, tiksliau, jo pėdsakai.

Ant pjūvio linijos, už 52 cm nuo kvadrato rytinės ribos ir už 23 cm nuo šiaurinės ribos, surastas kažkokio žinduolio nedegintos kaukolės fragmentas su išlikusiais plaukais paviršiuje. Į plaukus buvo įrišta ant siūlo suvertų žalvarinių grandelių.

Dirbiniai nufotografuoti ir paimiti. Kasinėjimų metu po kaulu ir pirmuoju geriamuoju ragu pastebėta dar daugiau degėsių, o po antruoju ragu ir ietigaliu – baltas nejudintas kapo dugno smėlis. Po kaukolės kaulu šie degėsiai buvo intensyvesni ir dėmės skersmuo siekė iki 35 cm. Ant šių degėsių ir gulėjo kaukolės kaulas bei geriamasis ragas. Geriamasis ragas yra buvęs padėtas ne tiesiog

ant degėsių, o pirma supiltas 5 cm aukščio, 10 cm skersmens balto smėlio kauburėlis, į kurį vėliau ir atšlietas ragas.

Išskutus maišytas su anglimis ir pavieniais degintais smulkiais kauliukais žemes, 95 cm gylyje prisikasta iki nejudinto dugno smėlio. Smėlis per kastuvą perkastas plonais sluoksneliais. Nieko neberasta.

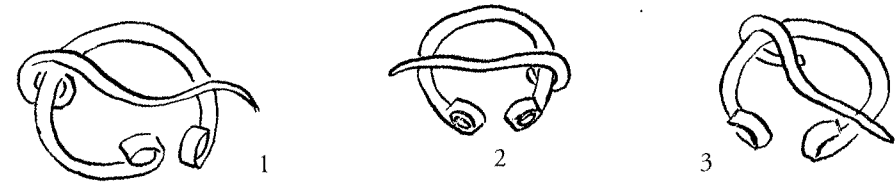
Imta preparuoti antroji, šiaurinė, kapo pusė. Ties gyvulio kaukolės radimo vieta aptikta dar keletas mažų žalvarinių grandelių, tokių pat kaip kaukolės plaukuose. Po kaukole aptikta tolimesnė degėsių sluoksnelio taša. Ji buvo maždaug 1–1,5 cm storio, apskritimo formos, 35 cm skersmens, beveik kapo duobės centre. Po degėsių – nejudintas baltas kapo dugno smėlis, kuris perkastas per kastuvą ir, nieko neradus, paliktas.

Ištirus visą kapą Nr. 2 (13), nustatyta:

1. Kapo ilgis – 180 cm, plotis – 100 cm, gylis – 95 cm.
2. Kapo duobės pakraščiai ryškūs, tačiau netaisyklingos formos, pietinė kapo riba įlinkusi lanku į vidaus pusę. Visame duobės sampile primaišyta smulkių anglių ir apdegusių kaulų trupinių. Kapo sienos statmenos, o dugnas lygus.
3. Į kapą jokių akmenų neįdėta.
4. Įkapės aptiktos dviejuose sluoksnuose. Ant dugno: du geriamieji ragai, ietigalis, žeberklas, nedidelio žinduolio kaukolė ir įvija-žiedas, suvyniota į audinį. Viršutiniuose sluoksnuose, 35–40 cm gylyje, surasta pavienių radinių, kurie buvo sumesti į užkasamą duobę. Tai daugiausiai sulaužytų dirbinių fragmentai.
5. Kapo centre, ant dugno, rasta apskrita, 35 cm skersmens ir 1–1,5 cm storio intensyvių degėsių dėmė, kurioje daug smulkių anglių, degintų kaulų trupinių.
6. Kape iš viso surasta 14 įvairių dirbinių.

KAPAS NR. 3 (14)

A B 3–5 kvadratuose, 55 cm gylyje, buvo matyti maišytų žemių dėmė. Joje surasta smulkių anglių ir apdegusių kaulų trupinių. Nustatyta, kad čia – degintinis kapas. Pavadinome jį kapu Nr. 3 (14). Šio kapo vakarinė dalis gulėjo po nejudintu žemės sluoksniu. Siekiant nustatyti kapo ribas, padaryta perkastos pratąsa C D 3–4. Nuėmus velėną, C 4 kvadrato išmetamose laisvosiose žemėse aptiktas žalvarinės juostinės apyrankės fragmentas. Kadangi jis surastas maišytame žemės sluoksnyje, jo skirti šio kapo įkapėms negalima.

1957 m. Džiugo kapinyne tyrinėtame kape Nr. 3(14) aptiktos pasaginės segės cilindriniais galais: 1 – 2,3x2,5 cm; 2 – 1,65x1,72 cm; 3 – 1,9x2,2 cm

Ant C D 3 kvadratų ribos, 50 cm gylyje, surasta žalvarinė plonos vielos pasaginė segė cilindriniais galais su siūlų fragmentais ant liežuvėlio (skersmuo – 2,4 cm).

Daugiau radinių C D perkasoje neaptikta. Iki 55 cm gylio, kapo kontūrai dar nebuvo ryškūs. Plonais sluoksneliais imtas skusti visas kapo plotas – kol išryškės aiškios kapo ribos. Kapo sampilo žemė skyrėsi nuo aplinkinio balto smėlio. Ji buvo ne tik tamsesnės spalvos, bet ir su pavieniais anglies ir apdegusių kaulų trupiniais. 55 cm gylyje ši dėmė galutinai atsiskyrė nuo stambios šiaurinėje pusėje esančios dėmės ir išryškėjo aiškūs kapo kontūrai. Jis buvo A B C D 3–4 kvadratuose. Kapo ilgis – 340 cm, plotis – 150 cm, kryptis tokia kaip ir visų kitų anksčiau atkastų kapų, t. y. 35–40 laipsniai į šiaurės rytus. Kapo forma netaisyklinga, abu galai gerokai siauresni už vidurį.

Prieš pradėdant preparuoti kapą, jo paviršius buvo atidžiai nulygintas. Tamsesnėje dėmės žemėje pastebėta pavienių anglių ir apdegusių kaulų trupinių. B 4 kvadrato buvo matyti nedidelis 3 cm pločio, 8 cm ilgio degėsių plotelis, o C 3 kvadrato aptiktas stambus gyvūno, greičiausiai arklio, suiręs krūminis dantis.

C 3 kvadrato pietiniame pakraštyje gulėjo 2 maždaug 15x20x20 cm dydžio akmenys. Jie buvo prie pat kapo ribos, 30–40 cm gylyje nuo žemės paviršiaus. Šiaurinėje kapo pusėje, prie B 5–6 kvadratų ribos ir perkastos kampo, 50 cm gylyje nuo žemės paviršiaus, buvo trečias tokio pat dydžio akmuo.

Dėmė padalinta išilgai pusiau iš pietvakarių į šiaurės rytus ir pradėta atsargiai preparuoti pietinė jos dalis. Darbo metu kapo sampilo žemėse susidurta su smulkiais anglies ir apdegusių kaulų trupiniais, kurie visame kapo plote rasti pavieniui, išskyrus pietvakarių galą, kuriame žemės pastebimai maišytos, bet anglių ir kaulų nebuvo. Skutant gilyn, ši kapo dalis pradėjo nuolaidžiai trauktis į kapo centrą. Pradėjo siaurėti ir pietinė kapo pusė, įgaudama taisyklingesnio lanko formą.

B 3 kvadrato, už 15 cm nuo pjūvio linijos ir už 22 cm nuo šiaurinės kvadrato linijos, maišytose su angliukais žemėse rastas sunykęs žalvarinės grandinės fragmentas su siūlų liekanomis, o prie kapo ribos – žalvarinė įvija.

B 3 kvadrato, prie kapo ribos, surasta žalvarinė įvija-spiralė.

Ištirus kapą iki 60 cm gylio, pačiame B 4 kvadrato pakraštyje surasta žalvarinė pasaginė segė cilindriniais galais, padaryta iš apvalios 1,7 cm vielos.

Ten pat, maždaug už 20 cm nuo pjūvio linijos, prie rytinio kvadrato pakraščio, surasta pilkos spalvos rankomis lipdyto puodo šukė. Prie pat pjūvio linijos, ant A B kvadratų ribos, surasta miniatiūrinė, 2,2 cm dydžio, iš žalvarinės vielos padaryta pasaginė segė atlenktais galais. Ant jos liežuvėlio buvo išlikęs apnykusio audinio fragmentelis.

Ant B C kvadrato ribos, ties C 4 gairele, atrodo, kad jau prie pat kapo dugno, surastas antrasis stambaus gyvulio, greičiausiai arklio, krūminis dantis. Žemė iki pat 95–100 cm gylio visame pjūvio plote buvo maišyta su anglimis ir apdegusiais kaulais, ko visiškai nebuvo už kapo pietinės ribos. 100 cm gylyje pasiektas nejudintas kapo dugno smėlis. Pastebėta, kad kapo galai nuolaidžiai siaurėja į centrą, taip kapo dugną padarydami panašų į lygiašonį trikampį su labai buku kampu centre. Perkasus nejudintas žemes per kastuvą ir nieko nebeužtikus, pjūvio dalis palikta.

Imta tirti antrąją kapo pusę. Vos tik pradėjus skusti, atrastas sunykęs geležinio dirbinio fragmentelis, gulėjęs vakariniame B 4 kvadrato pakraštyje. Toje pačioje vietoje, 2 cm giliau, rastas gintarinis 4,6 cm skersmens karolis su vienu nušlifuo tu šonu, kuriame įgręžtos 3 negilios duobutės. Šalia jo surastas neaiškios paskirties geležinio dirbinio fragmentelis su dviem pastorinimais, kurie primena ant vinies užmautas srieges.

70 cm gylyje kapo kontūrai keitėsi – iš galų traukėsi į kapo centrą. Žemė buvo maišyta su anglies bei apdegusių kaulų trupiniais.

D 3 kvadrato, 80 cm gylyje, aptiktas žalvarinis pentinas su 0,8 cm ilgio spygliu, sunykęs ir perlūžęs į 3 dalis. Pietiniame kapo gale iškasta stambokų pavienių anglies gabalų.

Skutantis gilyn, kapo kontūrai dar labiau traukė į kapo centrą ir galų gale 100 cm gylyje perėjo į nejudintą smėlį, kuris perkastas per kastuvą ir paliktas.

Ištirus šį kapą, nustatyta:

1. Kapo ilgis – 340 cm, plotis – 150 cm, gylis – 100 cm. Kapo duobė netaisyklingos verpstės formos, pakrypusi į šiaurės rytus 35–40 laipsnių.

2. Kapo pakraščių kontūrai vingiuoti, šonuose leidžiasi beveik statmenai gilyn, iš galų nuolaidžiai pakrypę į kapo centrą, kur susikerta pasiekdami didžiausią gylį.

3. Kape 40–50 cm gylyje palei duobės pakraščius padėti 3 vidutinio dydžio akmenys.

4. Kapo dugne jokių degusių plotelių nepastebėta.

5. Rastos įkapės – 7 dirbiniai arba jų fragmentai.

6. Kapo sampilo žemėse rasti 2 stambūs gyvulio, greičiausiai arklio, krūminiai dantys.

KAPAS NR. 4 (15)

Perkasos centre liko neištirta stambi dėmė. Kadangi jos maišytose žemėse aptikta anglių ir pavienių apdegusių kaulų trupinių, tai konstatuota, kad čia yra kapas ir jis pavadinamas kapu Nr. 4 (15). Kapo vakarinė dalis nusitęsę po neatidengtu perkasos plotu, kuris pratęstas 2 m į vakarus dviejų metrų pločio juosta, pažymėta C D 5–6.

Nukasus per kastuvą viršutinę žemę, laisvosios žemės išmestos ir plonais sluoksneliais imta skusti gilyn. Žemėse pastebėta pavienių apdegusių kaulų trupinių, daug piktžolių šaknų.

25 cm gylyje, C 6 kvadrato, aptiktas žalvarinės pasaginės segės apvalaus skerspūvio lankelio fragmentas, o kiek toliau į rytus, šio kvadrato pakraštyje, – susilydžiusio žalvarinio dirbinio gabaliukas. Kvadrato centre, 25–27 cm gylyje, surastas sulankstytas žalvarinės juostinės apyrankės fragmentas.

Skutantis gilyn ir toliau visame perkasos pratętos plote pastebėta ištiesai maišyta žemė, daug pavienių anglių trupinių, labai mažai apdegusių kaulų liekanų.

Pasiekus 40 cm gylį, C 5 kvadrato centre rastos dvi susilydžiusios įvijos. Ant D 5–6 kvadratų ribos, ties viduriu, surastas nulaužtas dviejų suvytų vielų, greičiausiai vytinės antkaklės, fragmentelis.

D 6 kvadrato, už 10 cm nuo kvadrato vakarinės ribos, rastas žalvarinės juostinės apyrankės galas, ornamentuotas įžambiais ruoželiais ir akutėmis.

Pasiekus 50 cm gylį, C 5 kvadrato pietrytiniame pakraštyje surastas mėlyno susilydžiusio stiklo gabaliukas.

Perkasos pratąsoje pasiekus 85 cm gylį, susilyginta su visos perkastos gyliu. Skutant viso kapo paviršių, B 5 kvadrato surastas raudonos masės apskritas, nupjautais galais karolis su dviem vingiuotomis baltos ir juodos spalvos linijomis. Už 30 cm į šiaurę nuo jo surastas 2x2 cm dydžio žalvarinės keturkampės su skylė viduryje plokštelės fragmentas. Plokštelės pakraščiai ornamentuoti duobutėmis. Už 8 cm į šiaurę surastas sunykęs žalvarinės grandinėlės fragmentas. Čia pat gulėjo nedeginto šonkaulio fragmentas.

A 8 kvadrato rasta trapecijos formos žalvarinis pakabutis su iškarta apačioje. Abi pakabučio pusės ornamentuotos „akučių“ ornamentu.

A 6 kvadrato rasta žalvarinė 4,8 cm skersmens pasaginė segė platejančiais ir storėjančiais galais.

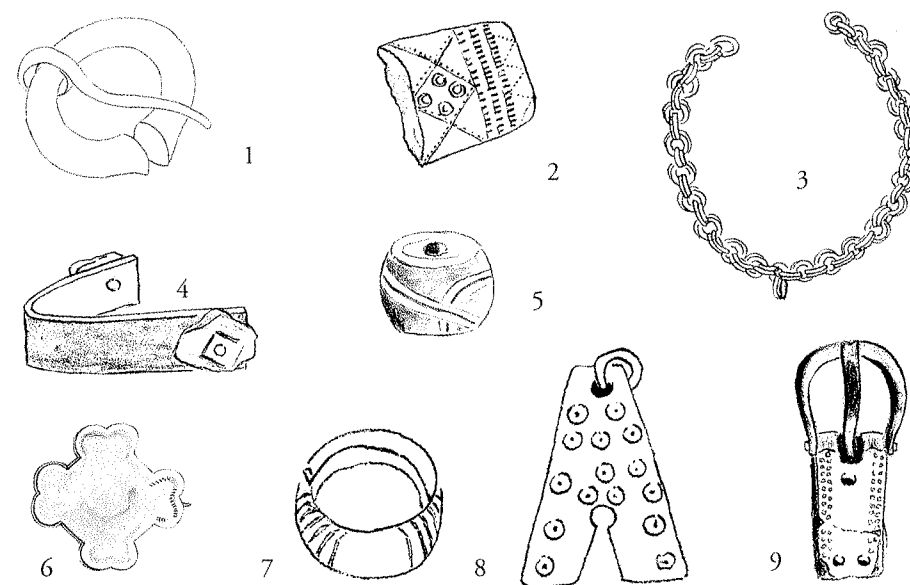
85 cm gylyje atidengti kapo kontūrai. Tai 320 cm ilgio ir 240 cm pločio dėmė, beveik taisyklingos ovalo formos. Jos žemė – su anglių ir apdegusių kaulų trupinių priemaišomis. Kapo kryptis kaip ir visų iki šiol iširtų kapų – į šiaurės rytus. Maždaug 80–85 cm gylyje buvo įdėti 9 įvairaus dydžio akmenys – nuo 10x15x15 cm iki 30x25x15 cm. Akmenų viršūnės pastebėtos 10–15 cm gylyje.

Kapo duobė padalinta išilgai pusiau ir imta preparuoti šiaurinė jos pusė, kurioje gulėjo 2 akmenys. Juos nuėmus, žemės pradėta atsargiai kasti gilyn.

Paskutus iki 10 cm gylio nuo paviršiaus, C 5 kvadrato surastas 5,4 cm ilgio, 0,8 cm pločio žalvarinis apkalas su odos liekanomis viduje. Čia pat aptikta sunykusi plokštelė dantytu šonu.

105 cm gylyje kapo kontūrai priartėjo vienas prie kito centro link ir taip susidarė 220 cm skersmens apvalios formos duobė, kurioje žemė maišyta su pavieniais anglies ir apdegusių kaulų trupiniais. B 6 kvadrato dar surasta žalvarinė sagtis su liežuvėliu ir odos liekanomis prie apkalo. Tame pačiame kvadrato, prie kapo rytinės ribos, surastas juostelės formos žalvarinis 4,3 cm ilgio apkaliukas, viename gale su vinute.

Skutantis gilyn radinių nebeaptikta. Žemė ir toliau maišyta su anglimis ir pavieniais apdegusių kaulų trupiniais. Pastebėtos trys apskritos 5 cm skersmens krūvelės su gerokai žymesne anglies trupinių priemaiša. Po jomis buvo kokių 3 cm storio smėlio sluoksnis, o po juo – vėl su pavieniais angliukais maišyta žemė. Maišytų žemių sluoksnyje, kuris tęsiasi po smėliu, 120 cm gylyje, apde-

1957 m. Džiugo kapinyne tyrinėto kapo Nr. 4(15) radiniai: 1 – segė pasaginė pastorintais galais (4,8x4,5 cm); 2 – juostinės apyrankės fragmentas (ilgis – 1,75 cm, plotis – 1,6 cm, storis – 0,49 cm); 3 – grandinėlė iš dvigubų grandelių (ilgis – 18 cm); 4 – juostelės formos apkalas (ilgis – 5,3 cm, plotis – 0,85 cm); 5 – raudonos emalės karolis (ilgis – 0,98 cm, skersmuo – 1,25 cm); 6 – keturlapio dobilo formos plokštelinė segė (skersmuo – 4,8 cm); 7 – žiedas pastorintu, praplatintu viršumi praskėstais galais (vidaus skersmuo – 1,55 cm); 8 – trapecijos formos pakabutis (aukštis – 2,36 cm, plotis – 1,67 cm); 9 – apvalina sagtis su apkalu (sagtis – 2,2x2 cm, apkalas – 2,6x1,2 cm)

gusių kaulų nebepastebėta. Su pavieniais angliukais maišyta žemė tęsiasi nuo 120 iki 215 cm gylio, kur jau buvo pasiektas nejudintas smėlis kapo dugne. Šiame gylyje duobės skersmuo, 105 cm gylyje buvęs 220 cm, sumažėjo iki 80 cm, taigi duobė buvo tarsi piltuvėlio formos.

Dugno smėlis pakastas dar per kastuvą, nieko nerasta. Pradėta preparuoti kita – pietinė kapo dalis. Ją kasinėjant, iš pradžių taip pat susidurta su maišytomis žemėmis, pavieniais anglies ir apdegusių kaulų trupiniais. Kapo sienelės 105 cm gylyje taip pat susiaurėjo, pjūvio dalyje sudarydamos 220 cm skersmens pusapskritimą. Skutantis gilyn, kapo kontūrai palengva artėjo vienas prie kito. 120 cm gylyje taip pat aptiktas intensyvus 10x15 cm dydžio ir 5 cm storio anglių sluoksnis. Po juo – 3 cm storio balto smėlio sluoksnis dengė visą kapo plotą. Jį perkasus, tęsiasi maišytos žemės su vienu kitu nedideliu pavieniu anglies gabaliuku. Pasiekus 215 cm

gylį, maišytos žemės perėjo į nejudintą baltą smėlį. Visoje šio pjūvio pusėje radinių nebuvo. Dugno smėlis perkastas per kastuvą ir kapas užkastas.

Ištirus šį kapą, padarytos tokios išvados:

1. Kapo duobės kontūrai išryškėjo tik 85 cm gylyje. Anksčiau jie šiaurėje buvo susilieję su kapu Nr. 1 (12), o į kitas puses gerokai išsiplėtę, sudarydami net 4 cm skersmens dėmę. 85 cm gylyje kapas buvo 320 cm ilgio, 240 cm pločio ir 215 cm gylio. Kapo dugnas – tik 80 cm skersmens, apskritos formos.

2. 80–85 cm gylyje įdėti 9 vidutinio dydžio akmenys, nesudarantys konkretaus išsidėstymo.

3. Duobę užpildžiusios žemės buvo iš kelių sluoksnių: 215–123 cm gylyje – maišytos žemės su nežymia anglių priemaiša, 123–120 cm gylyje – balto smėlio sluoksnelis, 120–115 cm gylyje – maišytų žemių sluoksnelis su anglių krūvelėmis, 115–20 cm gylyje – maišytų žemių sluoksnis su pavieniais anglies, apdegusių kaulų trupiniais ir pavieniais radiniais.

4. Kapo dugne jokio degusių plotelio nepastebėta.

5. Kape aptikti 26 įvairūs dirbiniai arba jų fragmentai.

6. Sampilo žemėse surastas nedeginto šonkaulio fragmentas.

Į vakarus atsimatuotas naujas plotas, pratęsiant 2 metrais (E, F) 5 metrų ilgio (3–7) kastosios perkastos plotą. Visoje perkasoje žemės paviršius nukastas per kastuvą, laisvosios žemės išmestos ir pasiektas 18–20 cm gylis. E 4 kvadrato, 20 cm gylyje, surasta žalvarinė pasaginė segė storėjančiais galais su liežuvėliu, o iš to paties kvadrato išmestose žemėse – žalvarinis dvilypis karolis.

KAPAS NR. 5 (16)

30 cm gylyje, perkastos E F 5–6 kvadratuose, išryškėjo kapo maišytų žemių kontūrai, kurių dalis nusitęsė po vakariniu perkastos pakraščiu. Visam kapui ištirti perkasa buvo pratęsta dar 1 m į vakarus, ta dalis pažymėta raide G ir skaitmenimis 4, 5, 6. Nukalus velėną ir išlyginus žemės, išryškėjo kapo kontūrai, kuriuos beveik iš visų pusių supo kietas raudonas molis. Pačiu vakariniu galu duobė rėmėsi į pernykštę perkasą. Kapo dėmės ilgis – 270 cm, plotis – 100 cm, forma netaisyklinga, per vidurį kiek įsmaugta, kryptis tokia pat kaip ir kitų kapų.

Kapo dėmė padalinta išilgai pusiau ir imta preparuoti pietinę pusę.

Kapo maišytose žemėse, kurios ryškiai išsiskyrė iš aplinkinio nejudinto kieto molio, pastebėta pavienių anglių ir apdegusių kaulų trupinių. Matyt, į kapo duobę buvo suversti stambūs molio gabalai, nes anglis ir kaulai buvo išsidėstę tarp molio gabalų juos skiriančiomis sruogelėmis. Jokių radinių nebuvo iki pat 80 cm gylio nuo žemės paviršiaus, kur pastebėtas 30 cm skersmens, apie 2 cm storio apskritas intensyvių degusių plotelis. Jis buvo pačiame kapo centre ir dalis nusitęsė po neatkasta kapo dalimi. Po šiais degėsiais atsidendę kapo dugno molis, kuris perkastas per kastuvą. Visoje pjūvio pusėje nerasta nė vieno dirbinuko.

Pradėta tyrinėti antrąją – šiaurinę kapo dalį. Vos pradėjus, aptiktas 5x3x2 cm dydžio degto molio gabaliukas, įsimaišęs rytiniame kapo gale tarp judinto molio su anglių priemaiša.

Kasant gilyn, rasti dar du tokio pat degto molio beformiai gabaliukai. Molyje su pavieniais anglies trupiniais aptikta ir žalvarinių dirbinių pėdsakų, tačiau jie visi sunykę, likusios tik žalios dėmės molyje, iš kurių nuspręsta, kad kapo vakariniame gale, už 3 cm nuo pjūvio linijos ir už 20 cm nuo kapo galo kontūro, būta žalvarinės grandinėlės. 10 cm aukščiau, virš kapo centre esančios degusių dėmės surastas nedidelis žalvarinės apyrankės fragmentelis, puoštas įžambių griovelėlių ornamentu.

Tame pačiame gylyje, prie pat rytinės kapo ribos, už 20 cm nuo pjūvio linijos, surasta žalvarinė 1,9 cm skersmens, 2 mm storio vielos įvija iš 6 apvijų.

Kapo centre, prie dugno, atkasta pirmoje pjūvio pusėje pastebėto degusių plotelio tąsa. Po pjūviu prasidėjo jau nejudintas molio sluoksnis, kuris perkastas per kastuvą, bet nieko nesurasta. Perkasa užkastas.

Ištirus kapą Nr. 5 (16), nustatyta:

1. Kapo kontūrai išryškėja 30 cm gylyje. Duobės ilgis – 270 cm, plotis – 100 cm, gylis – 80 cm, kapo forma netaisyklinga, per vidurį iš abiejų pusių įsmaugta.

2. Kapo duobėn jokių akmenų nedėta.

3. Kapo dugno centre supiltas 30 cm skersmens, 5 cm storio degusių sluoksnelis.

4. Kapo inventorių sudaro 3 radiniai.

5. Kapo žemėse rasti 3 išdegusio molio beformiai gabalai.

Likusiamė perkaso plotė 35 cm gylėje visur prasidėjo nejudintas molis. Kasimo pėdsakų nepastebėta. Jis pakastas per kastuvą, tačiau nieko nesurasta. Parkasa užkasta.

IV PERKASA

Į rytus nuo III perkaso iš pietų į šiaurę atmatuota 2 m pločio (A B) ir 5 m ilgio (1–5) IV perkasa. Jos rytinis šonas ribojosi su II perkaso rytiniu pakraščiu ir siekė iki jos buvusiojo 10 kvadrato.

Per kastuvą nukasta žemė. Laisvosios žemės išmestos ir visą plotą pradėta skusti plonais sluoksneliais. 20 cm gylėje, dar maišytame žemės sluoksnyje, rasta žalvarinė ornamentuota sagtis. Šiame gylėje pastebėti pavieniai angliukai, jokių apdegusių kaulų pėdsakų nesimatė.

B 5 kvadrato, ant B 4 kvadrato ribos, tame pačiame gylėje rastas iš dviejų žalvarinių vielų suvytos antkaklės fragmentas. A 1 kvadrato vakariniame pakraštyje, už 20 cm nuo kapo pietinės ribos, 20 cm gylėje, rastas netaisyklingo keturkampio formos, 3x2,5 cm dydžio žalvarinis geriamojo rago šono apkalas.

Visas plotas plonais sluoksneliais buvo skutamas gilyn. 25 cm gylėje, A 4 kvadrato, vakarų ribos link, surastas ugnyje apsilydęs 3x2,5 cm dydžio žalvarinis juostinės apyrankės fragmentas su ornamentikos pėdsakais paviršiuje.

25 cm gylėje jokie kapų kontūrai dar neišsiskyrė, žemė ištiesai buvo maišyta, aptiktas vienas kitas pavienis anglies gabaliukas. A 3 kvadrato aptikti 3 akmenys, didžiausias – šiaurės vakarų kampe. Kiek mažesnis – šiaurės rytų kampe ir dar mažesnis, pailgos formos, vienu savo galu palindęs po neatkastu šiaurės rytų kampo perkaso pakraščiu.

Toliau plonais sluoksneliais skutant gilyn, 25–27 cm gylėje, B 5 kvadrato, atrastas gana didelis nedeginto kaulo fragmentas, o už 10 cm nuo jo į šiaurę, prie pat perkaso šiaurinės ribos, – sunykęs žalvarinės rautytos plokštelės fragmentas.

Pasiektas 30 cm gylis. A 5 kvadrato šiaurės rytų kampe surastas žalvarinio dirbinio, greičiausiai pentino, galas, primenantis lenktą liežuvėlio formos apkalą.

50 cm gylėje, A B 2–5 kvadratuose pastebėta ne tik pavienių anglių, bet ir apdegusių kaulų trupinių. Kapų kontūrai neišryškėjo, žemė visa buvo maišyta, vienoda. Tik pietiniame gale, A 1 kvadrato, pasirodė pernykštės perkaso kampas, kuris paliktas ir toliau nebeskustas.

40–50 cm gylėje, maišytose žemėse, surasta keletas sunykusių žalvarinių ir geležinių dirbinių fragmentų, o B 4–5 kvadratuose – po rupaus molio puodo, nulipdyto rankomis, šukelę.

A B 4–5 kvadratų susidūrimo taške surasta geležinė lenkta lazdelė, kažko dirbinio fragmentas, o B 4 kvadrato – žalvarinio apkalas su odos liekanomis fragmentas, kuris priskirtas kapo Nr. 6 (17) inventoriui.

B 5 kvadrato, šiaurės rytų kampe, prie pat perkaso krašto, surastas žalvarinės įvijinės apyrankės gaubtu, ornamentuotu paviršiumi fragmentas. Jis gulėjo 55 cm gylėje. Tame pačiame gylėje, ant A B 2 kvadratų linijos, surastas stambus, 7x4x3 cm dydžio, degto molio gabalas, iš visų pusių apskaldytas, jokio pirminio paviršiaus neturintis.

B 4 kvadrato, prie vakarinio krašto, rastas sunykęs žalvarinės grandinės fragmentas.

Visoje perkasoje pasiektas 55 cm gylis. Šiaurės rytų gale, A 4–5 kvadratuose, pradėjo išsiskirti nejudinto balto smėlio su molio srugelėmis dėmė, kuri, atrodo, tęsėsi į vakarus – plotą, kuriame rasta pavienių anglių, apdegusių kaulų trupinių.

B 5 kvadrato, šiauriniame perkaso pakraštyje, už 30 cm nuo vakarinės ribos, rasta žalvarinė grandelė. Šio kvadrato centre, kiek į vakarus, rasta mėlyno stiklinio karolio pusė rantuotu paviršiumi. Žemė šiame kvadrato aplink radijus išsiskyrė tamsesne spalva, gausesnėmis anglies trupinių priemaišomis.

A 4 kvadrato šiaurės vakarų kampe, prie akmens, pastebėtas maždaug 10–15 cm pločio degusių sluoksnelis, nusitęsęs po juo.

Tame pačiame kvadrato, prie pat nejudinto smėlio ir molio ruožo šiaurinės ribos ir už 30 cm nuo minėto akmens, surastas stambus susilydusių, žalvarinių dirbinių gabalas. Jame buvo susilydę 18 atskirų apyrankės gabaliukų ir ilgoka grandinė. Lydinio dydis – 6,5x10 cm. Sprendžiant iš apyrankės formų, čia būta vienos įvijinės apyrankės.

Apie šį radinį keliolikos centimetrų spinduliu žemė nors ir maišyta, bet nebuvo jokių anglies ir kaulų pėdsakų, nors sluoksniuose virš dirbinio jų būta. Tai galima paaiškinti tik tuo, kad šis papuošalų lydinys buvo įmestas į duobę ir apipiltas žemėmis, išmestomis kasant duobę.

Kadangi kapo kontūrai dar nebuvo aiškūs, tai plonais sluoksneliais skustasi dar kiek gilyn.

60 cm gylyje, B 3 kvadrato ribos, surastas susilydžiusio stiklinio karolio gabaliukas. Tiek lydinys, tiek šio karolio liekanos, remiantis tolesniais kasinėjimais, priskirti kapo Nr. 6 (17) įkapėms.

B 3 kvadrato, už 10 cm į šiaurės vakarus, surastas žalvarinės grandinės iš dvigubų grandelių fragmentas. Tame pat gylyje, A 4 kvadrato, visai šalia akmens, rastas žalvarinio kryžinio smeigtuko suplotos kryžmos galas, ugnies gerokai deformuotas. Vėlesniais tyrimais nustatyta, kad šis smeigtuko fragmentas priklauso kapo Nr. 6 (17) inventoriui.

B 5 kvadrato surastas žalvarinės vytinės antkaklės galo kabliukas.

Pasiektas 65 cm gylis. Perkasos plote išryškėjo dvi maišytų žemių dėmės, per vidurį jas skyrė anksčiau minėtas smėlio ir molio ruožas, o pietų gale taip pat pasirodė nejudinto smėlio ruožas.

Pirmoji dėmė nusitęsė po neatkastu šiauriniu perkastos galu, kuris pratęstas dar 2 m tolyn į šiaurę. Jo plote nukasta velėna bei išmestos laisvosios žemės.

KAPAS NR. 6 (17)

Antroji dėmė – kapas – buvo A B 2–4 kvadratuose. Vakarinis jo galas tikriausiai buvo šiek tiek kliudytas kasant kapą Nr. 4 (15), nes greičiausiai šie kapai prie žemės paviršiaus buvo susilieję. Kadangi maišytose žemėse surasta ne tik anglių, bet ir apdegusių kaulų trupinių, nustatyta, kad čia yra kapas Nr. 6 (17).

Pjūviui ir matavimams lyginant žemę, B 3 kvadrato, už 20 cm nuo rytinės kvadrato ribos ir už 50 cm nuo pietinės, surasta nedidelė žalvarinė pasaginė segė aguoniniais galais. Ji buvo 2,1x2,4 cm dydžio, apvalaus skerspjūvio lankeliu. Aguoninės galvutės nebuvo aiškios aguonos formos, labiau priminė buoželes. Ant kapo šiaurinės ribos surasta žalvarinė 1,5 mm storio vielos įvija iš 15 apvijų, kurios vieno galo skersmuo – 1,7 cm, o kito – 1,4 cm.

Kapas 200 cm ilgio ir 180 cm pločio. Jo viduje, 25–30 cm gylyje, pastebėti 3 akmenys. Mažiausias gulėjo ant projektuojamos pjūvio linijos pietiniame kapo gale, kiti du – kapo šiauriniame gale, prie kapo ribos. Kapo padėtis – kaip ir kitų.

Kapo dėmė padalinta išilgai pusiau iš pietvakarių į šiaurės rytus ir imama paruošti pietinė dalis. Sampilo žemė maišyta su pavieniais anglies trupiniais, šiek tiek buvo apdegusių kaulų trupinių.

Pasiskutus 5–6 cm giliau, už 20 cm nuo pjūvio linijos, B 3 kvadrato, suras-

tas susilydęs pusapvalio skerspjūvio žalvarinės apyrankės fragmentas, ornamentuotas įžambiais ranteliais. Koku centimetru giliau toje pat vietoje surastas kitas toks pat apyrankės fragmentelis.

Pačiame rytiniame kapo gale, prie pat perkastos ir kapo sampilo kontūro ribos, surasta žalvarinė pasaginė segė cilindriniais galais. Ji apvalaus skerspjūvio lankeliu, 3,4x3 cm dydžio.

A 3 kvadrato, už 15 cm nuo rytinės perkastos ribos ir tiek pat nuo pietinės kvadrato ribos, surastas 1,1x1,2 cm dydžio žalvarinio dirbinio fragmentas, nulaužtas nuo stambesnio daikto. Fragmentas apskritos formos, viduryje – siauras plyšelis.

Pjūvyje iškusta 70 cm nuo žemės paviršiaus gylio duobė. Čia kiek gausiau anglių, bet apdegusių kauliukų beveik nebuvo. Kapo kontūrai iš galų susiaurėjo po kokius 5 cm ir sudarė gana ryškią ovalo formą.

Pietiniame kapo pakraštyje, prie A B kvadratų ribos, rastos dvi sunykusios žalvarinės įvijos. Rytiniame kapo gale, už 20 cm nuo perkastos pakraščio – geležinė 6 cm ilgio, 0,4x0,4 cm storio lazdelė. Pats jos galas sulenktas ir įlūžęs.

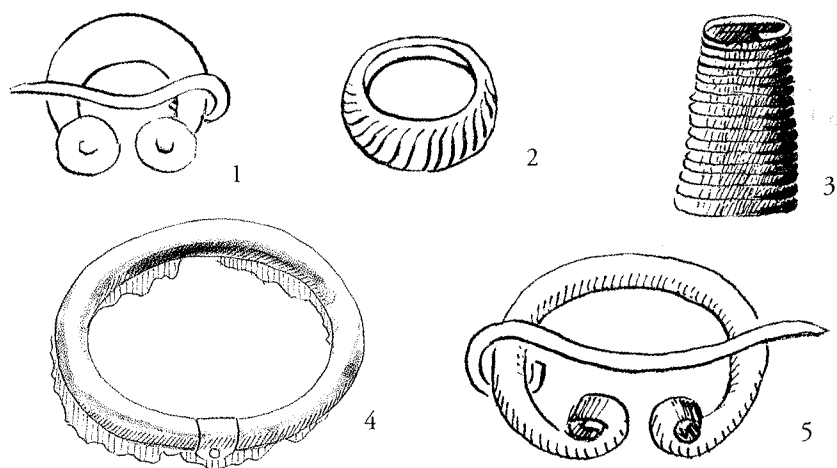
B 2 kvadrato, už 35 cm į pietus nuo pjūvio linijos, aptiktas nedidelis sunykęs žalvarinis apkaliukas. Jo būta užkalto ant geležies, nes visas stipriai padengtas geležies rūdimis.

Atrodo, kad jau prie pat kapo dugno rytiniame kapo gale pasirodė kokių 25x30 cm ploto netaisyklinga degusių dėmė. Joje tarp stambių anglių surastas žalvarinis žiedelis prasilenkiančiais galais ir pastorintu viršumi (vidaus ertmė – 1,5x1,2 cm). Jo viršus ornamentuotas įžambiais ranteliais.

Kita – verpstės formos degusių dėmė pastebėta kapo vakariniame pakraštyje. Ji 5 cm pločio ir 30 cm ilgio, tęsėsi iš pietvakarių į šiaurės rytus, atsiremama pietiniu galu į kapo kontūrą. Dėmėje gausu smulkučių angliukų, bet apdegusių kaulų nedaug.

Išsiskutus iki 138 cm gylio, kapo pjūvyje vis dar matėsi aiškūs kapo kontūrai. Žemėse buvo gausu anglies trupinių, bet apdegusių kauliukų nepastebėta.

Rytiniame kapo gale, 95–100 cm gylyje, prie pat pietinio kapo kontūro, aptiktas lygiagrečiai kapo kryptčiai horizontalioje padėtyje gulėjęs ietigalis, o ant jo buvo uždėtas žeberklas. Abu geležiniai. Ietigalis – 30 cm ilgio, ašmenys – 4 cm pločio. Žeberklo viršūnė nuo ietigalio viršūnės buvo už 3 cm. Žeberklo bendras ilgis – 22 cm, ašmenų ilgis – 7 cm, plotis – 2,5 cm. Bandant juos paimti,

1957 m. Džiugo kapinyno kapo Nr. 6(17) radiniai: 1 – segė pasaginė aguoniniais galais (2,3x2,3 cm); 2 – žiedas (1,53x1,18 cm); 3 – įvija, padaryta iš apvalaus skerspjūvio vielos; (1,4x1,7 cm, ilgis – 2,5 cm); 4 – geriamojo rago briaunos apkalas (7,4x6,9 cm); 5 – segė pasaginė cilindriniais galais (3,4x3 cm)

ietigalio įmova nulūžo – buvo labai sunykusi. Įmovoje aptikta medžio lieknų.

Už 25 cm į šiaurę nuo ietigalio įmovo galo pusiau horizontalioje padėtyje gulėjo geriamojo rago briaunos apkalas. Ragas buvo paguldyta horizontaliai, geriamuoju galu į pietus. Pakėlus radinius, pasiektas nejudintas dugno smėlis.

Kapas gerokai gilėjo centrinėje dalyje. Pačiame kapo centre, siekiančiame 125 cm gylį nuo žemės paviršiaus, A B kvadratų ribos zonoje, labiau A kvadrato pusėje, pastebėtas rudai juodos žemės sluoksnelis, kuris priminė degusių sluoksnį, tačiau jame jokių angliukų nerasta. Jo dydis – apie 35x30 cm, storis – apie 10 cm. Paviršiuje jis intensyviai juodas, o gilyn blyškus ir gerokai nudažęs nejudintą dugno smėlį.

135 cm gylyje maišytosios žemės baigėsi, prasidėjo nejudintas smėlis, kuris po aprašytąja juodąja dėme buvo nusidažęs. Smėlis perkastas per kastuvą, bet nieko neradus, ši pjūvio pusė buvo palikta.

Nuo šiaurinės kapo dalies buvo nuimti akmenys. Po jais nieko nerasta. Paskutis gilyn, 100 cm gylyje, už 8 cm nuo pietvakarinės ir tiek pat nuo šiaurinės kapo ribos, surastas 1,9 cm skersmens, dviejų nupjautų kūgių formos gintarinis karolis.

B 3 kvadrato surastas geležinio 1,2x0,5 cm storio, puslankio formos dirbinio fragmentas.

100 cm gylyje kapo kontūrai susiaurėjo, šioje pjūvio pusėje jie buvo tik 50 cm pločio. 120 cm gylyje jų plotis susiaurėjo iki 25 cm, o ilgis sutrumpėjo tik iš rytinio galo koku 40 cm. Sampilo žemė su gausiomis anglies priemaisomis. Jos kuo gilyn, tuo labiau mažėjo. Apdegusių kaulų aptikta labai mažai. Sluoksniuose arčiau kapo dugno jau neberasta nei kaulų, nei anglių, nors žemė aiškiai buvo maišyta ir išsiskyrė iš nejudintų žemių, buvusių už kapo kontūro. Prie pat dugno pirmojoje pjūvio pusėje aptiktos juodų žemių dėmės taša pastebėta ir čia. Ji sudarė puslankio formos, 15x10 cm dydžio plotelį.

Giliau buvo nejudintas smėlis, kuris perkastas per kastuvą ir paliktas.

Ištirus visą kapą, nustatyta:

1. Kapo kontūrai išryškėjo 65 cm gylyje. Kapo ilgis – 200 cm, plotis – 180 cm, gylis – 135 cm. Kontūrai taisyklingo ovalo formos, siaurėjantys dugno centro link.

2. Kapo duobėn 25–30 cm gylyje įdėti 3 akmenys, kurių vienas gulėjo kapo pietinio galo centre, o du – šiaurinėje kapo dalyje.

3. Ant dugno, 115–120 cm gylyje, supilti du degusių ploteliai. Pirmasis, kapo centre, 25x30 cm dydžio, antrasis, kapo pietvakarių gale, 5x30 cm dydžio. Degėsiuose daug anglių, bet mažai kaulų liekanų.

4. Pačiame kapo dugne pastebėtas 10 cm storio, 35x30 cm dydžio tamsiai juodų žemių plotelis, kuriame jokių anglies pėdsakų nepastebėta.

5. Kapo inventorių sudaro 16 įvairių radinių, kurie rasti kapo dugne ir viršutiniuose kapo sampilo sluoksniuose.

Šiaurinėje perkastos dalyje esanti dėmė – beformė. Perkastos pratąsa sulyginata skutant ją plonais sluoksniais su dėmės lygiu, t. y. iškasta iki 65 cm gylio. Kasant čia jokių radinių neaptikta. Žemės sluoksnis maišytas, bet anglių jame pasitaikė labai mažai. Dar mažiau – apdegusių kaulų trupinių. Kadangi ši dėmė buvo visai beformė, tai siekiant išsiaiškinti jos kontūrus, plonais sluoksniais buvo skusta gilyn.

Gana greitai dėmės viduryje pasirodė nejudinto smėlio plotelis, o 70 cm gylyje ji visai išnyko, pereidama į nejudintą smėlį. Skutimo metu degusių, apdegusių kaulų pagausėjimo nepastebėta. Nebuvo ir jokių radinių.

Kad čia būtų buvęs palaidojimas, jokių įrodymų nebuvo. Greičiausiai čia bus buvusi vėlesnio laiko duobė, nors jos netaisyklumas taip pat kelia abejonių.

Visas perkaso galo nejudintasis sluoksnis perkastas dar per kastuvą. Tačiau nieko nerasta. Perkasa užlyginta.

V PERKASA

Už 1 m į vakarus nuo pernykštės II perkaso atsimituota 10 m ilgio ir 2 m pločio nauja perkasa. Ilgis iš pietų į šiaurę kas metrą sužymėtas skaitmenimis nuo 1 iki 10, o plotis iš rytų į vakarus – raidėmis A ir B. Pirmuosiuose, A B 1–5 kvadratuose, nukasus per kastuvą dirvožemį ir išmetus laisvasias žemes, susidurta su nejudintu smėliu, kuris, pakasus per kastuvą ir nieko nepastebėjus, paliktas.

25 cm gylyje, kvadratuose A 6 ir A 7 prisikasta iki tamsesnės maišytos žemės dėmės, kurios dalis nusitęsė po rytiniu nejudintu žemės sluoksniu.

Už 40 cm į šiaurę nuo šios dėmės aptikta kita maišytų žemių dėmė, kurioje nebuvo jokių anglies pėdsakų. Dėmė buvo A B 8–9 kvadratuose. Rytinis jos galas taip pat nusitęsė po neatkasta rytine perkaso dalimi.

Šios perkaso laisvosiose žemėse surasta nemažai dirbinių: nedidelis mėlyno stiklo karolis, žalvarinis įvijinis žiedas ornamentuotu paviršiumi, žalvariniai karoliai ir kt. Tačiau šie dirbiniai buvo dirbamos žemės sluoksnyje, todėl juos skiriant kuriam nors konkrečiam kapui galima apsirikti, nes kapai yra vienas šalia kito ir dirbama žemė su radiniais galėjo būti permesta į kito kapo ribas.

Minėtai A B 8–9 kvadratuose esančiai dėmei, kuri nusitęsusi po neatidengtu sluoksniu, ištirti atmatuota 2 m ilgio ir 1 m pločio perkaso pratąsa. Nukasus per kastuvą viršutinės žemes, išlygintas paviršius ir pasirodė tolimesnė dėmės dalis. Šioje dėmėje nebuvo nei anglių, nei apdegusių kaulų trupinių. Dar kiek paskutus plonais sluoksniais dėmės ir aplinkinės žemės paviršių, aptikti nedeginti kaulai, buvę pačiame dėmės viduryje. Konstatuota, kad čia yra nedegintas kapas ir pavadintas jis kapu Nr. 7 (18).

KAPAS NR. 7 (18)

Kapo kontūrai išryškėjo 25–30 cm gylyje. Kartu jo centre pasirodė ir nedegintų kaulų galai, kurie ėjo gilyn.

Kapas buvo 210 cm ilgio ir 90 cm pločio. Išsiaiškinta, kad jo forma netaisyklinga: vakaruose jis platesnis, o į rytus siaurėjo, kampai užapvalinti.

Atsargiai atpreparavus kapą paaiškėjo, kad tikrai čia yra apardytas nedegintas palaidojimas.

Kaukolės jokių pėdsakų nebuvo, šonkaulių kyšojo tik galai, po jais matėsi nugarkaulio slanksteliai. Iš šonkaulių buvo galima spręsti, kad mirusysis buvo paguldytas galva į pietvakarius. Nei dubens, nei kojų kaulų pėdsakų nebuvo. Iš galūnių kaulų buvo išlikę tik dešinėsios rankos stipinkaulis ir alkūnės kaulas. Riešo galai uždėti ant šonkaulių. Iš to galima spręsti, kad mirusysis buvo paguldytas aukštiełninkas, jo dešinė ranka buvo sulenkta smailiu kampu ir uždėta ant krūtinės. Kairiosios rankos jokių pėdsakų nebuvo. Griaučiai išlikę tik 60 cm ilgio ir 23 cm pločio ribose. Jų padėtis analogiška duobės kryptčiai, t. y. 40 laipsnių iš šiaurės į rytus.

Labiausiai nuo centro nutolęs kape daiktas buvo geriamojo rago briaunos apkalas, greičiausiai buvęs padėtas galvūgalyje. Jis geriamuoju galu buvo nukreiptas į pietus. Nuo apkalo tiesiai į šiaurę, kiek sulenkta lanku į rytus gulėjo 24 cm sunykusi žalvarinė dvigubų grandelių grandinė. Tikėtina, kad ji buvo vienu galu pritvirtinta prie rago briaunos apkalo. Jis taip pat labai sunykęs, sutrūkinėjęs į 3 gabaliukus.

Už 28 cm į šiaurę nuo apkalo buvo 12x15 cm dydžio akmuo, prie kurio pietinio šono buvęs prišlietas kitas geriamasis ragas, kurio išliko tik briaunos apkalas. Nuo jo 4 cm į rytus, šalia akmens, tame pačiame gylyje vienoje tiesėje šiaurės rytų kryptimi gulėjo dvi plonos žalvarinės vielos įvijos-spiralės. Už 13 cm į šiaurės vakarus nuo akmens buvo 5 kitos tokios pat įvijos vienoje netvarkingoje krūvelėje. Greta jų surastas nedidelis sluoksnelis puvėsių.

Už 26 cm į pietus nuo akmens ir už 8 cm nuo pirmojo rago, 30 cm gylyje, surasta 9,5 cm ilgio žalvarinė irklo formos, paplatintu galu lazdelė (mentelė). Po ja gulėjo perlūžęs geležinis peiliukas. Jo ilgis – 11,4 cm, įkalamoji į kotą dalis – 5 cm ilgio, ašmenų plotis – 1,25 cm, pati geležtės viršūnė, atrodo, nulaužta prieš įdedant į kapą.

Tarp irklo formos lazdelės ir geležinio peiliuko buvo nestoras puvėsių sluoksnelis. Greičiausiai peiliukas buvo suvyniotas į kokį nors pluoštą, kuris supuvo.

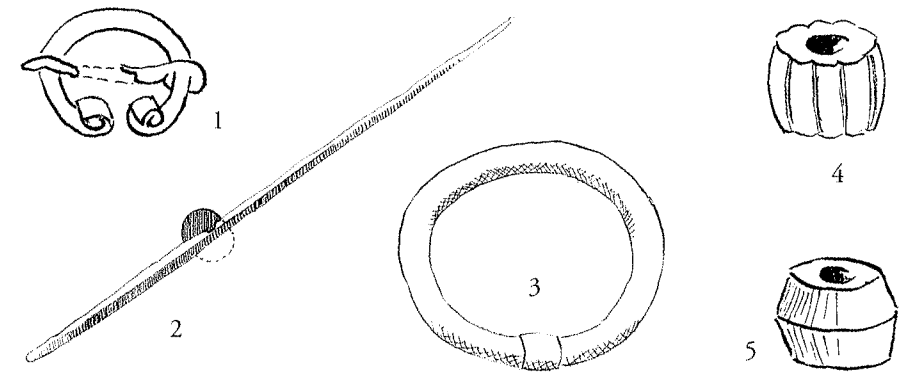
Už 3 cm į šiaurę nuo šių dirbinių gulėjo 5,7 cm ilgio žalvarinė adata, savo smaigaliu nukreipta į rytus. Paimant ją, galvutė nutrūpėjo. Atrodo, kad ji buvo suvyniota į stambaus pluošto audinio gabaliuką, nes aplink ją buvo plauši-

nių puvėsių. Adata sukryžiuota su po ja padėta stambia žalvarine yla, kuri su prieškočiu siekė 11 cm. Ties prieškočiu yla storiausia, 0,4 cm storio, keturkampė, į abu galus apvalėdama plonėjo. Prieškotis, padarytas iš plonos skardelės, paimant sulūžo. Už 2 cm į šiaurę nuo jos rasta rytų–vakarų kryptimi paguldyta kita yla – geležinė. Jos viršūnė nulaužta. Bendras ilgis – 10,5 cm, dalis su koto liekanomis, kuri buvo nukreipta į rytus, siekė 5,4 cm, storiausia vieta – 0,6 cm.

Ylos kotas rėmėsi į ilgą keturkampio skerspjūvio smeigtuką. Jo ilgis – 33 cm, viršūnė – 6 cm ilgio, nulaužta ir gulėjo ant šonkaulių. Kitas galas suplotas ir pakraščiais įrąntytas, lyg pjūklo formos. Suplotasis smeigtuko galas buvo giliausiai, kita jo dalis – viršūnė pakilusi koku 30 laipsnių arba 10 cm ir gulėjo išilgai kapo. Viršūnė siekė vakarinius kaulus. Prie smaigalio rastos 5 žalvarinės įvijėlės. Aplink įvijėles matėsi puvėsiai, o po jomis – sunykusio audinio pėdsakai.

Lygiagrečiai su smeigtuku, palei šiaurinį jo šoną, beveik liesdamosi su juo gulėjo dviem eilutėmis suklostytos mažos žalvarinės vielos įvijėlės. Viršutinės eilutės įvijos suklostytos viena šalia kitos, lietėsi šonais, pridengdamos antrąją, apatinę, tokią pat įvijų eilutę. Aplink įvijas pastebėta siūlų liekanų. Greičiausiai tai galvos apdangalo liekanos: kepuraitės ar skaros, kurios viršugalvį puošė šios įvijėlės. Į tą patį galvos apdangalą buvo įsmeigtas ir aprašytasis ilgasis žalvarinis smeigtukas. Be to, į šį apdangalą buvo įsmeigtas ir antras geležinis smeigtukas su žvaigždine žalvarine galvute. Šis smeigtukas 23 cm ilgio. Jo padėtis horizontali, viršūnė nukreipta į šiaurės vakarus, su ilguoju žalvariniu smeigtuku prasilenkė 90 laipsnių kampu ties pat jo viduriu. Taip smeigtukai sudarė lyg kryžiaus formą, kur geležinis smeigtukas prakištas pro žalvarinio apačią. Po geležiniu smeigtuku pastebėta audinio puvėsių. Smeigtukas buvo labai sunykęs. Ant jo gulėjo perlūžęs, sunykęs žalvarinis keturkampio formos apkaliukas. Jis buvo už 7 cm nuo pietinio smeigtuko galo. Prie apkalo jokios organinės medžiagos liekanų nepastebėta, nors iš pilkšvai žalsvos apkalo patinos buvo galima spręsti, kad jis turėjo būti prie organinės medžiagos. Galimas dalykas, kad jis arimo metu pateko iš kitos vietos.

Po geležinio smeigtuko šiauriniu galu, už 6 cm nuo akmens, lyg ir prie kairiojo galvos šono, surastas žalvarinis kiek suplotas, cilindro formos, 3,5x4,5 cm skersmens ir 3,5 cm aukščio statmenai padėtas indelis. Jis labai sunykęs, nes padarytas iš plonos skardos. Jokių dugno ir viršaus pėdsakų nepastebėta, greičiausiai jų ir

Džiugo kapinyno 1957 m. tyrinėjimų kapo Nr. 7(18) radiniai: 1 – segė pasaginė cilindriniais galais (2x1,9 cm); 2 – yla su prieškočiu (ilgis – 15 cm, ilgis nuo prieškočio – 10,5 cm); 3 – geriamojo rago briaunos apkalas (6,1x5,5 cm); 4 – mėlyno stiklo rantuotas karolis (ilgis – 1,18 cm, skersmuo – 1,49 cm); 5 – žalvarinis karolis (ilgis – 1,09 cm, skersmuo – 1,5 cm)

nebuvo. Cilindro viduje buvo įkištas sunykusio audinio gabaliukas, į kurį būta įastų ar prisiūtų 8 ar 10 mažų kažkokios juodos ir baltos kietos masės karoliukų.

Už 2 cm nuo geležinio smeigtuko pietinio galo aukštelninka gulėjo mažytė žalvarinė pasaginė segė atvyniotais galais su sunykusio audinio liekanomis ant liežuvėlio. Segė buvo kokiais 5 cm žemiau negu geležinis smeigtukas ir todėl ji nebuvo atnešta ariant, o skirtina šio kapo inventoriui.

Pakėlus smeigtukus, po jais surastas nemažas puvėsių sluoksnelis, prižėlęs šaknų. Jį skutant gilyn, prie pat kapo dugno aptiktas puošnus, bet labai sunykęs dirbinukas. Tai 23 cm ilgio papuošalas, nešiotas, matyt, ant sprando, greičiausiai pritvirtintas prie plaukų ar galvos apdangalo. Papuošalą sudarė septynios 5,8 cm ilgio lazdelės, kurių kiekviena turėjo po 12 skylių. Per jas pervertos žalvarinės vielės, apvarstytos karoliukais. Tokiu būdu tarp lazdelių susidarė 3–5 cm tarpai, užpildyti karoliukų virtinėmis. Karoliukai – 0,4 cm skersmens, iš kažkokios baltos ir juodos spalvos kietos masės. Dauguma baltųjų sunykę. Apatinėje eilutėje tarp lazdelių buvo užverta po 11 karoliukų. Viršutinėse eilutėse jų palaipsniui mažėjo. Taigi papuošalas buvo lanko formos, kiek įgaubtas vidaus pusėn. Nustatyti, kaip buvo sugrupuoti karoliukai, nepasisekė. Atrodo, kad jie buvo suverti poromis: 2 balti, 2 juodi ir vėl 2 balti. Taip turėjo būti sudarytas savotiškas šachmatinis ornamentas. Įvertųjų vielų galai prie kraštinių lazdelių dažniausiai užlankstyti, kai kur palikta kažkas panašaus į kilpeles.

Papuošalas gulėjo taip, kad jo abu galai buvo kiek aukščiau už vidurį. Pietinis galas gulėjo vos pakilęs nuo dugno, o šiaurinis – gerokai aukščiau, maždaug 5–6 cm. Po papuošalu buvo juodų puvėsių sluoksnelis.

Virš išlikusių pirmųjų vakarinės pusės šonkaulių surastas stambus rantuoto mėlyno stiklo karolis ir degto molio 2x2x3 cm dydžio gabaliukas.

Už 34 cm į rytus nuo akmens ant šonkaulių rastas ilgojo žalvarinio smeigtuko nulaužtasis galas. Po rankos kaulais rastos 3 lygiagrečios grandelių eilutės ant siūlų. Kiekvienoje eilutėje būta po 5 grandeles.

Už 40 cm į rytus nuo akmens, prie šiaurinio kaulų pakraščio, visai prie kapo dugno, rasti 2 žalvariniai karoliai, o 10 cm atstumu į rytus nuo jų, prie gulinčio ant griaučių nedidelio akmenuko (3x5x5 cm), aptiktas dar vienas apnykęs žalvarinis karolis su geležies pėdsakais viduje.

Už 63 cm nuo akmens į rytus, greta dviejų paskutiniųjų kaulų nuolaužų, rastos 3 žalvarinės įvijos, tokios pat, kaip ir buvo galvos papuošale. Tarp įvijų surastas stambus mėlyno stiklo karolis. Dar toliau nuo jų į rytus, už 16 cm, gulėjo bandelės formos akmuo ir 5x6x3 cm dydžio geležies rūdų konglomeratas.

Po kaulais ir puvėsiais pastebėtas plonytis geležies rūdžių spalvos žemės sluoksnelis. Greičiausiai tai samplavinė žemė, susitelkusi kapo dugne prie nejudinto kietojo molio.

Kapo dugnas dubens formos, t. y. centre giliausias ir į pakraščius kylantis.

Akmuo, nuo kurio matuota, gulėjo ant nejudinto žemės sluoksnio.

Kapo dugnas dar perkastas per kastuvą, bet nieko nerasta. Griaučiai buvo supilti į duobutę ir kapas užkastas.

Ištyrus kapą, nustatyta:

1. Kapo duobė išryškėjo 30–32 cm gylyje. Ji buvo savotiškos kaimiško sūrio formos, 210 cm ilgio ir 90 cm pločio.

2. Kape palaidotas nedegintas mirusysis. Jo griaučiai labai sunykę ir apardyti ariant žemę.

3. Iš išlikusių kaulų galima spręsti, kad mirusysis buvo paguldytas aukštelininkas, galva į pietvakarius. Dešinė ranka buvo sulenkta smailiu kampu ir plaštaka uždėta ant krūtinės.

4. Palaikai buvo su ypatingai puošniu galvos apdangalu, kuriame įraišiotos dvi eilutės žalvarinių įvijų, išsidėsčiusių išilgai galvos per pakaušį. Į galvos ap-

1957 m. tyrinėto Džiugo kapinyno kape Nr. 8 (19) surasta iš 3 vielų padarytos vytinės antkaklės fragmentas (ilgis – 15 cm)

dangalą kryžmai įsmeigti du smeigtukai, o užpakalyje pritvirtintas puošnus papuošalas, padarytas iš žalvarinių lazdelių ir ant vielos suvertų karoliukų, kurių buvo apie 500 vienetų.

5. Įvairiose vietose prie griaučių surasti 4 žalvariniai ir stikliniai karoliukai su geležies pėdsakais skylutėse. Sprendžiant iš to, kad jie buvo gilesniuose žemės sluoksnuose už kai kuriuos nejudintus radinius ir kaulus, reikia manyti, kad jie buvo įmesti į duobę laidojant mirusįjį, o nėra sutraukti arimo metu.

6. Kape buvo įdėtas 1 didokas akmuo, galėjęs būti galvos kairėje pusėje. Be to, buvo dar du mažesni akmenėliai, kurių vienas gulėjo ant griaučių, o kitas – dubens kaulų srityje. Tačiau pastarieji galėjo būti ir atsitiktinai patekę į duobę.

7. Kape surasta 16 išlikusių ir 8 sunykę dirbiniai.

V perkastos šiauriniame gale, 25 cm gylyje, pasirodė maišytos su anglimis žemės dėmė, nusitęsusi po šiauriniu ir rytiniu perkastos kraštu. Todėl perkasa pratęsta 2 m į šiaurę. Nukasus per kastuvą žemę, nuo 25 cm gylio ji pradėta skusti plonais sluoksniais. Čia surasta keletas smulkių pavienių dirbinukų: žalvarinių apkaliukų fragmentų, pavienių žalvarinių karolių, mažų apyrankių fragmentėlių. Kokiam nors konkrečiam kapui radinių priskirti negalima, nes žemė, kur jie surasti, dar maišyta.

KAPAS NR. 8 (19)

Išlyginus perkastos pratąsą iki perkastos lygio, išryškėjo kapo Nr. 8 (19) kontūrai.

Lyginant žemes, 25 cm gylyje rastas 15 cm ilgio, 0,8 cm skersmens iš abiejų galų nulaužtas vytinės antkaklės, suvytos iš trijų žalvarinių vielų, fragmentas.

Kapas – A B 7–8 kvadratuose ir A 7–8 kvadratų pratęsime. Tai kietame molyje šiaurės rytų kryptimi iškasta siaura duobė. Pasvirimo laipsnis toks pat

kaip ir nedegintojo kapo. Duobės ilgis – 210 cm, plotis – 80 cm. Pakasus iki 32 cm gylio, kapo dėmė padalinta pusiau išilgai iš šiaurės rytų į pietvakarius. Pradėta preparuoti pietinė kapo dalis.

Maišytose sampilo žemėse buvo nežymus kiekis anglies trupinių. Apdegusių kaulų pasitaikė vos vienas kitas nedidelis gabaliukas.

Dirbinių nerasta. Jau ant kapo dugno pastebėtas plonytis 20x20 cm ploto degėsių sluoksnelis, kuriame apdegusių kaulų aptikta tik keletas mažų trupinėlių. Degėsiai nusitęsė neatkastą kapo dalimi.

Pradėjus preparuoti antrąją kapo pjūvio pusę paaiškėjo, kad jos sienelė artėja prie centro ir ties dugnu yra pasislinkusi kokius 8 cm. Sampilo žemėse rasta šiek tiek pavienių anglies trupinių, o kapo dugnas kaip ir pirmojoje pjūvio pusėje beveik visas buvo padengtas plonu degėsių sluoksneliu. Degėsiuose apdegusių kaulų surasta tik vienas kitas trupinėlis. Daiktų neaptikta.

Kapo dugno molis perkastas per kastuvą. Nieko nerasta, duobė užkasta.

Ištyrus šį kapą, nustatyta:

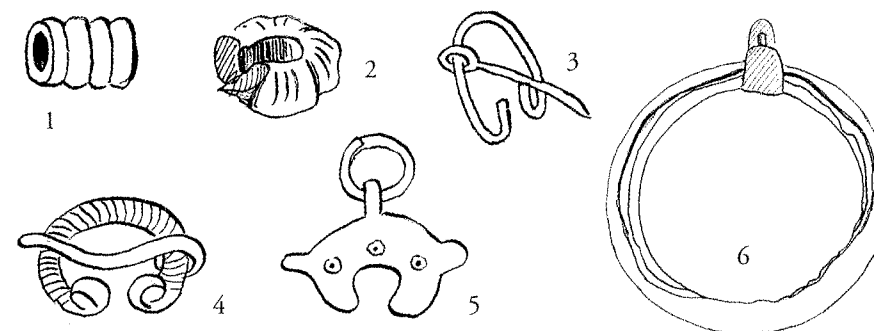
1. Kapo kontūrai išryškėjo 30 cm gylyje. Kapo duobė – 210 cm ilgio, 80 cm pločio, 45 cm gylio, ovalo formos, kiek įsmaugtais šonais.
2. Beveik visas kapo dugnas padengtas plonyčiu degėsių su anglimis sluoksniu.
3. Apdegusių kaulų trupinių surasta labai mažai.
4. Kape aptiktas tik vienas radinys – žalvarinės vytinės antkaklės fragmentas.

KAPAS NR. 9 (20)

Perkasos A B 10–11 kvadratuose ir jų bei A 12 kvadrato pratęsimuose, 35 cm gylyje, buvo pastebėta didelė maišytų žemių dėmė, išsiskirianti iš nejudinto smėlio ir molio. Jos ilgis siekė 300 cm, o plotis – 150 cm. Per patį dėmės vidurį buvo šviesaus smėlio intarpai, tarsi dalijantys kapą į dvi dalis. Tačiau ties intarpu dėmė neišnyko, liko 60 cm pločio. Atrodo, lyg čia būtų du kapai, kurių galai dėl seklaus žemės paviršiaus nuarti.

Nuskutus ploną žemės sluoksnį nuo viso kapo paviršiaus, 35 cm gylyje, dėmės pietiniame kampe surasta 1,3x1,6 cm dydžio žalvarinė pasaginė segė.

Tame pačiame gylyje, A 10 kvadrato, surastas žalvarinis pusrėmens formos pakabutis su į šonus pratęstomis ataugomis. Pakabutis 1,8x2,4 cm dydžio, abi pusės ornamentuotos „akučių“ ornamentu.

1957 m. tyrinėto Džiugo kapinyno kapo Nr. 9(20) radiniai: 1 – žalvarinis keturlapis karolis (ilgis – 1,73 cm, skersmuo – 1,17 cm); 2 – mėlyno stiklo rantuotas karolis (ilgis – 0,7 cm, skersmuo – 1,5 cm); 3 – segė pasaginė atlenktais galais (1,6x1,2 cm); 4 – segė pasaginė cilindriniais galais, apvyniotu lankeliu (2x1,7 cm); 5 – pusrėmens formos pakabutis (ilgis – 2,34 cm, aukštis – 1,77 cm); 6 – geriamojo rago briaunos apkalas (6,4x6,6 cm)

A 10 kvadrato pratęsimė, už 15 cm nuo vakarinės kvadrato ribos, surasta žalvarinė mentelė užapvalintu plačiuoju galu ir išdurta skylute plonajame gale. Mentelės ilgis – 6,2 cm.

Pakėlus anksčiau aprašytąją segę, po ja surastas žalvarinio dvilypio karolio fragmentas.

Kapo dėmė padalinta išilgai pusiau ir pradėta skusti pietinė jos dalis. Paskutus keletą centimetrų gilyn, už 25 cm nuo kapo rytinio galo ir už 20 cm nuo pjūvio linijos, surasta mėlyno rantuoto stiklinio karolio pusė.

Žemė visame kapo pjūvio plote buvo maišyta su pavieniais angliukais ir smulkiais apdegusių kaulų trupiniais. Paskutus 5 cm gilyn, dėmė vis dar nebuvo pasidalinusi pusiau. Rytinėje dėmės dalyje tarp anglies trupinių aptikta keletas nedegintų kaulų fragmentų. Ar jie tyčia į duobę įmesti, ar atsitiktinai su sampilo žemėmis patekę, nenustatyta.

Kapo sampilo rytinėje dalyje aptikta pavienių degusio molio gabaliukų su cilindriniais atspaudais. Tokių gabaliukų rytinio kapo galo pietinėje pjūvio dalyje surasti 5 vnt. Jie buvo nevienodame gylyje – skirtumas svyravo nuo 5 iki 10 cm.

A 10 kvadrato, už 20 cm nuo pjūvio linijos, 10 cm gylyje nuo pjūvio paviršiaus, rastas žalvarinis 3,4x0,9 cm dydžio juostelės formos, nežymiai lenktas apkalas. Viename jo gale buvo skylutė. Viršutinė apkalos dalis papuošta keturiomis seklių duobučių eilutėmis.

Nuskutus pjūvį iki 70 cm gylio, pasiektas nejudintas kapo dugno molis, kuris vakariniame gale perėjo į smėlį. Pasirodė, kad rytinė kapo duobės dalis 10 cm gilesnė už vakarinę.

Dugno smėlis ir molis perkasti per kastuvą ir, nieko neradus, palikti.

Pradėta preparuoti antroji kapo pjūvio pusė.

Prieš pradėdant skusti nuimtas geriamojo rago briaunos apkalas su išlikusiais rago pėdsakais briaunos viduje, gulėjęs 30 cm gylyje, A 11 kvadrato, už 10 cm nuo kvadrato rytinės ribos ir už 25 cm nuo pietinės. Rago platusis galas buvo nukreiptas į šiaurės vakarų pusę, jo padėtis beveik horizontali.

Skutant antrąją duobės pjūvio pusę aptikta pavienių anglių trupinių ir kai kur pavienių apdegusių kaulų fragmentelių. Jokių didesnių degusių plotelių nepastebėta. Maišytų žemių sluoksnis perėjo į nejudintą smėlį. Jokių radinių daugiau neaptikta. Dugno smėlis perkastas per kastuvą ir, nieko nesuradus, šis kapas užkastas.

Ištyrus kapą, nustatyta:

1. Kapo kontūrai išryškėjo 35 cm gylyje. Kapas 300 cm ilgio ir 150 cm pločio. Per patį vidurį jis gerokai susiaurėjęs. Kapą sudaro lyg ir du kapai, perkasti vienas per kitą. Rytinės kapo pusės duobė, matyt, buvo apvali, 150x150 cm dydžio, 70 cm gylio. Vakarinė – taip pat panašios formos, tik 60 cm gylio.

2. Rytinėje kapo dalyje greta anglių ir sudegintų kaulų trupinių pastebėta nedegintų kaulų fragmentų ir apdegusio molio su cilindriniais įspaudais gabalų.

3. Kapui priskirtinas inventorių – 19 įvairių daiktų ar jų fragmentų.

VI PERKASA

1 m toliau į vakarus nuo V perkastos šiaurės kryptimi atsimituota 5 m ilgio ir 2 m pločio perkasa. Per kastuvą nukastas paviršius ir išmestos laisvosios žemės. Podirvyje visame perkastos plote buvo nejudintas kietas rausvos spalvos molis. Jokių kapų ar duobių pėdsakų nepastebėta, neaptikta nei anglių, nei jokių kaulų liekanų. Paskutus iki 30 cm gylio šį molį ir jokių radinių neužtikus, jis perkastas dar per kastuvą ir duobė užkastas.

Palikus 1 m pločio juostą, perkasa pratęsta dar 5 m į šiaurę, tuo pačiu 2 m pločiu. Nukastas ariamąjį žemės sluoksnį ir pradėjus išmesti laisvasias žemes, pastebėti nejudinto balto smėlio sluoksniai. Pasiekus 40 cm gylį,

jokių žemės judinimo pėdsakų nepastebėta. Kol buvo kasamas ariamasis sluoksnis iki 25–30 cm gylio, buvo pastebėta šiek tiek pavienių anglių trupinių. Apdegusių kaulų pėdsakų nebuvo. Prasidėjus nejudintajam smėliui, anglių nebeaptikta. Jis dar perkastas per kastuvą. Nustačius, kad čia jokių palaidojimų nėra, o jei ir buvo, tai jie ariant jau visai sunaikinti, perkasa užkastas.

Kad nebūtų praleistas tarp ką tik prakastos tuščios perkastos ir pernykštės perkastos galintis būti kapas, ties 3 ir 4 kvadratais padarytas 1 m pločio pratęsimas į rytus. Nuėmus ariamąją žemę per kastuvą ir pradėjus išmetinėti laisvasias žemes, rasta sunykusi geležinė sagtis. Pasiekus 35 cm gylį, visame pratęsimu atidengtas nejudintas smėlis, kuris perkastas per kastuvą. Nieko nerasta, duobė užkastas.

Šiauriniame perkastos gale, praleidus vieną metrą, vėl atsimituotas 4 m ilgio ir 2 m pločio plotas. Jo šiaurinis galas lietsi su kapinyno kalvos šiauriniame pakraštyje buvusios žvyroduobės šlaitu.

Šioje perkastos dalyje, per kastuvą nukastas ariamąją žemę, pasirodė smėlis, kuris 30 cm gylyje jau nebuvo judintas. Dar pakastas per kastuvą, nieko nerasta ir duobė užkastas.

VII PERKASA

Už 5 m nuo VI perkastos šiaurinio galo į rytus atsimituota nauja perkasa palei patį žvyroduobės pakraštį. Jos ilgis – 5 m iš rytų į vakarus, plotis – 2 m. Per kastuvą nukastas velėnų, išmestos laisvosios žemės ir pradėta skusti plonais sluoksniais gilyn. 35 cm gylyje, kvadratuose A B 2–3 ir 4–5 išryškėjo 2 kiek ovalios maišytos žemės dėmės, kurių dydis 1x1,5 m ir 1,2x1,6 m.

Skutant visą perkastos plotą plonais sluoksniais gilyn, nei anglių, nei kaulų jokių pėdsakų nepastebėta.

Nuskutus iki 80 cm gylio, A B 4–5 kvadratuose esančioje dėmėje surasta glazūruota puodo šukė, o pora centimetrų giliau – stogo čerpės nuolauža. Konstatuota, kad duobė yra ne kapinyno, o žymiai vėlesnio kasimo padarinys.

Toje pačioje duobėje, tik jau 140 cm gylyje, surasta kita šukė, tokia pat, kaip ir anksčiau minėtoji. 150 cm gylyje maišytos žemės dėmė baigėsi ir prasi-dėjo nejudintas smėlis.

Kita dėmė dar tęsėsi gilyn. Atsižvelgiant į tai, kad dėmės buvo apskritokų formų, statmenais šlaitais ir vienoje jų surasta vėlyvų dirbinių pėdsakų, nustatyta, kad jos neturi nieko bendro su kapinynu ir greičiausiai yra buvusios iškastos žymiai vėliau bulvių rūšiams. Jų tyrimas užbaigtas, perkasa užkasta.

VIII PERKASA

Atsimatuota 4 m ilgio ir 2 m pločio nauja perkasa, šiauriniu galu atsiremianti į V perkasos rytinio šono pietinį galą ir pernykštės II perkasos kvadratą Nr. 11.

Per kastuvą nukasus viršutinės žemes, išmestos laisvosios žemės. 25 cm gylyje atidengtas šviesus nejudintas smėlis, kuris perkastas dar per kastuvą ir paliktas. Duobė užkasta.

BANDOMIEJI KASINIAI (ŠURFAI)

Kasinėjimų metu nustačius visas kapinyno ribas, paaiškėjo, kad jis yra tik kalvos pietvakariniame šlaite ir siekia viršūnę.

Didžiausio kalvos šlaito rytinėje pusėje žemė buvo tamsesnė, su smulkiais anglies trupiniais. Iki šiol jis netyrinėtas. Spėjant, kad čia gali būti kokių nors kapinyno epochos gyventojų kultūros pėdsakų, o gal ir nauja palaidojimų grupė, nutarta jį šiek tiek patyrinėti.

Pirmiausiai 5 m atstumu vienas nuo kito iškasti du 100x100 cm dydžio kasiniai – siekta išaiškinti, kokia čia žemė, ko galima tikėtis kasinėjant toliau.

Pietinis kasinys pavadinamas Nr. 1, o šiaurinis – Nr. 2.

Kasinyje Nr. 1 nukasus velėną, aptikta labai tamsi, maišyta su anglimis žemė, o 35 cm gylyje, tamsioje žemėje, – į sunykusią medinę ar tošinę dėžutę.

IX PERKASA

Atsimatuota 5 m ilgio perkasa iš pietų į šiaurę ir pažymėta skaitmenimis nuo 1 iki 5. Perkasos plotis – 2 m, jis pažymėtas į rytus raidėmis A ir B.

Nukasus velėną, išmetus laisvasias žemes, atsidengė tamsi žemė su smulkių anglies gabaliukų priemaiša. Kai kur pasitaikė apdegusio kaulo trupinukų.

Visa perkasa pradėta skusti plonais sluoksniais. Žemė visoje perkasoje buvo vienodai tamsi, tiesiog juoda nuo daugybės smulkių anglies trupinėlių.

35 cm gylyje šioje anglingoje žemėje aptikti pirmieji radiniai.

A 3 kvadrato surasta žalvarinė pasaginė segė cilindriniais galais, gulėjusi horizontalioje padėtyje. Segė 3,9x3,7 cm dydžio, jos lankelis pusapvalio skerspjuvio.

Pasiektas 50 cm gylis. Pietiniame perkasos pakraštyje pasirodė 20–25 cm pločio nejudinto smėlio ruoželis. Kitur jokių kontūrų nesimatė. Žemė ir toliau buvo labai tamsi, su gausybe smulkučių anglies trupinėlių. Kaulų fragmentų pastebėta labai retai.

Siekiant surasti kokių nors kontūrų, perkasa visu ilgiu pratęsta 2 m į rytus ir pažymėta a ir b kvadratais.

30 cm gylyje, a 1 kvadrato, surastas 8,2 cm ilgio geležinės ylos fragmentas. Tame pačiame gylyje, b 2 kvadrato, prie a kvadrato linijos, už 15 cm nuo akmens, surastas apsilydęs žalvarinės juostinės apyrankės fragmentas. Jos paviršius yra buvęs ornamentuotas.

35 cm gylyje, a 1 kvadrato, už 20 cm nuo pietinės jo ribos, maišytame smėlyje surastas 9,5 cm ilgio lenktas peiliukas (skustuvas).

Tame pačiame gylyje, a 1 kvadrato, tarp perkasos krašto ir akmens, žemėje su anglies trupiniais surasta trijų karolių apvara ant geležinės vielos. Du karoliai žalvariniai, o vienas mėlyno stiklo.

Skutant plonais sluoksniais gilyn, surasta ir daugiau pavienių radinių: žalvarinis karolis, žvanguotis su grandinėles galiuku, žalvarinė sagtis ir kt.

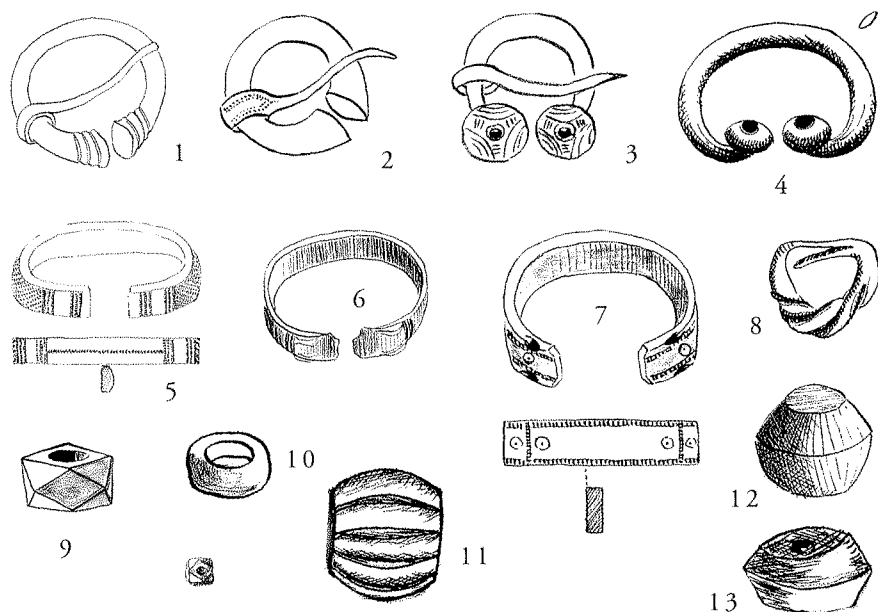
Pasiekus 50 cm gylį, šiauriniame pakraštyje pasirodė nedidelė šviesi dėmelė ir netvarkingai visoje perkasoje išsimėčiusių 10 įvairaus dydžio akmenų. Jokių kapų kontūrų nespastebėta.

Be jokių pakitimų pasiektas 55 cm gylis. Žemė, išskyrus minėtas šviesias dėmes, visur buvo vienodai juoda su pavieniais radiniais.

Kadangi iš šios perkasos dalies niekas nepaiškėjo, tai perkasa dar pratęsta visų 4 metrų pločiu tolyn 2 m į šiaurę ir pažymėti A B a b 6–7 kvadratai.

Nukasus per kastuvą viršutinės žemes, išmestos laisvosios žemės ir skusta plonais sluoksniais gilyn. Tuoju pat po tamsiu dirvožemiu pasirodė juoda su smulkių anglies trupinėlių priemaiša žemė. Pavienių stambesnių anglies ir apdegusių kaulų gabaliukų aptikta retai.

30 cm gylyje pasirodė kelių akmenų viršūnės, o kasantis gilyn jų rasta dar daugiau. Šiame gylyje aptikta pavienių radinių ir jų fragmentų.

1957 m. tyrinėto Džiugo kapinyno atsitiktiniai radiniai: 1 – segė pasaginė pastorintais galais (5,7x5,6 cm); 2 – segė pasaginė pastorintais galais (3,5x3,6 cm); 3 – segė pasaginė aguoniniais galais (2,25x2,15 cm); 4 – segė pasaginė aguoniniais galais (5,3x5,1 cm); 5 – juostinė apyrankė (9,3x6,8 cm, ilgis – 1,34 cm, storis – 0,73 cm); 6 – juostinė apyrankė gyvuliniais galais (5,7x4,7 cm, plotis – 1,27 cm, storis – 0,61 cm); 7 – vaikiška juostinė apyrankė gyvuliniais galais (4,8x3,8 cm, plotis – 0,98–1,15 cm, storis – 0,41 cm); 8 – žiedas pastorintu, tordiruotu paviršiumi, prasilenkiančiais galais (apie 2,3x2,1 cm); 9 – žalvarinis daugiakampis karolis (ilgis – 0,39 cm, storis – 0,69 cm); 10 – mėlyno stiklo lygus karolis (ilgis – 0,42, skersmuo – 0,87 cm); 11 – mėlyno stiklo rantuotas karolis (ilgis – 1,2 cm); 12 – 47,22 gr svorelis (aukštis – 1,8 cm, skersmuo – 2,4 cm); 13 – žalvarinis, nupjauto kūgio formos karolis (storis – 1,2 cm, diametras – 1,6 cm)

Toliau radinių iškasta mažiau ir iki 55 cm gylio žemė liko tokia pat tamsi su gausia anglies trupinėlių priemaiša.

Visas perkastos plotas buvo skutamas plonais sluoksneliais gilyn. Pasiektas 60 cm gylis, rasti 4 dirbiniai, tarp kurių minėtina žalvarinė kryžinio smeigtuko galvutė suplotais apskritais kryžmų galais. Jos priekio paviršius yra buvęs padengtas sidabru. Smeigtuko smeigė nulaužta. Smeigtukas gulėjo a 4 kvadrato, už 10 cm nuo b kvadrato ribos ir už 45 cm nuo pietinės kvadrato ribos. Jo padėtis pusiau vertikali, pakrypusi į šiaurę.

Dar atsimatuota 4 m ilgio perkastos tąša į vakarus, pažymėta skaičiais nuo 4 iki 7. Šis pratęsimas – 3 m pločio, pažymėtas raidėmis C, D ir E. Nukasukus velėną ir laisvasias žemes, pradėta skusti plonais sluoksneliais. Nuskutus viso

paviršiaus pirmąjį sluoksnį, tęsėsi tokia pat anglinga juoda žemė, išskyrus D E 4–5 kvadratus, kur 300 cm gylyje pasirodė kieto nejudinto molio dėmė.

Radinių buvo tik pora susilydžiusio žalvario gabaliukų.

Kadangi čia pasirodė anglingos žemės pakraštys, tai buvo nutarta kol kas susilaikyti nuo tolesnio perkastos dalies tyrimo ir atidengti naują perkastos plotą, kuris turėtų atskleisti anglingos žemės tąšą. Perkastos tąša atsimatuota į rytus. Ji 3 m pločio, sužymėta raidėmis c, d, e, ir 7 m ilgio (1–7). Nukasukus velėną ir pašalinus laisvasias žemes, paviršius skustas plonais sluoksneliais gilyn. Čia taip pat buvo gausiai anglinga žemė, išskyrus d e 1–2 kvadratus, kuriuose išryškėjo apskritos formos nejudinto molio dėmė. Pasiektas 45 cm gylis visame šios perkastos pratęsime, surasti tik du žalvariniai apkalaiukai.

50 cm gylyje minėta apskritoji nejudinto molio dėmė išsiplėtė, įgaudama netaisyklingą formą ir užimdama jau d e 1–3 kvadratus.

Už 1 m nuo dėmės pakraščio, C 3 kvadrato, pastebėta intensyvi rūdžių dėmė. Pradėjus ją preparuoti, aptikta apversta keturlapio dobilo formos segė, kurios paviršius buvo padengtas juodintu ornamentuotu sidabru. Jos dydis – 5,7 cm. Segė gulėjo ant kažkokio geležinio dirbinio, todėl nuo rūdžių buvo labai sunykusi.

50 cm giliau šiame anglingame sluoksnyje aptikta gausiau radinių negu viršutiniuose sluoksniuose: puodo šukė, diržo skirstiklis, žalvarinė įvija ir kt. Pastebėta įvairaus dydžio raudonai išdegusio molio gabalų, neturinčių konkrečios formos.

Šiauriniame perkastos gale anglies buvo gausiau negu kitur. Čia surasta kiek gausiau ir apdegusių kaulų trupinių, nors jų vis dar buvo palyginti mažai.

Šioje perkastos dalyje pasiekus 60 cm gylį, jos paviršius susilygino su pagrindinės perkastos lygiu. Sluoksnyje pakitimų nepastebėta.

Pereita prie nebaigtos sulyginti perkastos dalies – C D E 4–7 kvadratų. Plonu sluoksneliu nuskustus žemę paaiškėjo, kad pasirodęs nejudintas molis plečiasi ir jau užima D E 4–5 kvadratus ir dalį 6 kvadrato. Siauras, 15–20 cm pločio, nejudinto molio ruoželis pasirodė ir E 7 kvadrato, už 15 cm nuo šiaurės vakarų kampo.

Siekiant išaiškinti maišytos su degėsiais žemės sluoksnio gylį ir jo ryšį su molio sluoksniu, buvo padaryta 1 m pločio ir 3 m ilgio pjūvio perkasta per CDE 5 kvadratą, kuri atidengė pjūvio profilį ties 4 ir 5 kvadratų linijomis.

Kiek pakasus, pjūvio juostoje susidurta su trimis žemės sluoksniais. Rytiniame pjūvio juostos gale 120 cm plotu tęsiasi maišyta žemė su labai gausia anglies trupinių priemaiša. Spėjama, kad šis sluoksnis vėliausiai susidaręs. Jis leidžiasi nuolaidžiai į pakalnę. Už jo, maždaug juostos viduryje, buvo 40–45 cm pločio maišyto molio sluoksnis, kuris taip pat tęsiasi į rytus nusitęsdamas po juodosios žemės sluoksniu. Už šio sluoksnio – nejudintas kietas raudonas molis.

58 cm gylyje nuo žemės paviršiaus, D 5 kvadrato, aptikta sunykusio medžio liekanų. Tame pačiame kvadrato, prie pietinio krašto ir nejudinto molio ribos, surasti dviejų sunykusių medinių kotų fragmentai su visiškai sunykusiomis žalvarinėmis vielos įvijomis. Jie gulėjo, atrodo, ant medžio žievės, o ši – ant nejudinto molio. Kotai buvo beveik vertikaliai padėtyje, kiek pakrypę į vakarų pusę, lygiagrečiai taip pasvirusiam molio sluoksniui.

C 5 kvadrato, už 10 cm nuo šiaurinės ir už 15 cm nuo vakarinės ribos, intensyviame degusių sluoksnyje, kuris gulėjo po akmeniu, surastas nedidelis juostinės apyrankės fragmentelis.

Baigus kasti pjūvio juostą iki pat nejudinto grunto, ant molio šlaito pastebėtas išambiai susiklostęs plonas puvusių sluoksnelis.

Visoje pjūvio juostoje surasti tik 5 mažyčiai apdegusio kaulo trupinėliai, tačiau jie buvo juodosiose žemėse, o aprašytieji radiniai – maišytame molyje.

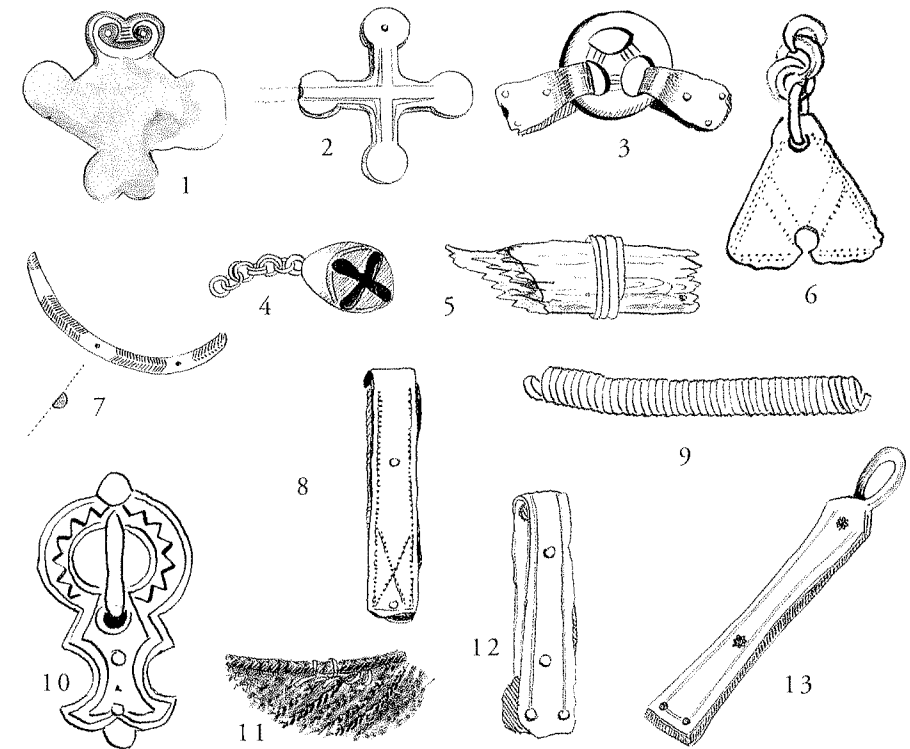
Perkasos kampas pratęstas ir pažymėtas C D E 1–3. Nukasus paviršių ir pašalinus laisvasias žemes, plonais sluoksniais skustas visas 9 kv. m plotas.

25 cm gylyje, D 3 kvadrato pietiniame pakraštyje, rastas žalvarinės juostinės apyrankės ornamentuotu viršumi fragmentas.

30 cm gylyje, pietiniame perkaso pakraštyje, surastas žalvarinis įvijinis žiedas su kaulo liekanomis viduje ir žalvarinis žiedas prasilenkiančiais galais ir storėjančiu tordiruotu viršumi.

30–35 cm gylyje išryškėjo savotiškas žemės sluoksnių išsidėstymas. Palei rytinį pakraštį nusidriekęs juodos žemės sluoksnis, ties viduriu – judinto molio sluoksnis, o vakariniame pakraštyje – nejudinto molio sluoksnis.

Pasiekus 35–40 cm gylį, dėmių kontūrai buvo tokie patys. C 2 kvadrato šiaurinės ribos viduryje, maišyto molio sluoksnyje, kuriame nebuvo nei anglių, nei degusių, rastos kažkokios lyg iš rago padarytos dėžutės liekanos. Dėžutė buvo maždaug 3,5 cm ilgio, kiek suploto ovalo formos. Abiejuose dėžutės

1957 m. tyrinėto Dziugo kapinyno atsitiktiniai radiniai: 1 – keturlapio dobilo formos pasidabruota segė (skersmuo – 5,7 cm); 2 – kryžminė smeigtuko galvutė suplotais galais (ilgis – 6,2 cm, plotis – 6,3 cm); 3 – diržo skirstiklis (skersmuo – 3 cm); 4 – žvangutis (1,9x2,6 cm); 5 – įvija su medžio liekanomis (skersmuo – 2,3 cm, medžio ilgis – 6,3 cm); 6 – trikampio formos pakabutis (aukštis – 2,08 cm, plotis – 1,95 cm); 7 – apyrankės fragmentas (ilgis – 10,3 cm, plotis – 0,55 cm, storis – 0,31 cm); 8 – pinceto formos apkalas (ilgis – 5,4 cm, plotis – 0,93 cm, storis – 0,3 cm); 9 – įvija (ilgis – 5,9 cm, skersmuo – 0,7 cm); 10 – apskritinis profiliuotas sagtis (ilgis – 4,6 cm, plotis – 2,6 cm); 11 – trinaryčio audinio fragmentas (6,5x2,9 cm); 12 – pinceto formos apkalas (ilgis – 5,5 cm, plotis – 1,1–1,45 cm); 13 – pinceto formos apkalas (ilgis – 9,9 cm, plotis – 0,75–1,4 cm)

galuose būta žalvarinės skardos lankelių, iš kurių viršutinis išlikęs geriau, o apatinis visai sunykęs.

Juodosios žemės sluoksnyje aptikta pavienių apdegusio molio gabaliukų, rausvos arba pilkai melsvos spalvos. Apdegusių kaulų trupinių surasta tik juodosiose žemėse, bet labai mažai.

Nulyginus perkaso plotą iki 40–45 cm gylio, dėmių kontūrai pradėjo keistis, didžiąją perkaso dalį užėmė nejudintas molis, kuris, atrodo, turėjo tendenciją slinkti dar tolyn į rytus.

Siekiant išsiaiškinti pietinio dėmės galo susisluoksniavimą, padaryta antra 1 m pločio ir 3 m ilgio pjūvio juosta per C D E 1 kvadratą. Jie atidengė du pjūvio profilius, kurie buvo 1 m atstumu vienas nuo kito.

Paskutus žemes vos 5 cm, už 20 cm į vakarus nuo D 1 kvadrato ir už 10 cm nuo perkastos krašto surastas vienas gana didelis žalvarinės juostinės apyrankės fragmentas.

Juoda žemė traukėsi į rytus, pradėjo nykti, po ja atsirado maišytas molis su smėlio lopinėliais.

Paskutus dar 7 cm giliau, C 1 kvadrato centre, maišytoje žemėje, surasti du dvilypiai karoliai, suverti ant geležinės vielos. Jokių anglių ar apdegusių kaulų pėdsakų nepastebėta. Šiame sluoksnyje, ties jo sąlyčiu su nejudintuoju moliu, pastebėti plonyčiai juodos spalvos puvėsių sluoksnėliai, kurie tikriausiai yra susidarę iš kažkokios organinės medžiagos, kuri buvo padėta ant molio, o vėliau užversta maišytąja žeme. Viename tokiaame puvėsių plotelyje, už 12 cm į rytus nuo karolio, aptikti sunykusio geležinio dirbinio pėdsakai.

Pasiekus 70 cm gylį nuo žemės paviršiaus, pjūvio juostoje maišytosios žemės pranyko ir perėjo į nejudintą molį ir smėlį. C 1 kvadrato vakariniame gale, už 25 cm nuo pietinės kvadrato ribos, aptikti nenustatyto stamboko geležinio dirbinio fragmentai ir stambokas, 15x10 cm dydžio, rūdžių plotelis. Prie dirbinio surasta plona visai sunykusi žalvarinė plokštelė ir medžio liekanų. Tokio pat medžio liekanų surasta ir po minėtu geležiniu dirbiniu.

Nejudintas molio ir smėlio sluoksnis perkastas per kastuvą ir paliktas.

Toliau buvo skutama C D E 2 kvadrato ribose 1 m pločio juosta. Tai davė galimybę padaryti dar vieną pjūvio profilį, esantį ties trečiąja kvadratų linija.

Šioje juostoje juodųjų žemių sluoksnis greitai pranyko, liko tik maišytosios žemės be anglių ir apdegusių kaulų liekanų. Jose jau 70 cm gylyje nuo žemės paviršiaus, C 2 kvadrato centre, rasta žalvarinė įvijėlė su siūlų liekanomis viduje. Pasiskutus dar 2 cm giliau, pasiektas nejudintas molis, kuris perkastas per kastuvą.

Pradėtas skusti C D E 3–4 kvadratų plotas. Tik C kvadrato matėsi palei vakarinį pakraštį juoda su anglimis žemė. C 4 kvadrato tarp šios žemės ir nejudinto molio buvo neplatus maišyto molio ruoželis. Juodojoje žemėje pastebėta keletas kaulų trupinių ir apdegusio molio su cilindriniais įspaudais gabaliukų. Čia rastas žalvarinis apkaliukas ir pakabutis. Molio sluoksnis šiame plote buvo

tuščias. Pasiekus nejudintą dugno molį, jis perkastas dar per kastuvą ir, nieko neradus, buvo paliktas.

Pradėti skusti C D E 6–7 kvadratai. Pradėjus skutimą, šiame plote išryškėjo įžambiai nusidriekusi pilkos spalvos žemė su labai gausiu kiekiu anglių. Anglys daugiausiai išsimėčiusios pelenuose atskirais maždaug 10x10cm dydžio ploteliais. Tarp šių žemių pastebėtas ir vienas kitas apdegusio kaulo fragmentėlis, tačiau jų buvo taip pat mažai, kaip ir visoje perkasoje. Dėmė buvo 210 cm ilgio ir 65 cm pločio, šonų linijos lygiagrečios. Ji padalinta išilgai pusiau ir padarytas jos pjūvis. Pirmiausiai preparuota pietinė dalis. Skutant anglingą žemę, surastas ugnies deformuotas žalvarinės apyrankės gyvuliniais galais galas ir nedidelis žalvario lydinio gabaliukas. Pasiekus 10 cm gylį, nuo pjūvio paviršiaus, atsidendė nejudintas molis. Tarp maišytos su anglimis žemės ir nejudinto raudono molio dėmės dugne pastebėtas plonutis gelsvo smėlio ruoželis. Matyt, prieš pilant angliš ir pelenus, ant duobės dugno buvo pabarstyta smėlio. Rytinis dėmės pakraštys vėliau buvo padengtas juodos žemės sluoksniu.

Pradėta preparuoti antroji dėmės pusė. Skutant ją, prie pat perkastos šiaurinės ribos surastas sunykusio geležinio dirbinio rūdžių plotelis. Daugiau nieko neaptikta. Ant duobės dugno, kaip ir pirmojoje pusėje, pastebėta gelsvo smėlio.

Ištirus šią dėmę, nustatyta:

1. Čia būta 210 cm ilgio, 65 cm pločio ir apie 50–55 cm gylio duobės lygiagrečiais šlaitais.

2. Duobė ištiesai užpildyta laužo liekanomis: pelenais ir anglimis. Jokių žemių jai užpildyti nepanaudota, išskyrus plonytį geltono smėlio sluoksnį jos dugne.

3. Apdegusių kaulų pėdsakų nors ir pastebėta, bet žymiai mažiau, negu iki šiol ištirtuose degintuose kapuose.

4. Iš dirbinių surasta tik ugnies deformuotos apyrankės fragmentas, nenustatyto žalvarinio dirbinio lydinio gabaliukas ir geležies rūdžių plotelis, susidaręs iš nenustatyto dirbinio.

Konkreti šios duobės paskirtis neišaiškinta, bet greičiausiai tai ne kapas.

Perkasus po dėmę esantį nejudintą molį per kastuvą ir nieko nesuradus, toliau buvo skutamas likęs perkastos dalies plotas.

Čia iškasta radinių, bet be laidojimui charakteringų deginimo žymių.

YPATINGASIS KAPAS

C D 6–7 kvadratuose, tarp vakaruose esančio nejudinto molio ir maišytų juodų žemių rytuose buvo maždaug 80–90 cm pločio maišyto molio sluoksnelis. Jis tęsėsi šiaurės rytų kryptimi ir atsirėmė į anglių ir pelenų duobę, kuri aprašyta anksčiau, o pietvakariuose susilietė su nejudinto molio sluoksniu ir prasitęsė tolyn į pietus. Savo struktūra jis nesiskyrė nuo anksčiau ištirto žemių sluoksnio, buvusio tarp molio ir juodosios žemės. Šį sluoksnį kartu su molio ir juodosios žemės sluoksniais skutant gilyn, 50–55 cm gylyje, C 6 ir D 6 kvadratuose, pastebėtas apie 100 cm ilgio siauras puvesių sluoksnelis. Visa ši dėmė buvo tiriama siekiant ištirti jos turinį.

Puvesių juostelė maždaug 35 laipsnių kampu leidosi žemyn dėmės vidurio link. Ją ištyrus, paaiškėjo, kad iki 70 cm gylio iškasta duobė yra 150 cm ilgio ir apie 90 cm pločio. Vienas jos šonas (rytinis) vėliau užpiltas juodąja žeme. Duobės dugnas lygus, iš visų pusių lanku kylantis į viršų. Dugne, prie šiaurės vakarų šono, buvęs padėtas kažkoks medinis 100 cm ilgio ir apie 15–20 cm pločio dirbinys. Iš jo likę tik puvesiai.

Džiugo kapinyno III perkasa. 1957 m. V. Valatkos nuotr.

Ilgio atžvilgiu puvesiai gulėjo horizontaliai, o pločio – lanku kilo į viršų. Todėl šis puvesių sluoksnelis priminė geldos formą. D 6 kvadrato, už 50 cm nuo pietinės kvadrato ribos ir už 25 cm nuo rytinės ribos, ant šių puvesių horizontalioje padėtyje gulėjo dvi vaikiškos apyrankės gyvuliniais galais. Apyrankės buvo padėtos tiksliai viena ant kitos. Jos abi vienodos. Prieš padedant ant medžio, jos buvo suvyniotos į audinį, kuriame būta įvarstytų žalvarinių grandelių. Ir audinys, ir grandelės labai sunykę.

Už 8 cm į šiaurę nuo apyrankių gulėjo 13x9 cm dydžio akmuo. Jis padėtas ne ant puvesių, o 4 cm aukščiau. Už 10 cm į šiaurės rytus nuo šio akmens ir už 6 cm nuo rytinės kvadrato ribos surastas į žievę, tošį, o gal į odą suvyniotas kitos dvi žalvarinės vaikiškos apyrankės gyvuliniais galais. Jos taip pat suglaustos viena su kita ir pastatytos gyvuliniais galais ant puvesių. Šios apyrankės buvo pusapvalio skerspjūvio, lankeliu, o pirmosios – keturkampiu, be to, antrosios už pirmąsias buvo kiek didesnės. Dar už 6 cm nuo apyrankių į šiaurės rytus, prie pat puvesių krašto, aptikta miniatiūrinio geležinio kirvuko liekanų. Kirvukas taip surūdijęs, o rūdys išplitusios žemėse, kad identifikuoti dirbinį pasisekė tik jį paėmus ir nuvalius rūdis. Pasirodė, kad kirvukas visai sunykęs. Ant puvesių sluoksnio, 2 cm į vakarus nuo minėto akmens, gulėjo kažkoks dirbinys iš siūlų, į kurį tiesiomis eilutėmis buvo sumegzti karoliukai. Daugelis šių karoliukų buvo padaryti iš mėlyno stiklo, o kiti – iš geltonos masės, kuri buvo sunykusi, trupanti. Iš šio dirbinio surinkta tik apie 20 stiklinių karoliukų.

Paėmus dirbinius ir nuskutus puvesius, pasiektas duobės dugnas. Jis perkastas per kastuvą ir paliktas.

Džiugo kapinyno kapas Nr. 2 (13). Atkasti geriamieji ragai ir ietigaliai. V. Valatkos nuotr.

Padarytas naujas 3 m pratęsimas į šiaurę ties C D E kvadratais ir sužymėtas skaitmenimis 8, 9 ir 10. Nuo visų 9 kv. m nukasta velėna, išmestos laisvosios žemės, plonais sluoksniais skusta gilyn. 40 cm gylyje taip pat išryškėjo 3 žemės sluoksniai: vakaruose – nejudintas molis, rytuose – juoda žemė su intensyvia smulkių anglių priemaiša, o tarp šių sluoksnių, E 8 kvadrato, – maišytos žemės plotelis. 50 cm gylyje šie kontūrai kiek pasitūmėjo į rytus, o maišytųjų žemių sluoksnelis išnyko. 60 cm gylyje sluoksniai dar labiau slinko į rytus ir dar kiek pasiskutus išnyko, išskyrus patį šiaurinį galą, kuriame juodosios žemės sluoksnis siekė net iki 100 cm gylio, kol pasirodė nejudintas molis.

Kokių nors kitų požymių šioje perkasoje nepastebėta.

Siekiant išsiaiškinti juodųjų žemių sluoksnį, padaryta 1 m pločio pjūvio juosta per B A a b c d e 5 kvadratus ir skusta plonais sluoksniais gilyn.

Visoje pjūvio linijoje buvo su pavieniais anglies trupiniais maišyta žemė, kai kur pasitaikė ir apdegusių kauliukų. Gausesnių anglių priemaišų, kaip buvo viršutiniuose šios perkasoje sluoksniuose, nebepastebėta.

Pasiskutus pjūvio juostoje iki 25 cm gylio, B 5 kvadrato aptiktas nejudintas molis, kuris tiriant dar gilyn traukėsi tolyn į rytus.

Jokių pakitimų žemėse nebepastebėta, išskyrus keletą radinių. Juostinės apyrankės ornamentuotu paviršiumi fragmentas surastas ties A a 4 kvadratų riba. Čia pat, kiek giliau, aptiktas ir grandinėlis iš dvigubų grandelių fragmentas.

Skutantis dar gilyn, tamsi maišytoji žemė tebesitęsė gilyn iki nejudinto molio sluoksnio, kuris gulėjo 120 cm gylyje nuo žemės paviršiaus. Ant šio sluoksnio jokių degusių ar kokių nors kitų kapų pėdsakų nepastebėta.

Pjūvio tyrimai parodė, kad šis juodos žemės sluoksnis yra sąnašinio pobūdžio, nuplautas nuo kalno viršūnėje buvusio kapinyno.

IŠVADOS

1956 m. ir 1957 m. ištirta nemaža kalvos kapinyno dalis. Kasinėjimų metu atidengta 19 degintinių, vienas griautinis palaidojimas ir vienas ypatingas kapas. Kapinynas yra už 200 m į pietus nuo Džiugo piliakalnio, prie Durbino upelio, neaukštoje kalvoje. Griautinis ir degintiniai palaidojimai buvo vakariename kalvos šlaite, o rytiniame surastas ypatingasis kapas.

Degintiniuose kapuose palaidotųjų palaikai buvo sudeginti už kapinyno ribų, po to apdegti kaulai, laužo likučiai, įkapės užkasti didelėse pailgose duobėse.

Kapo duobių ilgis – nuo 180 iki 340 cm, plotis – nuo 70 iki 240 cm. Kapų gylis taip pat įvairus – nuo 45 iki 215 cm. Duobės dugnas dažniausiai plokščias, su nežymiu išgaubimu. Iš šių kapų išsiskyrė kapas Nr. 4 (15), kuris buvo 340 cm ilgio, 240 cm pločio ir 215 cm gylio, o savo forma priminė piltuvėlį. Įkapių daugiausiai surasta viršutiniuose kapų sluoksniuose.

Apdegusių kaulų fragmentai, anglies trupiniai, degėsiai ir pavieniai dirbiniai buvo aptinkami visame kapo sampile. Ant kapo dugno buvo rasti stambieji dirbiniai: pentinai, ietigaliai, žeberklai, geriamieji ragai. Kapo dugno centre, kaip buvo pastebėta, daugelyje kapų supiltas apskritas degusių plotelis.

Ištirtas griautinis palaidojimas, kuris buvo 210 cm ilgio, 90 cm pločio ir 32 cm gylio duobėje, pasižymėjo nepaprastai turtinga galvos puošmena. Čia buvo rastas mūsų archeologijoje dar nežinomas sprando papuošalas, padarytas iš žalvarinių lazdelių ir karoliukų vėrinų, ilgas smeigtukas suplota galvute ir geležinis smeigtukas su žalvarine žvaigždine galvute.

Ištirtas ypatingasis kapas skiriasi nuo iki šiol žinomų ypatingųjų kapų tuo, kad jame buvo surastos dvi poros vaikiškų apyrankių ir miniatiūrinis geležinis kirvukas, o kituose iki šiol žinomuose tokio tipo kapuose būdavo randamas kariamams skirtas inventorius.

Iš darbo įrankių, rastų kapinyne, reikia paminėti nedidelius geležinius peiliukus, žalvarines ir geležines ylas su prieškočiais ar be jų, žeberklus, peikena, miniatiūrinius geležinius kirvukus. Iš ginklų surasta ietigalių, kurie gulėjo kapo dugne kartu su žeberklu arba peikena.

Buities reikmenys: mažos svarstyklėlės, vienas jų svorelis ir keletas geriamųjų ragų.

Iš papuošalų ypač gausiai surasta žalvarinių pasaginių segių aguoniniais, gyvuliniais, cilindriniais galais, pastorintais bei paplatintais galais ir miniatiūrinių segelių atlenktais galais. Taip pat surastos dvi keturlapio dobilo formos segės, kurių paviršius padengtas sidabru, o vienos sidabrinis paviršius ornamentuotas juodinimo technika. Be to, surasta žalvarinių smeigtukų fragmentų, kurių galvučių būta paplatintų, kryžminių, azūrinių, žvaigždinių. Iš kitų papuošalų minėtini žalvariniai žiedai paplatinta ir pastorinta viršutine dalimi,

juostinės apyrankės ir jų fragmentai, vytinių antkaklių dalys, žalvarinės ir geležinės diržų sagtys, skirstikliai, apkalai, karoliai.

Lyginant kapus pagal įkapes, pastebėta turtinė nelygybė. Vienuose kapuose – 1 arba 2 papuošalai, o kituose papuošalų skaičius siekia net iki 43 vienetų.

Pagal dirbinius kapinynas datuotas X–XIII a.

1957 metai

SIRAIČIŲ KAIMO DŽIUGO KAPINYNO 1957 M. ARCHEOLOGINIŲ KASINĖJIMŲ RADINIŲ SĄRAŠAS

EIL. NR. / KASINĖJIMŲ DIENYNO NUMERIS / DAIKTO PAVADINIMAS
IR APRAŠYMAS; KVADRATAS; GYLIS CM

I. ATSITIKTINIAI RADINIAI

1 / 243 / Žalvarinės masyvios, 1,8 cm pločio, pusapvalio skerspjūvio apyrankės 2,3 cm ilgio fragmentas; Iš V perkasos išmestose žemėse.

2 / 244 / Žalvarinės juostinės 1,4 cm pločio apyrankės gaubtu paviršiumi iš abiejų galų apsilydęs 4,8 cm ilgio fragmentas; Kapinyno žemės paviršiuje.

3 / 245 / Žalvarinė pasaginė segė aguoniniais galais su 6,2x6,2 cm dydžio suploto apskritimo formos skerspjūvio lankeliu; Kapinyno žemės paviršiuje.

4 / 246 / Žalvarinė pasaginė segė pastorintais galais su apvalaus skerspjūvio lankeliu, ornamentuotu liežuvėliu; Kapinyno žemės paviršiuje.

5 / 254 / Geležinė apskritos formos sagtis su 3,5 cm skersmens liežuvėliu; Kapinyno žemės paviršiuje.

6 / 255 / Žalvarinis dvigubo nupjauto kūgio formos, 1,8 cm aukščio ir 2,4 cm skersmens svorelis; IX perkasos paviršiuje.

7 / 258 / Vilnonio audinio fragmentas, austas „eglutės“ raštu. Į jį būta įvarstyta žalvarinių grandelių; X perkasos paviršiuje.

8 / 302 / Žalvarinė pasaginė segė aguoniniais galais. Aguoninės galvutės palyginti aukštai iškeltos ir ornamentuotos ratelių grupėmis. Lankelis apvalaus skerspjūvio, 2,3x2,3 cm matmenų; 9 C 10; paviršiuje.

II. PAVIENIAI RADINIAI 10–40 CM GYLYJE

A. I PERKASA

9 / 1 / Pasaginė 2,2 cm skersmens segė cilindriniais galais ir apvalaus skerspjūvio lankeliu; D 4; 15.

B. III PERKASA

10 / 4 / 3,6x2,9 cm dydžio rankomis lipdyta juosva, rupi puodo šukė; A 10; 35.

11 / 7 / Žalvarinė pasaginė 3,9 cm skersmens segė cilindriniais galais ir

ištęsto pusapvalio skerspjūvio lankeliu; A 3; 35.

12 / 7 / Žalvarinis įvijinis 2,5 apvijos, 2,2 cm skerspjūvio žiedas iš keturkampio skerspjūvio 0,9 mm storio skardelės; A 3; 35.

13 / 8 / Žalvarinis 4,9 cm ilgio pentinas iš 0,9 cm pločio žalvarinės skardelės su 1 cm ilgio spygliu; A 3; 35.

14 / 12 / Žalvarinė diržo kablo kilpelė su geležinio kablo ir odos liekanomis; A 7–8; 35.

15 / Žalvarinės juostinės apyrankės fragmentas; C 4; 20.

16 / 97 / Žalvarinis pinceto formos apkalas su odos liekanomis, ornamentuotas iškilų kauburėlių eilėmis; C 8; 20.

17 / 98 / Maža pasaginė plonos vielos segelė atlenktais galais; C 8; 20.

18 / 101 / Žalvarinis keturkampis apkalas su 4 skylutėmis; C 9; 22.

19 / 102 / Profiliuoto puodo plonomis sienelėmis šukė; C 7; 22.

20 / 105 / Geležinės vielos gabaliukas su vieno stiklinio skersai rautyto karolio liekanomis; C 9; 30.

21 / 110 / Žalvarinės juostinės apyrankės nežymiai gaubtu, skersais ir įžambiais įrantymais ornamentuotu paviršiumi nuolauža; D 9; 35.

22 / 154 / Žalvarinė pasaginė gruboko darbo 3 cm skersmens segė pas-torintais galais, sagės apatinėje pusėje yra įkirsti 3 ranteliai; E 4; 20.

23 / 155 / Žalvarinis dvilypis karoliš; E 4; 25.

C. IV PERKASA

24 / 159 / Žalvarinė sagtis, ornamentuota „kryputės“ ornamentu. Pritvirtinamoji dalis profiliuota, 4,6x2,7 cm dydžio; A 5; 20.

25 / 160 / Žalvarinės vytinės antkablės iš dviejų 3 mm storio vielų sulenk-tas fragmentas; B 4–5; 20.

26 / 161 / Geriamojo rago šono apkalas, atrodo, nulaužtas, nes yra tik dvi skylutės prikalmui. Netaisyklingo keturkampio formos, 3x2,5 cm dydžio, kiek gaubtas, viduje išlikę rago liekanų; A 1; 20.

27 / 162 / 3x2,5 cm dydžio ugnyje apsilydęs masyvios žalvarinės juostinės apyrankės ornamentuotu paviršiumi fragmentas; A 4; 25.

28 / 163 / Žalvarinio pentino galas su skylute pritvirtinimui; A 5; 30.

D. V PERKASA

29 / 189 / Nedidelis, lygus 0,8 cm skersmens mėlyno stiklo karolis; A 9; 30.

30 / 194 / Žalvarinis įvijinis, 2,5 apvijos žiedas iš 0,5 cm pločio plokštelės, kurios paviršius ornamentuotas „akutėmis“; A 12; 30.

31 / 195 / Žalvarinė 1,3 cm skersmens įvija iš 1,5 mm storio apvalios vie-los, susuktos į penkias apvijas; A 12; 30.

32 / 196 / Žalvarinis apvalus, 1,5 cm skersmens karolis su geležinės vielos pėdsakais skylutėje; A 12; 30.

33 / 228 / Du žalvariniai ugnies deformuoti karoliai, suverti ant 4 cm ilgio geležinės vielos fragmento; A 9; 30.

E. IX PERKASA

34 / 247 / Žalvarinė juostinė apyrankė gyvuliniais galais. Vaikiška, 5x3,8 cm dydžio, 1,4 cm storio, ornamentuotu paviršiumi; B 3; 35.

35 / 248 / Žalvarinė juostinė apyrankė gyvuliniais galais, analogiška anksčiau aprašytajai; B 3; 35.

36 / 249 / Žalvarinė pasaginė segė cilindriniais galais ir pusapvalio sker-spjūvio lankeliu, 3,0x3,7 cm dydžio; A 3; 40.

37 / 250 / Žalvarinis klevo sėklos formos pakabutis su grandinėlės gabaliuku; A 1; 40.

38 / 251 / Žalvarinės pusapvalio skerspjūvio apyrankės fragmentas, kurio viršus ornamentuotas įžambių rantelių grupėmis; B 5; 40.

39 / 252 / Žalvarinio apkalo fragmentas, kurio viršus puoštas prikniedyto-mis palei pakraščius žalvarinėmis juostelėmis; B 5; 40.

40 / 253 / Žalvarinė diržo skirstiklio grandelė su dviejų odinių dirželių liekanomis; B 3; 35.

41 / 256 / Žalvarinė iš 8 apvijų susukta, 1,9 cm skersmens įvija-žiedas, užmauta ant kauliuko; B 2; 45.

42 / 257 / Geležinio kirvuko miniatiūrinių ašmenų dalis iki penties. Ilgis – 6,3 cm, plotis prie penties – 1,5 cm, ašmenų plotis – 3,1 cm; B 3; 45.

43 / 259 / Geležinė keturkampio skersmens yla prie įkotės. Visas ilgis – 8,2 cm, ilgis nuo viršūnės iki koto – 4,1 cm.; a 1; 30.

44 / 260 / Žalvarinės juostinės apyrankės ornamentuotu paviršiumi ugnies stipriai apgadintas fragmentas; b 2; 30.

45 / 261 / Geležinis trumpas, 9,5 cm ilgio, lenktas peiliukas (skustuvas); a 1; 35.

46 / 262 / Dviejų žalvarinių ir 1 melsvo stiklinio karolių apvara ant geležinės vielos gabaliuko; a 1; 35.

47 / 263 / Žalvarinis 2,1 cm skersmens žvanguotis su žalvario gabaliuku viduje. Kilpelėje surasti išlikę penki neblogai išsilaikę dvigubos grandinės nareliai; b 4; 40.

48 / 264 / Žalvarinis keturkampis 0,7x0,7 cm dydžio, 0,4 cm storio karoliukas. Patys kampučiai nupjaustyti; b 4; 40.

49 / 265 / Žalvarinė pasagos formos sagtis su žalvariniu apkalu, kurio viduje išlikęs odos fragmentas; a 1; 40.

50 / 266 / Žalvarinė pasaginė segė cilindriniais galais su suploto apskritimo formos lankeliu; A 3; 40.

51 / 267 / Žalvarinis 6,2 cm ilgio pinceto formos apkalas, kurio vienas šonas ornamentuotas smulkiu ornamentu; B 3; 40.

52 / 268 / Žalvarinės pasaginės segės pastorintais galais 3,5 cm ilgio fragmentas; b 7; 30.

53 / 269 / Miniatiūrinis žalvarinis žiedelis storėjančiu viršumi, prasilenkiančiais galais, ornamentuotas; a 6; 30.

54 / 270 / Geležinė 7,1 cm ilgio lazdelė; B 7; 35.

55 / 271 / Žalvarinis trikampio formos pakabutis. Apačioje padaryta išima, viršūnėje – skylutė, į kurią įverta grandinė; a 6; 40.

56 / 272 / Rankomis lipdyto puodo šukė su dviem išilginiais 1,8 cm grioveliais, esančiais gana toli vienas nuo kito. Šukės storis – 1,1 cm. Molis su žymia akmenų priemaiša, juosvos spalvos, paviršiuje šviesesnis; B 6; 40.

57 / 277 / Žalvarinės vytinės antkaklės susilydęs fragmentas; C 5; 30.

58 / 278 / Žalvario ir stiklo lydinys su prisilydžiusiu mažu apdegusio danties fragmentėliu; D 7; 30.

59 / 279 / Žalvarinis pinceto formos apkalas su išsilaikiusiais odos pėdsakais viduje. Paviršius ornamentuotas dviem pagal pakraštį einančiais grioveliais; C 6; 10.

60 / 280 / Žalvarinis pinceto formos apkalas su kilpele gale. Viduje – odos liekanos. Vinutės sukalinėtos taip, kad sudaro žvaigždutę; C 4; 10.

61 / 289 / Žalvarinės juostinės apyrankės gaubtu paviršiumi 1,1 cm pločio fragmentas, abiejuose galuose ornamentuotas dviem laužtinėmis linijomis iš taškučių, sudarančiomis rombą; D 3; 25.

62 / 290 / Žalvarinė nepilnų 8 apvijų, 2,5 cm skersmens įvija iš plonos vielos. Viduje būta kaulo; D 1; 30.

63 / 291 / Žalvarinis ugnies deformuotas žiedas pastorintais ir prasilenkiančiais galais, tordiruotu paviršiumi; D 1; 30.

64 / 292 / Žalvarinis apvalios formos rago dėžutės galo 5,5x3,5 cm dydžio lankelis; C 2; 35.

65 / 303 / Žalvarinė 4x2,9 cm dydžio sagtis ornamentuotu viršumi; D 10; 25.

66 / 304 / Žalvarinės juostinės apyrankės kiek gaubtu viršumi iš abiejų galų nulaužtas fragmentas. Ornamentuotas įžambių rantelių grupėmis; D 10; 25.

67 / 307 / Žalvarinė pasaginė segė pastorintais ir profiliuotais galais, apvalaus skerspjūvio, 5,6x5,8 cm dydžio lankeliu; C 7; 45.

68 / 308 / Žalvarinės juostinės apyrankės gyvuliniais galais fragmentas, stipriai nukentėjęs nuo ugnies; D 7; 50.

69 / 311 / Žalvarinės juostinės apyrankės gaubtu viršumi 0,85 cm pločio fragmentas, ornamentuotas „eglute“; D 8; 30.

III. PAVIENIAI RADINIAI 40–60 CM GYLYJE

A. III PERKASA

70 / 28 / Pasaginės segės keturkampio skerspjūvio lankelio fragmentas, ornamentuotas „dantukų“ eilutės ornamentu dviejose plokštumose; A 7–8; 43.

71 / 35 / Žalvarinio apkalo fragmentas su išlikusia 1,7 cm ilgio kniede ir odos liekanomis ant jos galo; A 6; 45.

72 / 39 / Žalvarinės vielos 2 nepilnus kartus susukta 2,2 cm skersmens įvija; A 4; 45.

73 / 44 / Geležinio neaiškios paskirties apvalaus, tuščiavidurio dirbinio fragmentas; B 10; 50.

74 / 48 / Žalvarinis trikampio formos pakabutis su grandinės fragmentu; A 6; 50.

75 / 51 / Miniatiūrinis žalvarinis apkaliukas su odos liekanomis viduryje; B 10; 50.

76 / 52 / Žalvarinis keturkampis apkaliukas su 5 skylutėmis; A 10; 50.

B. IV PERKASA

77 / 164 / Geležinė lenkta, apvalaus skerspjūvio, 5,5 cm lazdelė; A B 4–5; 50.

78 / 166 / Žalvarinės plonos, 0,5 cm pločio, apyrankės gaubtu paviršiumi, ornamentuotu įžambių rantelių tinklu, fragmentas; B 5; 55.

79 / 168 / Žalvarinė 10 cm ilgio grandinė iš 1,5 mm storio vielos; B 5; 55.

- 80 / 169 / Pusė rantuoto mėlyno stiklo karolio; B 5; 55.
81 / 174 / Žalvarinės vytinės antkablės sulenkta galo kilpelė; B 5; 60.

C. IX PERKASA

82 / 273 / Žalvarinė kryžinio smeigtuko kryžmos galvutė suplotais apskritais galais. Paviršiaus būta padengto sidabru. Smeigė nulaužta. Plotis – 6,4 cm.; a 4; 50.

83 / 270 / Geležinė tiesaus peilio geležtė nulaužta viršūne su įkala į kotą. Bendras ilgis – 10,1 cm, ašmenų plotis – 1,5 cm; a 4; 50.

84 / 275 / Žalvarinis geriamojo rago briaunos apkalas 1 cm fragmentas; b 3; 50.

85 / 276 / Žalvarinės, siauros, 0,5 cm pločio, pusapvalio skerspjuvio apyrankės fragmentas, ornamentuotas „eglute“; b 5; 50.

86 / 281 / Žalvarinė keturkampio dobilo formos segė. Paviršius padengtas juodintu ornamentuotu sidabru. Sunykusi, aprūdijusi. Skersmuo – 5,7 cm.; C 3; 50.

87 / 282 / Žalvarinė 4 nepilnų apvijų, 2,3 cm skersmens įvija iš apvalios plonos vielos; b 5; 50.

88 / 283 / Žalvarinio diržo skirstiklis su iškila trikampė žvaigždute viduryje ir dviem apkalais pakraščiuose; c 6; 45.

89 / 284 / Rankomis lipdyto rupaus molio 1,1 cm storio šukė be jokio ornamentavimo, juosvai pilkos spalvos, paviršius gelsvas; c 3; 45.

90 / 285 / Žalvarinės iš trijų vidutinio storio vielų suvytos antkablės fragmentas; C 7; 40.

91 / 287 / Žalvarinė 2,3 cm skersmens įvija. Jos viduje – 6,3 cm ilgio medinio koto fragmentas; d 5; 58.

92 / 288 / Žalvarinės juostinės apyrankės gaubtu viršumi fragmentas, iš galų nulaužtas, ornamentuotas įžambių rantelių grupėmis; c 5; 58.

93 / 293 / Žalvarinės pusapvalio skerspjuvio greičiausiai vytinės apyrankės 0,5 cm pločio, 10,3 cm ilgio fragmentas. Viršus ornamentuotas „eglutės“ ornamentų grupėmis ir retomis taškučių poromis; D 1; 50.

94 / 294 / Du žalvariniai dvilyčiai karoliai, užverti ant geležinės vielos fragmento; C 1; 50.

95 / 296 / Žalvarinė 0,7 cm skersmens ir 5,0 cm ilgio įvija-spiralė iš apvalios, plonos vielos; C 2; 62.

96 / 300 / Žalvarinis gerokai apnykęs klevo sėklos formos pakabutis; C 4; 55.

IV. PAVIENIAI RADINIAI GILIAU NEI 60 CM GYLYJE

A. III PERKASA

97 / 85 / Žalvarinė pasaginė segė cilindriniais galais. Apvalaus skerspjuvio, į vieną pusę kiek plonesnio skersmens lankeliu, 2,3 cm skersmens; A 8; 90.

98 / 123 / Profiliuota ažūrinė keturlapė smeigtuko galvutė su sidabro pėdsakais vienoje pusėje; D 7; 80.

B. IX PERKASA

99 / 314 / Žalvarinė juostinė apyrankė gyvuliniais galais. Vaikiška, pusapvalio skerspjuvio, 4,5x3,7 cm dydžio; D 6; 60.

100 / 315 / Žalvarinė juostinė apyrankė gyvuliniais galais, tokiau pat gaubtu, ornamentuotu paviršiumi kaip ir Nr. 99; D 6; 60.

101 / 316 / Žalvarinė juostinė apyrankė gyvuliniais galais, gaubtu ornamentuotu paviršiumi, 5,7x4,7 cm dydžio; D 6; 60.

102 / 317 / Žalvarinė juostinė apyrankė gyvuliniais galais, gaubtu, ornamentu paviršiumi, analogiška Nr. 101, tik perlūžusi; D 6; 60.

103 / 318 / Du medžio gabaliukai; D 6; 60.

104 / 310 / 10 vnt. mažyčių mėlyno stiklo karoliukų; D 6; 60.

105 / 320 / Žalvarinės juostinės 1,1 cm storio apyrankės gaubtu paviršiumi iš abiejų galų nulaužtas fragmentas. Paviršiuje vos žymūs skersinio ornamento pėdsakai; A a 5; 85.

106 / 322 / Žalvarinis 2,6 cm skersmens diržo skirstiklis su trikampė žvaigžde viduryje; a 5; 89.

KAPAS Nr. 1 (12)

107 / 15 / Žalvarinė 1 cm skersmens, 2,5 apvijos įvija; III B 10; 30.

108 / 16 / Žalvarinis juostinės formos apkalas su dviem skylutėmis. Paviršius ornamentuotas taškučių ir „dantukų“ išilgomis eilutėmis; III A 9; 35.

109 / 21 / Žalvarinės storos vytinės antkablės iš 3 vielų 3,5 cm ilgio fragmentas su prisilydžiusiais stiklo fragmentais; III B 9; 30.

110 / 24 / Žalvarinė deformuota 1,7 cm skersmens, 3 apvijų įvija; III A 10; 43.

111 / 33 / Sidabrinė keturkampė ornamentuotu viršumi vinutė su žalvarine smeige; III A 10; 45.

112 / 36 / 11 narelių žalvarinės dvigubų grandinėlių grandinėlės fragmentas; III A B 8–9; 45.

- 113 / 38 / Iš abiejų galų nulaužtas apyrankės gyvuliniais galais fragmentas. Viršus ornamentuotas įžambiais ranteliais; III B 8; 45.
- 114 / 49 / Apkalas su vienu dantytu pakraščiu ir iškilusia kniedvine; III A 9; 50.
- 115 / 50 / Žalvarinis dvilypis karolis su odos liekanomis viduje.; III B 10; 50.
- 116 / 54 / Žalvarinės 1,8 cm skersmens įvijos fragmentas iš pusapvalio skerspjūvio vielos; III A 9; 50.
- 117 / 56 / Silpnai degto molinio puodo šukė su trimis išilginiais ruoželiais; III B 9; 50.
- 118 / 60 / Juostų audimo įrankių komplekto yla su prieškočiu ir skylute gale; III A 8; 50.
- 119 / 63 / Žalvarinė 2,5 cm skersmens pasaginė segė cilindriniais galais su apvalaus skerspjūvio lankeliu; III B 8; 55.
- 120 / 64 / Kiek suspausta, 2,5x3 cm matmenų geležinė sagties grandelė; III B 10; 55.
- 121 / 67 / Sulankstytas pinceto formos apkalas su odos liekanomis; III A B 8–9; 55.
- 122 / 67 a / Žalvarinės vytinės antkaklės iš trijų vielų šakutės fragmentas, viename šone ornamentuotas ranteliais; III AB 8–9; 55.
- 123 / 86 / Žalvarinio 3,1 cm ilgio ir 1,2–1,0 cm pločio „peiliuko“ ašmenų galas; III A 9; 55.
- 124 / 70 / Geriamojo rago briaunos apkalo dalis; III A 9; 80.
- 125 / 71 / Geležinės keturkampio skerspjūvio lazdelės plonėjančiu galu 4,9 cm ilgio fragmentas; III A 10; 80.
- 126 / 81 / Juostinės pusapvalio skerspjūvio, 0,8 cm pločio apyrankės fragmentas, ornamentuotas įžambių rantelių grupių „krypute“; III B 9; 80.
- 127 / 87 / Gana didelė 1,5 cm skersmens pasaginės segės aguoninė, gerokai profiliuota galvutė; III B 9–10; 90.
- 128 / 88 / Žalvarinė plonos vielos 2,3 cm skersmens įvija-žiedas; III A 9; 90.
- 129 / 89 / Žalvarinė 9,3x6,8 cm dydžio juostinė apyrankė, ornamentuota įvairiai išdėstytomis taškučių linijomis; III B 9; 100.
- 130 / 104 / Geležinė 11 cm ilgio, keturkampio skerspjūvio lazdelė; III C 8; 30.
- 131 / 106 / Žalvarinė yla su prieškočiu ir sulankstyta įkote; III C 8; 30.
- 132 / 107 / Nedidelis, lygus mėlyno stiklo karolis; III C 9; 35.
- 133 / 118 / Žalvarinė 0,6 cm skersmens, 1,65 cm ilgio įvija; III D 8; 50.
- 134 / 120 / Žalvarinės antkaklės, nuvytos iš 3 keturkampių vielų, išlikęs dviejų vielų 5,2 cm apdegęs fragmentas, į vieną galą plonėjantis; III C 9; 50.

135 / 121 / Plonų žalvarinių vielų pluoštelis, sulenktas ir susuktas paliekant kilpelę; D 9; 80.

136 / 122 / Žalvarinės masyvios apyrankės gaubtu paviršiumi, ornamentuotu skersais ir įžambiais pinučių langais, iš abiejų galų nulaužtas fragmentas; C 8; 80.

137 / 127 / Geležinė elipsės formos, keturkampio skerspjūvio, 2,5x2,9 cm dydžio grandis; B 9; 110.

138 / 128 / Geležinė apvalios vielos, 2,3x2,6 cm dydžio grandis; B 7; 110.

139 / 135 / Sulankstytas žalvarinio smeigtuko smaigės galas; C D 8; 85.

140 / 136 / Žalvarinė grandinė iš 24 grandelių; C D 8; 85.

141 / 143 / Juostinės žalvarinės apyrankės kiek gaubtu viršumi fragmentas; D 8; 85.

142 / 143 / Juostinės žalvarinės apyrankės kiek gaubtu viršumi fragmentas; D 8; 85.

143 / 144 / Juostinės apyrankės kiek gaubtu viršumi, ornamentuotos skersiniais ranteliais, apdegęs fragmentas; C 8; 85.

144 / 146 / Žalvarinio dirbinio iš dviejų suvytų vielų, greičiausiai antkaklės, 3 cm ilgio fragmentėlis; C 8; 85.

145 / 147 / Žalvarinė 1,75 cm skersmens, nepilnų 4 apvijų įvija iš plonos apvalios vielos; D D 9; 85.

146 / 148 / Dviejų odinio diržo gabalų sudūrimo žalvarinis apkalas. Tai abiejose pusėse tarpusavyje sukniedytos plokštelės, kurių viršutinė ornamentuota negilių brūkšnelių įžambiomis linijomis; B 9; 85.

147 / 148 a / Žalvarinio dirbinio iš dviejų suvytų vielų, greičiausiai antkaklės, fragmentas; D 9; 85.

148 / 149 / Žalvarinio nežymiai platejančiu viršumi žiedo pusė, viduje prisilydę trys plonytės vielės fragmentėliai; B 9; 90.

149 / 150 / Žalvarinė 2 cm skersmens, 7 apvijos įvija iš apvalios vielos; B 9; 90.

KAPAS Nr. 2 (13)

150 / 2 / 12,3 cm ilgio ašmenų geležinio peilio geležtė, nežymiai lenkta ašmenų pusėn; III A 3; 48.

151 / 3 / Susilydžiusio žalvarinio dirbinio 3x3,2 cm gabalas; III A 2; 35.

152 / 9 / Žalvarinis liežuvėlio formos apkalas su medžio liekanomis ant žalvarinės vinutės; III A 3; 35.

153 / 10 / Žalvarinio kryžminio smeigtuko fragmentas ir kryžminės šakos

galvutė. Atrodo, kad būta sidabro plokštelės, kuri nuo centro iki galo buvo 2,7 cm ilgio; III A B 2; 35.

154 / 74 / Žalvarinis diržo skirstiklis su trikampė ornamentuota žvaigžde viduje; III A 2 pr.; 35.

155 / 79 / Žalvarinės pasaginės segės atlenktais galais, padarytos iš plonos vielos, fragmentas; III A 2 pr.; 40.

156 / 80 / Žalvarinės juostinės apyrankės ornamentuotu paviršiumi 1,3 cm pločio fragmentas; III A 2–3; 30.

157 / 82 / Žalvarinės juostinės apyrankės ornamentuotu paviršiumi 1,35 cm pločio fragmentas; III A 1–2; 35.

158 / 91 / Žalvarinė 3 cm skersmens įvija, suvyta iš 3 apvijų. Prie jos išlikęs storo vilnonio audinio fragmentas; III A 2 pr.; 75.

159 / 93 / Geriamojo rago briaunos ir šono apkalas; III A 2; 75.

160 / 94 / Geriamojo rago briaunos apkalas ir sunykusio šono apkalo fragmentas; III A 2; 75.

161 / 95 / Įmovinis ietigalis rombinio skerspjuvio plunksna; III A 2; 75.

162 / 95 a / Geležinis įtveriamasis žeberklas tordiruotu kakleliu ir prilenkta užbarzda; III A 2; 75.

163 / 96 / Žinduolio kaukolės fragmentas su plaukais; III A 2; 75.

KAPAS Nr. 3 (14)

164 / 23 / Žalvarinė 1,4 cm ilgio, 0,5 cm storio įvija; III A B 5; 43.

165 / 53 / Žalvarinės juostinės apyrankės sulankstytas fragmentas; III B 4; 50.

166 / 58 / Žalvarinė plokštelė įkapotu pakraščiu (šukos); III B 4; 50.

167 / 84 / Žalvarinė 0,4 cm skersmens ir 4,5 cm ilgio apvalaus skerspjuvio nežymiai lenkta lazdelė; D 3; 40.

168 / 90 / Žalvarinė pasaginė segė cilindriniais galais. Padaryta iš plonos vielos, 2,4 cm skersmens; C D 3; 50.

169 / 109 / Žalvarinė įvijėlė; B 3; 75.

170 / 111 / Žalvarinė pasaginė segė cilindriniais galais, padaryta iš plonos apvalios vielos. Segės skersmuo – 1,7 cm; B 4; 60.

171 / 112 / Žalvarinė pasaginė 2,2 cm skersmens segė atlenktais galais, padaryta iš plonos apvalios vielos; B 4; 60.

172 / 116 / Gintarinis 1,16 cm skersmens karolis. Viename nušlifotuame šone įgręžtos 3 duobutės; B 4; 62.

173 / 117 / Geležinio dirbinio su dviem pastorėjimais fragmentas; B 4; 62.

174 / 110 / Žalvarinis pentinas su 8 cm ilgio spygliu. Sunykęs, perlūžęs į 3 dalis; D 3; 80.

KAPAS Nr. 4 (15)

175 / 14 / Žalvarinis keturkampis (2,3x3 cm) apkalas su dviem vinutėmis, prie kurių išlikę odos, medžio ir geležies liekanų; III B 7; 40.

176 / 19 / Rankomis lipdyto prastai išdegto puodo šukė su dviejų išilgų linijų ornamentu; III A 7–8; 40.

177 / 37 / Žalvarinis 3,4 cm ilgio vytinės antkaklės iš dviejų vielų fragmentas; III B 6; 45.

178 / 40 / Žalvarinis liežuvėlio formos apkaliukas ornamentuotu viršumi; III A 6–7; 47.

179 / 59 / Žalvarinė plonos vielos 0,9 cm skersmens, 5 apvijų įvija; III A 6; 50.

180 / 62 / Žalvarinė mažytė pasaginė segė atlenktais galais. Padaryta iš plonos apvalios vielos, su 1,7 cm skersmens liežuvėliu; III A 6; 55.

181 / 65 / Pusrutulio formos 1,8 cm skersmens žalvarinis dirbinys su prisilydžiusiu žalvarinės pasaginės segės cilindriniais galais galu; III A 7; 55.

182 / 75 / Kryžminė 4,8 cm skersmens segė su klotu sidabro ornamentu viršuje; III B 7; 80.

183 / 76 / Žalvarinis liežuvėlio formos apkalas labai sekliai ornamentuotu paviršiumi, su rago liekanomis vidaus pusėje, 2,3x2,0 cm dydžio; III B 7 80;

184 / 77 / Žalvarinės 18 cm ilgio grandinėlės iš dvigubų grandelių fragmentas; III B 8; 80.

185 / 85 / Žalvarinė pasaginė segė atvyniotais galais; A 8; 90.

186 / 125 / Žalvarinės dvigubų grandelių grandinėlės 6 segmentų fragmentas; III B 7; 25.

187 / 126 / Žalvarinės juostinės apyrankės, ornamentuotos įžambių brūkšnelių grupėmis, apdegęs fragmentas; III D 6; 25.

188 / 129 / Dvi susilydžiusios žalvarinės įvijos; III C 5; 40.

189 / 130 / Susilydęs žalvarinės vytinės antkaklės iš dviejų vielų fragmentas; III D 5–6; 40.

190 / 131 / Žalvarinės juostinės apyrankės galo, ornamentuoto įžambiais ruoželiais ir akutėmis, fragmentas; C 6; 40.

191 / 132 / Nedidelis žalvarinis žiedelis prasilenkiančiais galais, platėjančiu, nežymiai ornamentuotu viršumi, 1,45 cm skersmens; A 8; 130.

192 / 133 / Raudonos masės karolis nupjautais galais ir su dviem vingiuo-

tomis baltos ir juodos medžiagos linijomis; B 5; 85.

193 / 134 / Žalvarinės apie 2x2 cm dydžio keturkampės plokštelės su skylė viduryje, pakraščiais ornamentuotos duobutėmis, apnykęs fragmentas; B 5; 85.

194 / 137 / Žalvarinis trapecijos formos pakabutis su trikampė iškirta apačioje. Abi pusės ornamentuotos „akučių“ ornamentu; A 8; 85.

195 / 138 / Masyvi, 4,8 cm skersmens, pasaginė segė storėjančiais galais; A 6; 85.

196 / 140 / Žalvarinė 3 apvijų, 1,0 cm skersmens įvija su viduje išlikusiomis medžio liekanomis; A 7; 85.

197 / 142 / Žalvarinis 5,4 cm ilgio, 0,8 cm pločio apkalas su odos liekanomis prie galuose įkaltų vinučių; C 7; 85.

198 / 145 / Žalvarinės pusapvalio skerspjuvio, 0,8 cm pločio apyrankės apsilūdęs fragmentas, ornamentuotas „eglute“; C 6; 85.

199 / 151 / Ugnyje į spiralę susilydęs 1,7x2,3 cm dydžio žalvarinio dirbinio fragmentas; C 5; 105.

200 / 152 / Žalvarinė sagtis su liežuvėliu ir tarp tvirtinamojo apkaliuko išlikusiomis odos liekanomis; B 6; 85.

201 / 153 / Žalvarinis 4,3 cm ilgio juostelės formos, lanku išlenktas apkaliukas, viename gale su vinute; B 6; 90.

KAPAS Nr. 5 (16)

202 / 156 / Žalvarinės juostinės apyrankės fragmentas, puoštas įžambiais grioveliais; E 7; 30.

203 / 157 / Žalvarinės juostinės apyrankės ar kito dirbinio fragmentas, vienoje pusėje palei abu pakraščius puoštas grioveliais; E 7; 40.

204 / 158 / Žalvarinė 2 mm storio, 1,9 cm skersmens vielos įvija iš 6 apvijų; G 6; 60.

KAPAS Nr. 6 (17)

205 / 165 / Žalvarinis lyg ir lygiašonio trikampio formos apkalas, sukniedytas dviem vinutėmis. Tarp plokštelių išlikęs odos fragmentas; B 4; 50.

206 / 170 / Lydinio gabalas, susilydęs iš 18 atskirų žalvarinių apyrankių gabaliukų, atrodo, priklausančių vienai apyrankei, ir nemažos grandinės. Lydinio dydis – 6,5x10 cm; A 4; 50.

207 / 171 / Susilydęs tamsiai mėlyno stiklo karolis; B 3; 60.

208 / 173 / Žalvarinio kryžinio smeigtuko kryžmos visai suplotas galas, deformavęsis nuo ugnies; A 4; 60.

209 / 175 / Žalvarinė pasaginė aguoniniais galais segė su 2,1x2,4 cm dydžio apvalaus skerspjuvio lankeliu; B 3; 60.

210 / 176 / Žalvarinė 1,5 mm storio vielos įvija iš 15 apvijų, kurios skersmuo viename gale – 1,7 cm, o kitame – 1,4 cm; B 3; 62.

211 / 177 / Du žalvarinės juostinės pusapvalio skerspjuvio apyrankės, ornamentuotos įžambiais ruoželiais, fragmentėliai; B 2; 65.

212 / 178 / Žalvarinė pasaginė segė cilindriniais galais ir su 3,4x3 cm dydžio apvalaus skerspjuvio lankeliu; A 3; 65.

213 / 179 / 1,1x1,1 cm dydžio nuo kažkokio žalvarinio dirbinio nulaužtas fragmentas. Jo galas apvalios formos, viduryje – siauras plyšelis; A 3; 65.

214 / 181 / Geležinė 6 cm ilgio, 0,4x0,4 cm storio lazdelė. Jos galas palenktas, nulūžęs; A 3; 75.

215 / 182 / Žalvarinis žiedelis prasilenkiančiais galais, storėjančiu viršumi. Vidaus skersmuo – 1,5x1,2 cm. Viršus ornamentuotas įžambiais ranteliais; A 3; 78.

216 / 183 / 1,9 cm skersmens, dviejų nupjautų kūgių formos gintaro karolis; B 3; 100.

217 / 184 / Geležinio dirbinio 1,2x0,5 cm storio, puslankio formos fragmentas; B 3; 100.

218 / 188 / Geležinis 30 cm ilgio, 4 cm pločio, suploto rombo skerspjuviu ietigalis su plataus gluosnio lapo formos plunksna; Pr.; 95.

219 / 187 / Geležinis 22 cm žeberklas, ašmenų ilgis – 7 cm, plotis – 2,5 cm.

220 / 186 / Žalvarinis 7,4x6,9 cm geriamojo rago briaunos apkalas; Pr.; 95.

221 / 0,7 cm storio geriamojo rago briaunos apkalas. Skersmens nustatyti negalima, nes apkalas sunykęs; A 8; 32.

KAPAS Nr. 7 (18)

222 / 198 / Žalvarinė 24 cm ilgio grandinė, padaryta iš dvigubų grandelių. Tikriausiai ji buvo pritvirtinta prie geriamojo rago apkalas; A 8; 32.

223 / 109 / 0,7 cm storio, 6,1x5,5 cm dydžio geriamojo rago briaunos apkalas. Mažesnis už kituose kapuose rastuosius; A 8; 30.

224 / 202 / Žalvarinė 0,5 cm ilgio lazdelė suplotu galu, primenanti irklą. Padaryta iš apvalios 0,3 cm storio vielos; A 8; 30.

225 / 203 / Geležinis perlūžęs 11,4 cm ilgio peilis. Į kotą įkišta dalis –

5 cm ilgio, ašmenų plotis – 1,25 cm. Pati geležtės viršūnė nulaužta; A 8; 32.

226 / 204 / Žalvarinė 5,7 cm ilgio adata. Apnykusi, auselė valant žemes nulūžo; A 8; 32.

227 / 205 / Žalvarinė yla su priekočiu. Visas ylos ilgis – 15 cm, duriamoji dalis iki priekočio – 11 cm. Ties priekočiu yla storiausia – 0,4 cm storio, keturkampė, į abu galus plonėdama pasidaro apvalaus skerspjūvio; A 8; 32.

228 / 206 / Geležinė yla nulaužta viršūne. Ilgis – 10,5 cm, dalis su koto liekanomis – 5,4 cm, storis prie koto – 0,6 cm. Į galą smailėja; A 8; 32.

229 / 207 / Žalvarinis 33 cm ilgio smeigtukas suplotu profiliuotu galu. 6 cm ilgio galas nulaužtas, matyt, ariant. Smeigtukas keturkampio skerspjūvio, 0,43 cm storio; A 8; 25–32.

230 / 210 / 1,8–1,9 cm skersmens žalvarinė įvija-žiedas, suvyta iš nepilnų 8 apvijų; A 8; 32.

231 / 212 / Geležinis 23 cm ilgio sunykęs smeigtukas. Ant galo pritvirtinta žalvarinė 2 cm skersmens dvylikakampė žvaigždutė; A 8; 30.

232 / 213 / Žalvarinis 3,5x4,5 cm ploto, 3,5 cm aukščio sunykęs cilindras; A 8; 32.

233 / 214 / Miniatiūrinė žalvarinė pasaginė segė cilindriniais galais. 21x1,9 cm dydžio, padaryta iš apvalios 0,25 cm storio vielos; A 8; 30.

234 / 215 / Rantuoatas mėlyno stiklo karolis su geležies liekanomis viduje; A 8; 30.

235 / 218 / Žalvarinis 1,6 cm skersmens, dvigubo kūgio formos karolis su geležies liekanomis skylutėje; A 8; 32.

236 / 215 / Rantuoatas mėlyno stiklo karolis su geležies pėdsakais skylutėje; A 8; 32.

KAPAS Nr. 8 (19)

237 / 226 / Iš abiejų galų nulaužtas 15 cm ilgio žalvarinės 1,8 mm skersmens antkaklės, suvytos iš trijų vielų, fragmentas; A 8; 20.

KAPAS Nr. 9 (20)

238 / 188 / Žalvarinis keturkampis, 1,2 cm skersmens karolis; B 10; 30.

239 / 190 / Žalvarinė 4,4 cm skersmens, 9 apvijų įvija, suvyta iš apvalios, 1,5 cm storio vielos; A 11; 30.

240 / 191 / Žalvarinis 0,9x1,2 cm dydžio keturkampis karolis, užvertas ant geležinės vielos fragmento; B 11; 20.

241 / 192 / Žalvarinis kilpelės formos apkaliukas su įverta žalvarine strėlės

formos, 4,2x1,8 cm dydžio plokštele, kurios viena pusė ornamentuota duobučių ir „akučių“ eilėmis; A 11; 20.

242 / 193 / Žalvarinė 2,1x1,7 cm dydžio pasaginė segė cilindriniais galais. Lankelis apvyniotas plona vielle; A 11; 25.

243 / 223 / Du 0,7 cm pločio žalvarinės juostinės apyrankės gabalėliai, ornamentuoti „eglutės“ ir įžambių brūkšnelių ornamentu; A 11; 23.

244 / 224 / Geležinė kiek lenkta, 5,4 cm ilgio lazdelė. Gal tai karoliais apvertos antkaklės apveriamoji dalis; B 11; 23.

245 / 225 / Žalvarinio trikampio karolio fragmentas. Viena jo pusė nukentėjusi nuo ugnies; A 11; 23.

246 / 227 / Žalvarinė 1,3 cm skersmens suplota įvija. Padaryta iš apvalios plonos vielos susukus 7 apvijas; A 10 pr.; 20.

247 / 229 / Žalvarinė keturkampė vinutė. Galvutės vidurys iškilęs; A 11 pr.; 30.

248 / 230 / Iš trijų žalvarinės apyrankės gabaliukų susilydęs fragmentas; A 12 pr.; 30.

249 / 231 / Žalvarinė viela, sulenkta ir suvyta, paliekant 1,6x0,7 cm kilpelę. Vėliau sulankstyta; A 12 pr.; 30.

250 / 233 / Žalvarinė 2 mm skersmens, 7 cm ilgio viela, sulenkta V raidės forma; A 12 pr.; 30.

251 / 234 / Žalvarinė 1,3x1,6 cm dydžio pasaginė segė atlenktais galais iš apvalios, plonos vielos; B 10; 33.

252 / 235 / 1,8x2,4 cm dydžio pusmėnulio formos žalvarinis pakabutis su į šonus prastomis ataugomis. Abi pusės ornamentuotos „akučių“ ornamentu; A 10; 33.

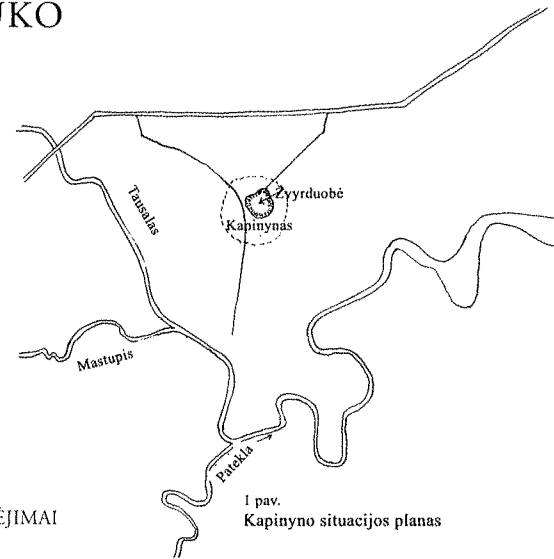
253 / 236 / Žalvarinė 6,2 cm ilgio mentelė užapvalintu plačiuoju galu ir išdurta skylutė plonajame gale; A 10 pr.; 33.

254 / 239 / Mėlyno rantuoto stiklo karolis apdilusiu paviršiumi; A 10; 35.

255 / 240 / Žalvarinis 3,4x0,9 cm dydžio juostelės formos apkalas. Nežymiai lenktas, viename gale yra skylutė. Viršutinė dalis papuošta 4 duobučių eilėmis; A 10; 43.

256 / 242 / Žalvarinis 6,4x6,6 cm dydžio geriamojo rago apkalas; A 11; 30.

GARGŽDO LAUKO KAPINYNAS

1958, 1960 m. TYRINĖJIMAI

Kapinynas, vadinamas Gargždo lauku, yra Telšių rajono Juodsodės kaimo pietrytiniame pakraštyje, ant neaukštos kalvos su dviem viršūnėmis. Šiaurinė kalvos viršūnė kasant žvyrą buvo visiškai sunaikinta. Ši žvyroduobė yra už 400 m nuo Tausalo ir Mastupio upelių santakos (1 pav.).

Pasak vietinių gyventojų, kapinynas užima maždaug 2 ha plotą aplink žvyroduobę. Čia esą palaidoti žuvę kariai.

1898 m. kapinyną mėgino tyrinėti M. E. Brenšteinas¹. Jis per dieną atkasė 3 griaučius, kurie gulėjo aukštiełninkų galvomis į šiaurę. Prie griaučių buvo rasta ietigalių ir kitų dirbinių, kurie saugomi Lietuvos istorijos ir etnografijos muziejuje Vilniuje (dabar Lietuvos nacionalinis muziejus – red. p.).

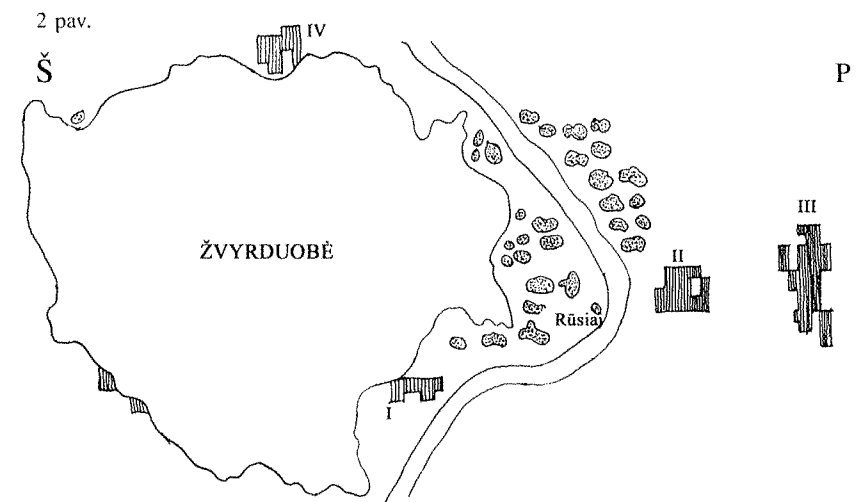
1933–1937 m. iš šio kapinyno į Telšių kraštotyros muziejų pateko 45 dirbiniai.

1958 m. kapinyną tyrinėjo Telšių kraštotyros muziejus. Kapinynas tuo metu buvo labai nukentėjęs: pačiame jo centre buvo 36 arų dydžio žvyroduobė, aplink ją iškastas 31 bulviarūšis, o toliau – ariama dirva (2 pav.).

1960 m., pradėjus intensyviau kasti žvyrą, į pietvakarius nuo buvusios žvyroduobės, tarp 1958 m. iširtų pirmosios ir antrosios perkasų (2 pav.), buldozeriu buvo nustumtas maždaug 50 m ilgio ir 30 m pločio ariamos žemės sluoksnis. Darbus stebėjo Telšių kraštotyros muziejaus darbuotojas. Tada atkasti dar 3 kapai ir surinkta 30 dirbinių; iš apylinkės gyventojų gauti dar 6 dirbiniai.

Kasinėjimų metu iširta 19 griautinių palaidojimų². Be to, buldozerio nu-

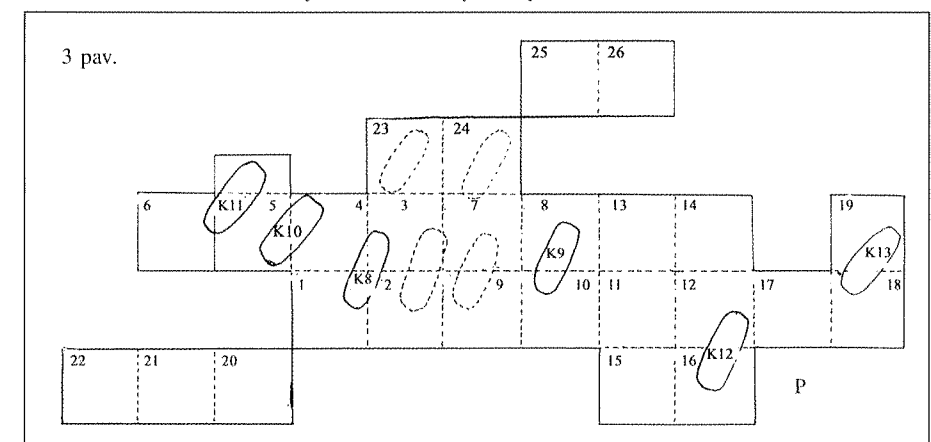
JUODSODĖS KAIMO GARGŽDO LAUKO KAPINYNO 1958 M. KASINĖJIMŲ PLANAS

stumtame plote pastebėtos vienos, o trečioje perkasoje – keturių (3 pav.) sunaikintų duobių žymės.

Duobės mirusiesiems laidoti kastos be griežtos tvarkos, 100–200 cm atstumu viena nuo kitos (3 pav.). Jos pailgos, lygiagrečiomis sienomis ir suapvalintais galais. Duobės daugiausiai 190–240 cm ilgio, tik viena (kapas Nr. 9) buvo 286 cm; vaikų kapų duobės – ne ilgesnės nei 75–120 cm. Duobės daugiausiai 60–95 cm pločio, nors pasitaiko ir platesnių – 110–120 cm pločio

III PERKASA. IŠLIKUSIŲ IR SUARDYTŲ KAPŲ SITUACIJA 1958 METAIS

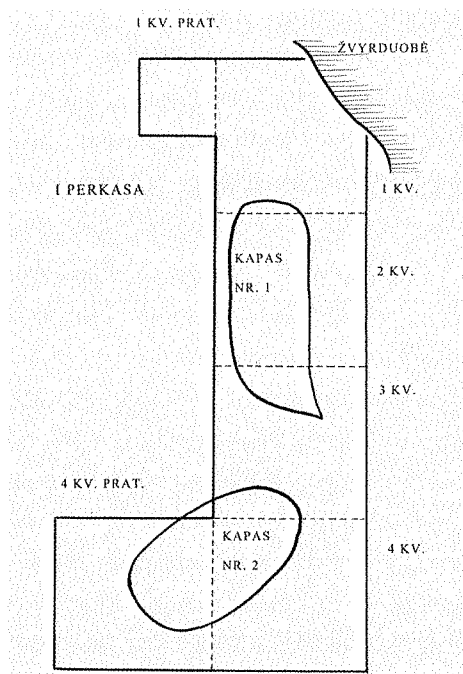
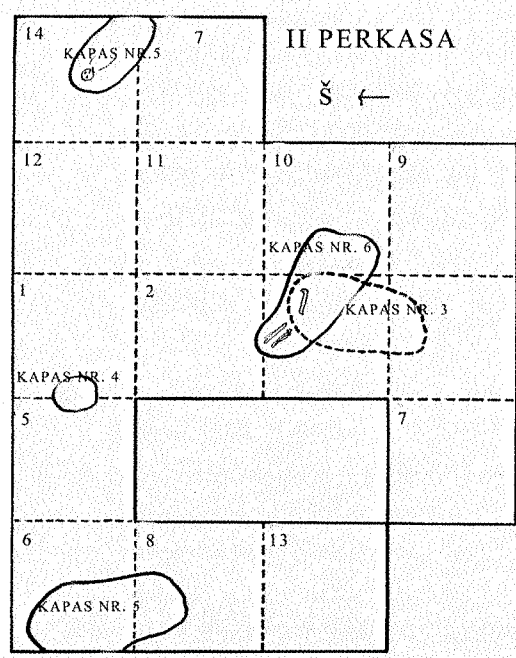
(kapai Nr. 6 ir 9). Jų gylis – 30–60 cm. Tik du kapai (Nr. 6 ir 4) kiek gilesni. M. E. Brenšteino ištirtų kapų duobės buvo 50 cm ir 25 cm gylio³.

Mirusieji laidoti aukštiekninki, ištiestomis kojomis, nevienodais kampais per alkūnes sulenktomis ir ant krūtinės sudėtomis rankomis. Tik kape Nr. 13, sprendžiant iš išlikusių blaudikaulių, mirusysis buvo paguldytas kiek pakreiptas ant dešiniojo šono.

Aštuoniais atvejais mirusieji guldyti galva į šiaurės rytus, dviem – į pietvakarius, dviem – į pietryčius ir vienu – į šiaurės vakarus.

Dviejuose M. E. Brenšteino ištirtuose kapuose mirusieji paguldyti galvomis į šiaurę, o trečiojo kryptis nenurodyta⁴. Galima daryti išvadą, kad mirusieji kapinyne guldyti daugiausia galvomis į šiaurę, nors pasitaiko paguldytų galva į pietus.

Kapų duobės pripildytos kiek tamsesnės žemės. Šešiuose kapuose (Nr. 1, 5, 7, 9, 14, 16) pastebėta po keletą stambokų anglių, o kapo Nr. 11 abu duobės šonai buvo iškloti stambių ažuolinių anglių sluoksniu. Gausiai anglių rasta ir šio kapo duobės sampile.

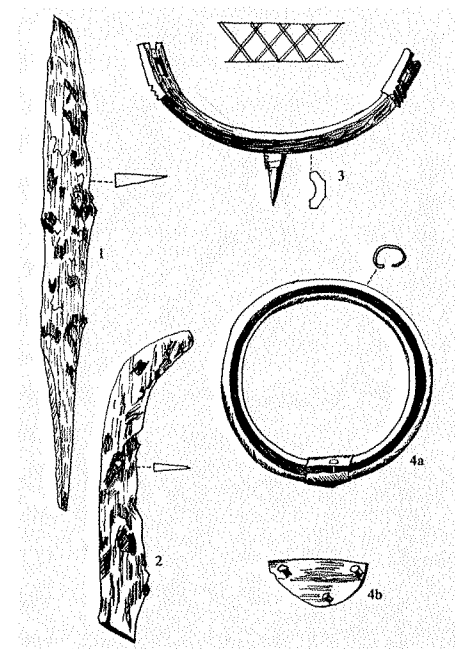
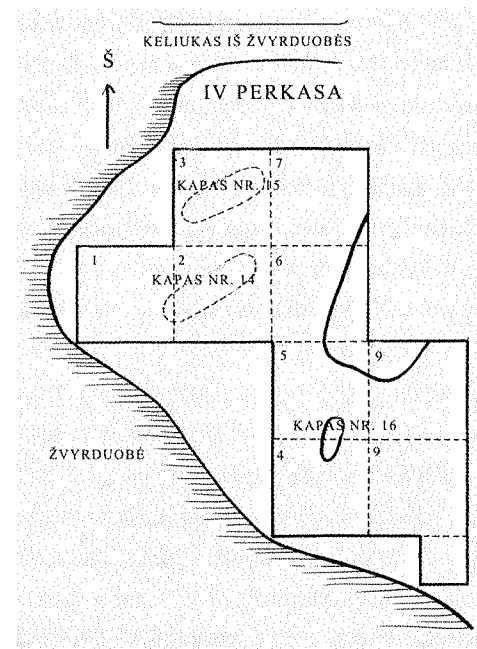
Kairėje – Gargždo lauko kapinyno pirmosios, dešinėje – antrosios perkasų planai

Dauguma kapų daugiau ar mažiau apardyti. Tik trys kapai duoda kiek aiškesnį laidojimo vaizdą.

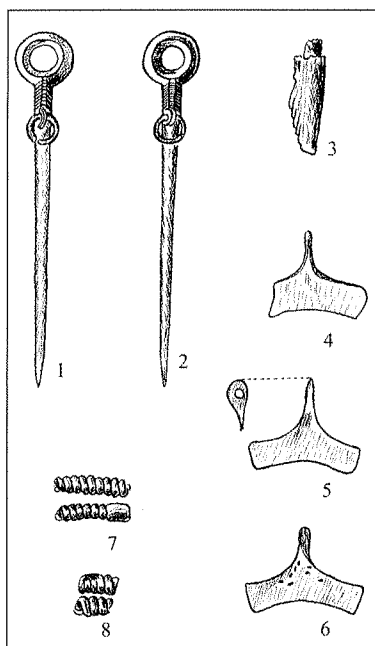
Kapo Nr. 7 duobė buvo 120 cm ilgio, 70 cm pločio ir 60 cm gylio. Griaučiai labai sunykę. Mirusysis guldytas galva į pietvakarius 200 laipsnių kampu. Galva gerokai pakelta – iš viršaus matyti tik pakaušis. Apatinis žandikaulis gulėjo už 28 cm, krūtinės srityje.

Dešinės rankos plaštaka buvo uždėta ant krūtinės, o kairioji sulenkta stačiu kampu ir uždėta ant pilvo. Kojų kaulai neišlikę. Atrodo, kad čia buvo palaidotas 7–8 metų vaikas.

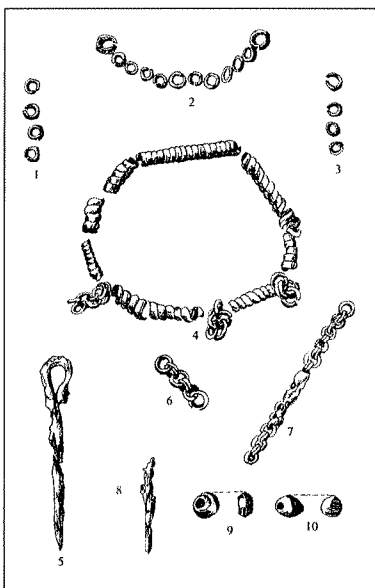
Mirusiojo krūtinės srityje rasti du žiediniai smeigtukai (6 pav., 1 ir 2). Virš dešinės rankos plaštakos kaulų gulėjo trys klevo sėklos formos pakabučiai (6 pav., 4–6). Po atokiau buvusiu apatiniu žandikauliu rastos dvi žalvarinės įvijelės (6 pav., 7, 8), nuo kurių žandikaulis pažaliavo. Už 50 cm nuo kaukolės, pilvo srityje, aptiktas sunykęs medinis peiliuko kotelis su įkočio pėdsakais viduje (6 pav., 3).

Kairėje – Gargždo lauko kapinyno ketvirtosios perkasos planas; dešinėje – 4 pav. (dirbiniai, surasti 1960 m.)

6 pav. Gargždo lauko kapinyno kapo Nr. 7 radiniai

7 pav. Kapo Nr. 16 radiniai

Kapo Nr. 9 duobė buvo 286 cm ilgio, 120 cm pločio ir 41 cm gylio. Griaučiai labai sunykę. Sprendžiant iš jų liekanų ir radinių padėties, palaikai yra buvę paguldyti 8 laipsnių kampu į šiaurės rytus.

Galvos kaulų nėra nė pėdsakų, rankų kaulai – ne visi. Atrodo, kad rankos buvo sudėtos ant krūtinės. Kojų blauzdikauliai pajudinti ir paslinkti nuo išlikusio kulnies kaulo 19 cm galvos link.

Šalia galvos buvimo vietos, dešinėje pusėje, gulėjo juostinis ietigalis. Galvos vietoje rasta zigzagu sulankstyta grandinė, šalia jos buvo dvi plonos vielos įvijos. Po jomis, 6–8 cm giliau, gulėjo kita tokiu pat būdu sulankstyta grandinė. Prie jos rastos kažkokio sunykusio audinio liekanos. Greičiausiai grandinėmis buvo papuošta mirusiojo kepurė.

Liemens srityje rastos 4 pasaginės žalvarinės segės, kurių viena buvo cilindrine, o trys – keturkampėmis galvutėmis. Dvi iš jų buvo apverstos ir kiek giliau už teisingai gulinčias. Be to, po viena apverstą sege rasta medžio puvesių liekanų. Tai leistų spėti, kad abiem minėtomis segėmis nugaroje yra buvę susegti mirusiojo drabužiai.

Maždaug viršutinėje krūtinės dalyje ir tarp kojų kaulų rasta po įvijinį žiedą, juosmens srityje – tiesus, vidutinio ilgio peilis, o už kairiojo kulnies kaulo – geležinis pentinas, žemyn nukreiptu spygliu.

Kape Nr. 16 (75 cm ilgio, 35 cm pločio ir 57 cm gylio duobėje) palaidotas vaikas. Jis paguldytas aukštiekninkas, galva nukreipta beveik tiesiog į šiaurę. Kairė ranka sulenkta stačiu, o dešinė – smailiu kampu taip, kad jos pirštai siekė pasmakrę. Kairė koja ties keliu maždaug 4 cm pasukta nuo griaučių ašies, dešinės kojos kaulai sunykę.

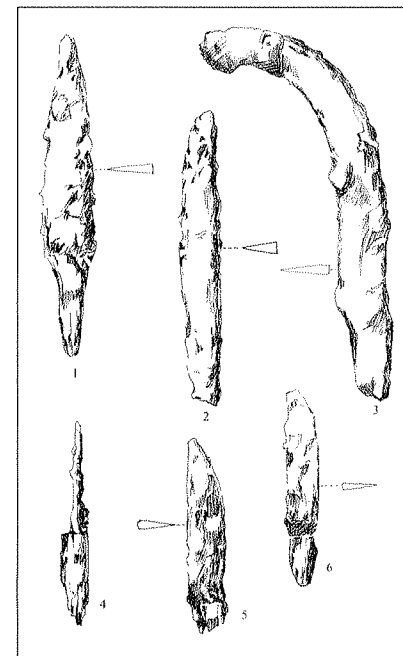
Mirusiojo galva buvusi apdengta audiniu, kuris labai sunykęs. Jame būta eilutėmis įvarstytų pavienių grandelių (7 pav., 1–3). Aplink kaklą buvo įvijų vėrinys (7 pav., 4). Į įvijų tarpus priekinėje dalyje įverti 3 grandinėlių fragmentai. Be to, buvo matyti fragmentas dvigubų grandelių grandinės, kuri buvo nusitęsusi nuo kairiojo peties iki krūtinės (7 pav., 7).

Ant krūtinės rasti du palyginti menkai šlifuoti gintariniai karoliai, geležinis lazdelinis smeigtukas ir miniatiūrinė geležinė yla, gulėjusi prie dešinės rankos alkūnės (7 pav., 5, 8, 9, 10).

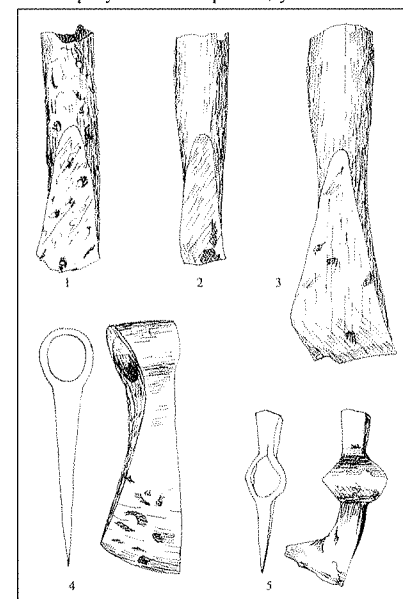
Kiti kapai labiau apardyti, sunykę, įkapės skurdesnės.

Kapinyne radinių nebuvo daug. Iš darbo įrankių daugiausiai aptikta peilių. Juos pagal formą skiriami į tris grupes: tiesiuosius vidutinio ilgio, tiesiuosius trumpuosius ir nulenkta viršūne.

Tiesieji vidutinio ilgio peiliai (4 pav., 1; 8 pav., 1–2) rasti: vienas – kape Nr. 8, du – atsitiktinai tyrinėjimų metu, keturi – 1960 m. stebint, kaip nustumiamas ariamasis dirvožemio sluoksnis, ir vienas gautas seniau. Kape Nr. 9 rastas peilis plonu įkočiu, 13,9 cm ilgio, 1,5 cm pločio ir 0,45 cm storio. Kitas labai panašios formos peilis iš šio kapinyno į muziejų pristatytas 1957 m. Jo ilgis – 21,5 cm, plotis – 2,16 cm. Toks pat peilis, tik nulaužtu įkočiu, tyrinėjimų metu gautas iš kolūkiečio Mikniaus (8 pav., 2). 1960 m. rasti peiliai irgi labai panašūs (4 pav., 1). Jų ilgis svyruoja nuo 13 iki 18 cm, o plotis – nuo 1,4 iki 1,7 cm. Prie šios grupės priskirtinas atsitiktinai rastas įtveriamojo ietigalio formos, 14,3 cm pločio, iš vienos pusės išaštrintas peiliukas (8 pav., 1).

8 pav. Gargždo lauko kapinyne surasti peiliai, yla

9 pav. Kirviai iš Gargždo lauko kapinyno